

Mariana Magdalena Comăniță
Mirela-Larisa Matei
Magda Nicoleta Bădău

Educație muzicală

Clasa a VIII-a

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației și Cercetării.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 3393/28.02.2017.

119 – număr unic de telefon la nivel național pentru cazurile de abuz împotriva copiilor

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

Mariana Magdalena Comăniță
Mirela-Larisa Matei
Magda Nicoleta Bădău

Educație muzicală

Clasa a VIII-a

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației și Cercetării prin ordinul de ministru nr. 4500/10.07.2025.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2025-2026.

Inspectoratul Școlar

Școala/Colegiul/Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou**, **bun**, **îngrijit**, **neîngrijit**, **deteriorat**.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți științifici:

- Lect. univ. dr. Ana Maria Melinte, Facultatea de Științe și Arte, Universitatea Valahia din Târgoviște
- Prof. dr. Amalia Secrețianu, Colegiul de Artă „Carmen Sylva” din Ploiești

Coordonator redacție: Cătălin Georgescu

Editor-coordonator: Ionuț Popa

Redactare: Alexandra Florescu

Corectură: Elena Chiruță

Copertă, coordonare tehnică și prepress: Florin Paraschiv

Tehnoredactare: Ionuț Bănuță

Layout: Faber Studio

Activități digitale interactive și platformă e-learning: Infomedia Pro; website: <https://infomediapro.ro/>

Înregistrare și procesare sunet: ML Systems Consulting

Voci: Camelia Pintilie, Alina Ioan

Credite foto și video: Dreamstime, Wikimedia Commons, Cristina Nichituș Roncea

Animații: Mirela-Larisa Matei, Film Experience

Negative: Alexandru Ioan Chiriac

ISBN 978-630-358-009-8

Pentru comenzi puteți contacta Departamentul Difuzare

C.P. 12, O.P. 63, cod poștal 014880, sector 1, București

Telefoane: 021.796.73.83, 021.796.73.80

Fax: 021.369.31.99

www.art-educational.ro

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Art Klett.

Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reproducă, stocată ori transmisă, sub nicio formă

(electronic, mecanic, fotocopiare, înregistrare sau altfel), fără acordul prealabil scris al editurii.

© Editura Art Klett, 2025

Deșteaptă-te, române!
Imnul de stat al României

Versuri: Andrei Mureșanu

Muzica după Anton Pann

Tempo di marcia

mf

1. Deș - teap - tă - te, ro - mâ - ne, din som - nul cel de

moar - te În ca - re te-a - dăn - ci - ră bar -

ba - rii de ti - rani, _____ bar - ba - rii de ti - rani! *f* A -

cum ori nici - o - da - tă cro - ieș - te-ți al - tă

soar - te, La ca - re să se-n - chi - ne și cru - zii tăi duș -

mani _____ și cru - zii tăi duș - mani! 1. _____ 2. _____ A - mani!

2. Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume

Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,

Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume

Triumfător în lupte, un nume de Traian!

] bis

3. Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,

Româna națiune, ai voștri strănepoți,

Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,

„Viața-n libertate ori moartea!” strigă toți.

] bis

4. Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,

Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.

Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,

Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

] bis

Prezentarea manualului

Manualul cuprinde:

variante tipărită

+

variante digitală,

similară cu cea tipărită, care cuprinde, în plus, 75 de AMII – activități multimedia interactive de învățare, cu rolul de a spori valoarea cognitivă. Activitățile multimedia interactive de învățare sunt de trei feluri și sunt simbolizate pe parcursul manualului astfel:

Activitate statică, de ascultare activă și observare dirijată a unei imagini semnificative

Activitate animată (filmuleț sau scurtă animație)

Activitate interactivă, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat

Structura lecției:
Un parcurs de învățare coerent și eficient

Observ

Propune un exemplu muzical sau o audiere sugestivă, care evidențiază tema lecției și reprezintă un punct de plecare în demersul didactic.

Recapitulez

Actualizează cunoștințele anterioare necesare lecției noi, care vor constitui baza pentru viitoarele cunoștințe.

Descopăr

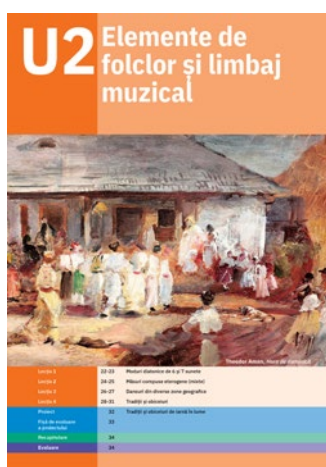
Prezintă conținuturile nou predate, detaliat, pornind de la elementele din rubricile anterioare.

Manualul îți propune un model didactic bazat pe învățarea prin observare, explorare, analiză și interpretare vocală și instrumentală. Fiind o disciplină aplicată, educația muzicală este mult mai ușor de înțeles prin intermediul exercițiilor și al observațiilor personale, deprinse în urma acestora.

Manualul îmbină inteligent metodele clasice de predare a disciplinei cu cele moderne, aparținând tehnologiei digitale, educația muzicală devenind astfel atrăgătoare pentru fiecare dintre voi. Vei avea ocazia să cercetezi, să identifici și să aplici noțiunile învățate, astfel încât, prin metodele propuse, să reușești stabilirea legăturilor armonioase între creațiile muzicale audiate sau interpretate și informațiile acumulate, în vederea formării competențelor muzicale.

Prin aceste trei domenii, vei descoperi muzica nu doar ca disciplină de studiu, ci și ca formă de exprimare. Competențele dobândite te vor ajuta să o înțelegeți mai profund și să te exprimi prin muzică.

Manualul este structurat în 5 unități de învățare

Rețin

Sintetizează rubrica *Descopăr*, evidențiind principalele noțiuni teoretice dobândite anterior.

Știi că?

Această rubrică îți oferă elevului curiozități și informații fascinante din lumea muzicală, legate în mod direct de cunoștințele acumulate în lecție.

Aplic

Cuprinde repertoriul de cântece și aplicațiile necesare exersării noilor cunoștințe, conducând la formarea competențelor specifice disciplinei. În plus, temele propuse în portofoliu încurajează activitățile de grup sau cercetarea individuală.

Dicționar

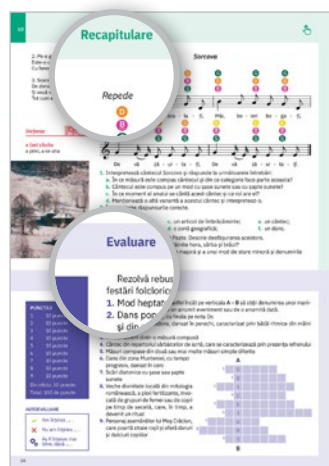
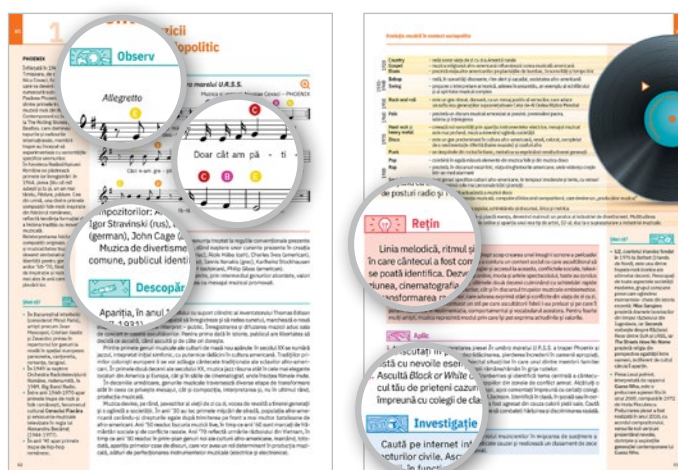
O scurtă listă de termeni noi, utilizați în lecție

Am gândit manualul ca o incursiune în lumea artelor, printr-o abordare interdisciplinară, ținând seama de următoarele domenii de conținut:

- 1. Cânt vocal și instrumental** – Acest domeniu se referă la activitățile practice prin care înveți să interpretezi muzica, fie vocal, fie instrumental (de exemplu, la *blockflöte*, chitară sau tuburi muzicale). vei învăța cântece din diverse genuri muzicale, atât individual, cât și în grup. Prin aceste activități îți vei dezvolta abilități precum auzul muzical, simțul ritmic și expresivitatea.
- 2. Elemente de limbaj muzical** – Aici vei descoperi „gramatica” muzicii, adică elementele care o alcătuiesc. Vei învăța despre melodie, ritm, măsuri, tonalități și alte concepte muzicale esențiale. Aceste cunoștințe te vor ajuta să înțelegi mai bine partiturile și să recunoști structurile muzicale în lucrările pe care le asculți sau le interpretezi.
- 3. Aspecte muzicale eteronomice și interdisciplinare** – Acest domeniu creează o punte între muzică și alte ramuri ale cunoașterii. Vei explora, de exemplu, legăturile dintre muzică și istorie, literatură, arte vizuale sau coregrafie. De asemenea, vei învăța despre marii compozitori, stilurile muzicale din diverse epoci și influențele culturale ale muzicii. Astfel, vei înțelege mai bine rolul muzicii în viața oamenilor și în societate.

Structura unității de învățare:

- deschidere de unitate
- lecție de predare-învățare
- recapitulare-evaluare

Portofoliu

Proiect

Dezbateri

Investigație

Autoevaluare

Aici se regăsesc diferite tipuri de metode complementare de evaluare.

Audiții

Conține o listă de lucrări muzicale relevante pentru conținuturile predate, care contribuie la formarea competențelor.

Vizionați

Conține recomandări de materiale audio-video, care contribuie la formarea unei culturi muzicale diversificate.

Alte butoane folosite în varianta digitală:

- Cuprins manual
- Fereastră de afișare a rezultatelor
- Ajutor general manual
- Micșorarea/mărirea imaginii
- Salt la începutul/finalul manualului
- Pagină înainte/pagină înapoi
- Mărire pe tot ecranul
- Schimbarea modului de afișare
- Includerea unei notițe
- Introducerea de marcaje colorate
- Informații despre utilizator

Acompaniamentul cu tuburi muzicale

Introducerea interpretării/acompaniamentului cu tuburi muzicale sau înlocuirea acestuia cu o aplicație online le oferă elevilor o modalitate interactivă și accesibilă de a experimenta interpretarea muzicală (melodia, ritmul și armonia), dezvoltându-le astfel atât abilitățile practice, cât și înțelegerea elementelor de limbaj muzical, într-un mod atractiv și modern.

Cuprins

	Nr. pag.	Lecții	
	8	Recapitularea noțiunilor învățate în clasa a VII-a	
	9	Test predictiv	
	10	Pagina elevului	Metode complementare de evaluare
UNITATEA 1 Cânt vocal și instrumental	12-13	Lecția 1	Cânt vocal
	14-15	Lecția 2	Elemente de tehnică instrumentală
	16-17	Lecția 3	Conceperea unor aranjamente/acompaniamente ritmice/melodice pentru anumite cântece/audiții muzicale
	18-19	Lecția 4	Gesturi dirijorale
	20	Recapitulare	
	20	Evaluare	
UNITATEA 2 Elemente de folclor și limbaj muzical	22-23	Lecția 1	Moduri diatonice de 6 și 7 sunete
	24-25	Lecția 2	Măsuri compuse eterogene (mixte)
	26-27	Lecția 3	Dansuri din diverse zone geografice
	28-31	Lecția 4	Tradiții și obiceiuri
	32	Proiect	Tradiții și obiceiuri de iarnă în lume
	33	Fișă de evaluare a proiectului	
	34	Recapitulare	
	34	Evaluare	
UNITATEA 3 Elemente de limbaj muzical	36-39	Lecția 1	Tonalități majore cu două alterații constitutive
	40-43	Lecția 2	Tonalități minore cu două alterații constitutive
	44-47	Lecția 3	Procedee variaționale ritmice și/sau melodice
	48	Recapitulare	
	48	Evaluare	
UNITATEA 4 Elemente de structură muzicală	50-51	Lecția 1	Elemente de structură formală (forma de rondo)
	52-53	Lecția 2	Elemente de structură în genul concertului
	54-55	Lecția 3	Elemente de structură în genul simfoniei
	56-59	Lecția 4	Elemente de structură în genul operei
	60	Recapitulare	
	60	Evaluare	
UNITATEA 5 Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi	62-63	Lecția 1	Evoluția muzicii în context sociopolitic
	64-65	Lecția 2	Muzica jazz și country
	66-69	Lecția 3	Muzica pop și rock
	70-71	Lecția 4	Prelucrări moderne ale unor teme din muzica cultă
	72	Proiect de grup	Evoluția muzicii de divertisment
	73	Recapitulare	
	73	Evaluare	
	74	Recapitulare finală	
	75	Evaluare finală	
	76	Pagina profesorului	Observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor
Repertoriu de cântece	78		

Competențe generale și specifice

1.1., 3.1.

Competențe generale

- 1.1. Exprimarea unor idei, sentimente, atitudini prin interpretarea unor lucrări muzicale
2. Operarea cu elemente de scris-citit și limbaj muzical
3. Aprecierea lucrărilor muzicale, inclusiv a conținutului lor afectiv, atitudinal și ideatic

1.1., 1.2., 3.1.

Competențe specifice

1.1. Interpretarea vocal-instrumentală a unor lucrări în genuri diverse, controlând schimbările dinamice, agogice și de tempo

Exerciții de intonație, emisie și precizie ritmică; interpretarea unor teme muzicale celebre; cânt coral pe două sau trei voci, în soluții omofone sau polifone

1.2. Interpretarea instrumentală a unor lucrări*

Exerciții de tehnică și interpretare instrumentală; interpretarea unor piese simple în ansamblu instrumental (de *blockflöte*/percuție etc.); realizarea unui acompaniament instrumental al unor lucrări muzicale diverse

1.3. Realizarea unor momente sincretice, ce combină limbajul muzical cu cel verbal, mișcarea scenică, elemente de decor și costume

Realizarea unor scenete specifice obiceiurilor de iarnă; crearea unui moment muzical artistic cu rol de ilustrare/comentare a unor comportamente sociale

1.1., 1.3., 2.1., 3.1., 3.2.

2.1. Utilizarea unor tonalități cu mai multe alterații constitutive și a unor moduri cu 6 și 7 sunete

Observarea structurii logice a tonalităților prin extinderea la 2 alterații constitutive; observarea procesului modulatoriu în lucrări de complexitate mică (clasice și de divertisment); diferențierea între limbajul tonal și cel modal în muzica pop - rock; transpunerea intuitivă a unui cântec în altă tonalitate (pe alte sunete), pentru a corespunde ambitusului personal

1.1., 2.1., 2.2., 3.1.

2.2. Utilizarea unor elemente de construcție muzicală

Identificarea construcției de tip rondo a unor piese muzicale (de schema formală ABACA); utilizarea unor procedee variaționale (față de fragmente propuse de profesor și elevi); observarea segmentelor componente ale unei scene/unui tablou dintr-o operă (uvertură, recitativ, arie, duet, moment de ansamblu etc.); crearea unor scurte melodii cu structuri bi- și tri- partite

1.1., 1.3., 2.1, 2.2., 3.1.

3.1. Aprecierea valorii creației și interpretării unei lucrări muzicale, din perspectiva elementelor de limbaj muzical și a celor de natură afectivă

Observarea unor modalități de dezvoltare a discursului muzical; analiza comparativă a două versiuni regizorale diferite pentru o scenă dintr-o operă și/sau dintr-un balet; compararea unor lucrări muzicale complexe armonice (coral bachian) cu piese de muzică ușoară de larg consum (scheme armonice simple și repetitive); explicarea preferințelor interpretative față de două sau mai multe versiuni ale aceleiași lucrări muzicale; comentarea unor înregistrări audio-video ale prestației proprii/ansamblului

1.1., 3.1., 3.2., 3.3.

3.2. Explorarea contribuției muzicii la identitatea personală și de grup

Discutarea contribuției muzicii la dezvoltarea personală (identitate culturală, sentiment de apartenență, relaxare, identitate școlară); observarea rolurilor sociale diverse ale muzicii în funcție de aspecte de natură istorică, geografică, politică, socială; discutarea tematicii războiului în muzica pop (muzica protest anti-Vietnam la Bob Dylan, John Lennon etc.); realizarea de portofolii pe teme de cultură muzicală specifice comunității locale

1.1., 3.1., 3.2., 3.3.

1.1., 3.1., 3.2., 3.3.

1.1., 1.2.

3.3. Compararea unor genuri ale muzicii de divertisment

Audiția comparată a unor lucrări de muzică din genuri de divertisment diferite; observarea unor diferențieri de ritm, melodică în audiție – compararea mesajului literar preponderent între anumite genuri; observarea complexității diferențiate privitoare la concepte muzicale parcurse

*Abordarea interpretării instrumentale va ține cont de dotarea școlii cu instrumente și de competențele profesorului de muzică privind studiul instrumentelor.

Habanera din opera Carmen

Georges Bizet

Stra-ni-e pa-să-re e a - mo-rul Ce-n laț nu poți u - șor s-o
prinzi, În za - dar o tot chemi în - tru - na Și la-țu-n- tru - na il în-
tinzi, În za - dar te rogi și-a-me-ninți U-nu-i is - teț, cel-lalt tă - cut Și-a-cel
ce nu mi-a spus ni - mi-ca Din toți a - ce - ia mi-a plă
cut... A - mor! A - mor! A - mor! A - mor!

Interpretează cu toată clasa fragmentul de mai sus și răspunde, pe caiet, la următoarele cerințe:

1. Care este tonalitatea în care sunt scrise primele patru portative?
2. Transcrie pe caiet un fragment din cântec în care apare un mers cromatic.
3. Scrie două titluri de opere și numele compozitorilor acestora.
4. Completează definiția: *Rapsodia este genul muzical cu formă liberă, alcătuit din ...*
5. Copiază pe caiet tabelul și bifează categoria din care face parte fiecare creație folclorică.

	Folclorul ocazional	Folclorul neocazional
colindul		
bocetul		
cântecul propriu-zis		
doina		
balada		
hora		
cântecul de leagăn		
sânziencele		
călușul		
cântecul miresei		
brâul		
plugușorul		

6. Bifează dacă enunțul este adevărat sau fals.
Știința care se ocupă cu studiul sunetului se numește acustică. ☐ A ☐ F
7. Intervalele, ale căror sunete cântate împreună se resping și nu sună armonios, se numesc ...
8. Reluarea aceluiași fragment de mai multe ori, pe alte sunete, ascendent sau descendent, reprezintă procedeul de compoziție numit:
a. repetiție; b. secvență; c. variație.
9. Calitățile sunetului muzical sunt:
a. ...; b. ...; c. ...; d. ...

I. Rezolvă pe caiet rebusul următor:

1. formă de lied cu structura ABA;
2. gen muzical bazat pe prelucrarea unor teme deja existente;
3. intervale ale căror sunete, cântate împreună, sună plăcut, armonios;
4. denumire a repertoriului specific nunții;
5. obicei de iarnă practicat în preajma Anului Nou;
6. operă cu subiect inspirat din mitologie;
7. dans popular cu tempo potrivit, întâlnit în toate zonele folclorice;
8. îmbinare a mai multor arte într-o singură creație artistică;
9. creație spontană din repertoriul funebru, expresie a durerii cauzate de pierderea unei persoane dragi;
10. Giuseppe ... este compozitorul operei *Traviata*;
11. *Flautul ...* este o operă compusă de Wolfgang Amadeus Mozart;
12. repertoriu din folclor, care se cântă fără o legătură cu un eveniment sau o sărbătoare anume.

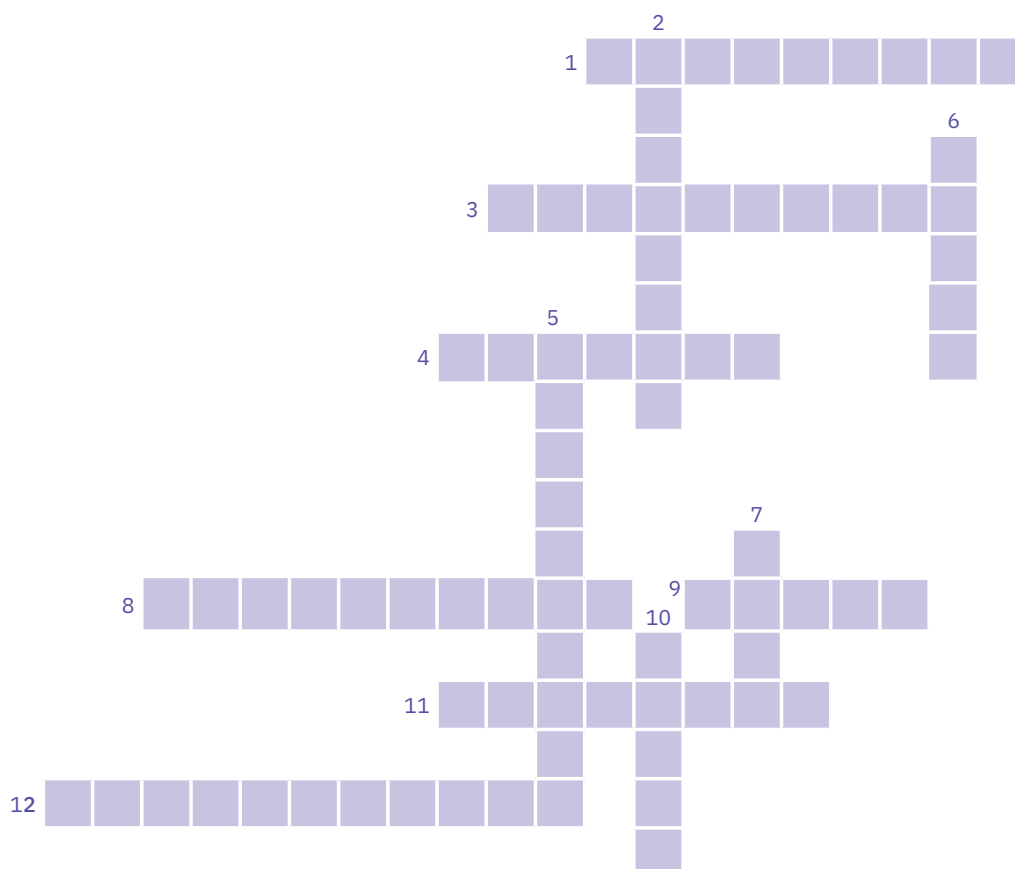
PUNCTAJE

Subiectul I +
Subiectul II = 90 de puncte
Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I
12 x 5 p. = 60 de puncte

Subiectul II
3 x 10 p. = 30 de puncte

Total:
60 p. + 30 p. + 10 p. =
100 de puncte

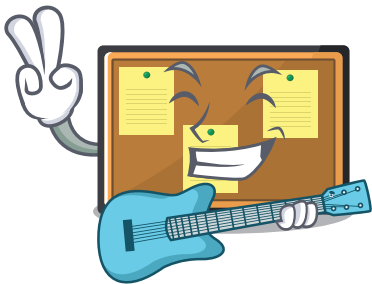

II. Copiază pe caiet, continuând apoi cu încă patru măsuri, fragmentul muzical de mai jos. Folosește ca tehnică de construcție a discursului muzical variația sau secvențarea.

Fiecare metodă complementară de evaluare te ajută să îți analizezi progresul și să te dezvolti interdisciplinar, ieșind din sfera evaluărilor standardizate. Alături, vei găsi explicații despre fiecare metodă și sugestii pentru a le folosi cât mai eficient.

Despre modul în care profesorul îți va oferi feedback pe baza **observării sistematice a activității și a comportamentului tău** poți afla mai multe la pagina 76.

Metode și instrumente utilizate în autoevaluare, pe care le vei întâlni în manual:

- jurnalul de reflecție, în care notezi reflecțiile tale asupra învățării, a progresului și a experiențelor de-a lungul procesului educațional;
- scara de evaluare, care îți permite să analizezi aspecte specifice ale stilului tău de învățare, pe baza unor niveluri de performanță clar definite;
- fișe de autoevaluare, care pot fi chestionare sau fișe de lucru, prin care răspunzi la întrebări despre propriul progres.

Iată un **model de fișă de evaluare și de autoevaluare** a portofoliului, a proiectului sau a investigației, pe care tu însuși/însăși o poți realiza pe baza criteriilor date.

Metode complementare de evaluare

1. Portofoliul

Un portofoliu este asemenea unui album personal de învățare, în care îți aduni cele mai bune lucrări, proiecte și idei. Este o metodă de evaluare bazată pe colectarea și analizarea unor lucrări selectate de tine (de exemplu, eseuri, proiecte, lucrări de artă sau rezumate ale experimentelor) și realizate pe parcursul unui interval de timp. Prin această metodă îți documentezi eforturile depuse și reflectezi asupra progresului și a abilităților dobândite.

Îți poți realiza portofoliul atât în format fizic, cât și în format digital, ghidându-te după următoarea structură:

- **pagina de titlu** – numele tău, clasa, materia și titlul portofoliului;
- **cuprinsul** – o listă a conținuturilor portofoliului, fiecare secțiune fiind clar delimitată;
- **introducerea** – un scurt text, în care explici conținutul portofoliului tău și motivezi de ce ai ales să incluzi un anumit tip de materiale;
- **lucrările și proiectele incluse** – secțiunea care cuprinde cele mai bune teme, eseuri, experimente, desene, grafice sau oricare alt tip de lucrare, care să reflecte personalitatea și eforturile tale;
- **reflecția personală** – o autoevaluare, în care notezi ce ai învățat, ce ți s-a părut interesant și ce ai vrea să îmbunătățești în viitor.

2. Proiectul

Proiectul presupune realizarea unei activități, de obicei, în grupe de elevi, în cadrul căreia se abordează o temă mai complexă. Această metodă vă permite demonstrarea abilităților de cercetare, colaborare, planificare și creativitate. Pentru a planifica activitățile, a respecta termenele și a evalua implicarea fiecărui membru al echipei în realizarea sarcinilor, un instrument foarte util este **jurnalul proiectului**, pe care tu și membrii echipei din care faci parte îl puteți realiza încă de la începutul activității. Acesta va fi un martor atât pentru voi, cât și pentru profesor, în cadrul evaluării proiectului.

3. Investigația

Aceasta este o metodă prin care descoperi informații noi, găsești soluții la probleme și înveți prin explorare. Imaginează-ți un detectiv care trebuie să rezolve un caz – el pune întrebări, caută indicii și analizează faptele. Așa funcționează și investigația în învățare. Avantajele aplicării acestei metode sunt: înveți singur/singură – nu doar memorezi –, îți dezvolti gândirea logică și creativitatea și te pregătești pentru rezolvarea problemelor reale.

Pentru a realiza o investigație, trebuie să urmezi câțiva pași simpli:

1. **Pui întrebări** – *Ce vrei să afli? Ce nu înțelegi încă?*;
2. **Cauți informații** – *Documentează-te din cărți, articole, întreabă un profesor sau experimentează individual;*
3. **Analizezi datele** – *Compari informațiile descoperite, analizează ce se potrivește și ce nu;*
4. **Tragi concluzii** – *Ce ai descoperit? Cum explici rezultatele?*;
5. **Prezinți rezultatele** – *Realizezi un proiect, un raport sau o prezentare.*

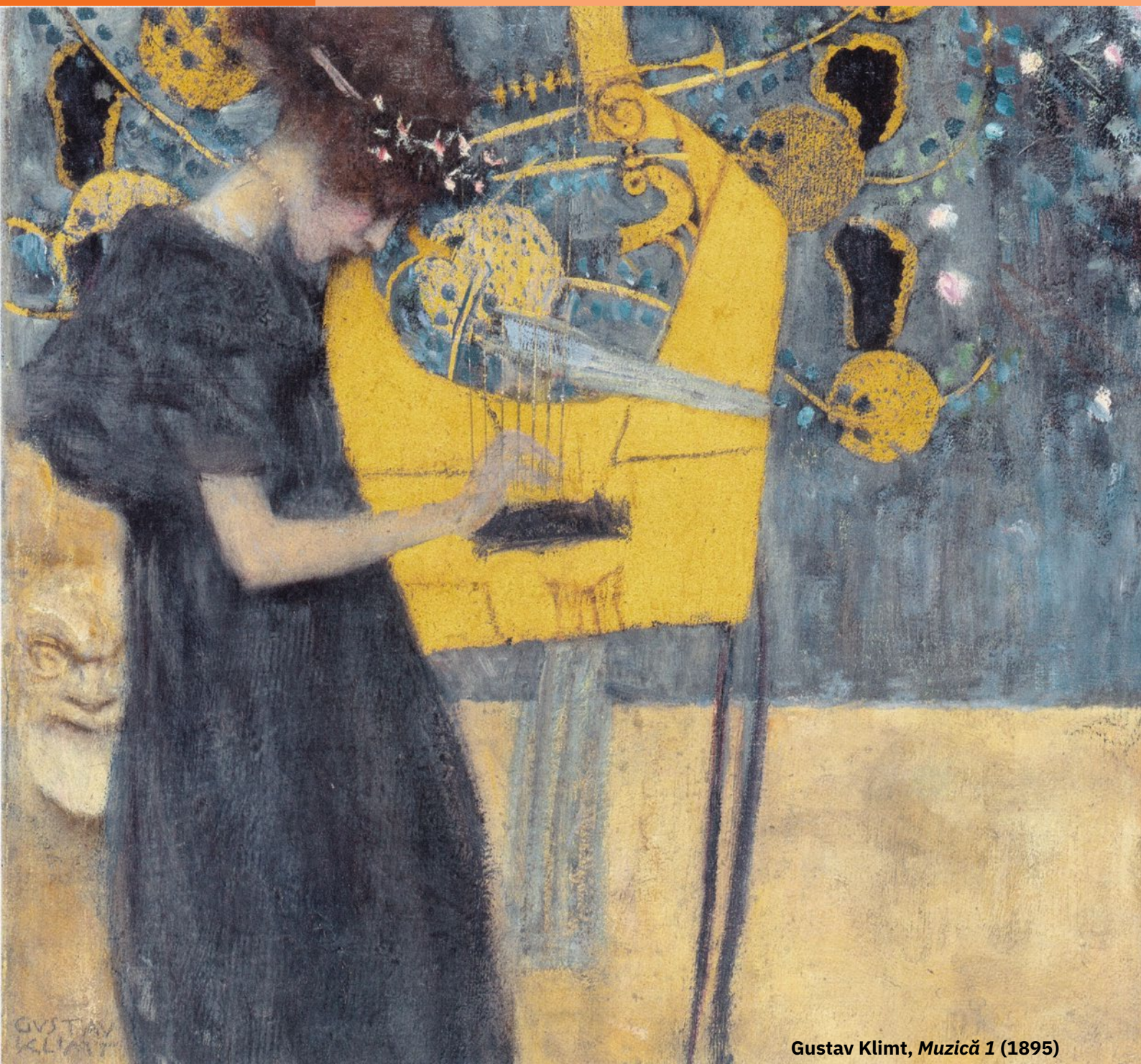
4. Autoevaluarea

Prin autoevaluare îți analizezi propriile rezultate și progresul în cadrul activităților de învățare, devenind un participant activ în procesul de evaluare. Această metodă te încurajează să îți recunoști punctele forte și să identifici domeniile în care poți evolua, promovând gândirea critică, autorefecția și învățarea activă.

Criterii	Da	Nu	Parțial
Conținutul produsului obținut este relevant și corect.			
Produsul reflectă creativitate și originalitate.			
Am lucrat în mod organizat, planificând activitățile în detaliu.			
Am colaborat cu membrii echipei (în cadrul proiectelor de echipă).			
Prezentarea a fost atractivă și antrenantă.			

U1

Cânt vocal și instrumental

Gustav Klimt, *Muzică 1* (1895)

Lecția 1	12-13	Cânt vocal
Lecția 2	14-15	Elemente de tehnică instrumentală
Lecția 3	16-17	Conceperea unor aranjamente/acompaniamente ritmice/melodice pentru anumite cântece/audiții muzicale
Lecția 4	18-19	Gesturi dirijorale
Recapitulare	20	
Evaluare	20	

Cânt vocal

Observ

Fofirlel fofirfilel,
Crăpa piatra-ncetinel!
Capra neagră şușotea,
Patru pietre ea crăpa.

Refren:

Trosc pleosc criptirititdva
Când te vei dezoriginaliza?
Rege, tu, Paragarafaramus
Ești cel mai de sus.

Știi că?

Dicția este arta de a vorbi clar, astfel încât cuvintele să fie înțelese de interlocutor. Pentru a stăpâni această artă, se apelează la exerciții de dicție, care sunt fraze alcătuite din cuvinte sau asocieri de silabe mai greu de pronunțat. Unele cuvinte sunt nou create și nu au un sens anume, ci sunt utilizate pentru exersarea pronunției: *decocostârcărizat*, *criptirititdva* etc.

Exercițiu de dicție

Muzică și versuri: Mirela-Larisa Matei

Andante-Andantino-Allegretto-Allegro-Vivace

E tri - un - ghiul tri - drept - un - ghic Sau tri - e - drul tri - tri - un - ghic?

Vul - tu - rul a - cum por - neș - te Cu un pix în plisc so - seș - te.

Ref: Cringi, plingi, cre - tă în o - pinci, Co - cos - târc de - co - cos - târ - că - ri - zat

To - tul e mai u - șor de pro - nun - țat Când es - te cân - tat.

Recapitulă

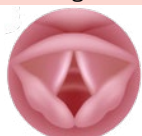
Vocea este sunetul produs în urma eliminării aerului din plămâni prin cavitatea laringiană. Un rol important în producerea vocii îl au coardele vocale, adică acele pliuri simetrice de la nivelul laringelui care vibrează sub acțiunea aerului expirat.

Pentru a transforma sunetele simple, emise de coardele vocale, în cuvinte inteligibile, buzele, limba, palatul-moale și cavitațiile care dau rezonanță vocii îndeplinesc câte un rol. Cavitațiile rezonante includ toată cavitatea bucală, nasul, faringele și cutia toracică.

Etapele de învățare a unui cântec sunt:

- analiza cântecului (măsură, gamă, durate, înălțimi, semne muzicale);
- citirea ritmică;
- citirea melodică;
- interpretarea cântecului cu tactarea măsurii, în tempoul și nuanțele potrivite.
- citirea și explicarea textului;
- aplicarea textului la solfegiu;

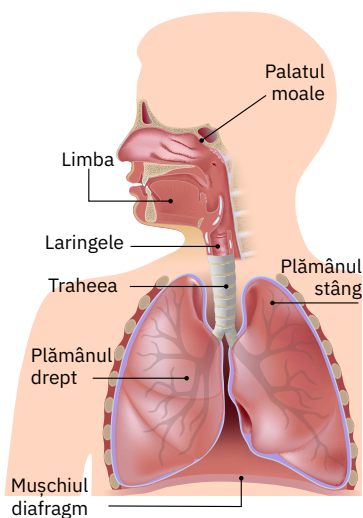
Vedere în interiorul laringelui

Coardele vocale în timpul respirației

Coardele vocale în timpul vorbirii

Descopăr

Denumirea tipului de emisie	Registru	Descriere
Voce de cap	Înalt	Canto coral și clasic (belcanto)
Voce de cap – falsetto	Mediu și grav	Canto coral și clasic (belcanto)
Voce de piept	Mediu și grav	Vibrația sunetelor se simte în zona pieptului; canto coral și clasic (belcanto), pop, rock etc.
Voce mixtă – belt voice	Înalt	Se folosește vocea de piept și de cap în proporții egale; Sunetul emis este puternic și strident, dar cu impostajie bine controlată.
Voce aerată – whistle voice	Foarte înalt	Vocea pare fluierată și necesită susținere bună (diafragmă) și cantitate mare de aer.
Vocal fry	Foarte grav	Timbru răgușit, care „zbârânie”, datorită cantității mici de aer care acționează asupra laringelui și a coardelor vocale.

Nu uita! Ai grijă de vocea ta!

Bea lichide la temperatura camerei, odihnește-te, nu țipa și evită să vorbești în șoaptă! Vocea ne trădează emoțiile, însă, dacă învățăm să o controlăm, emoțiile ne vor ajuta să dăm glas celor mai frumoase trăiri. Răgușeala se produce atunci când coardele vocale sunt uscate.

Rețin

Pentru o bună emisie vocală sunt necesare o poziție adecvată a corpului și o bună stăpânire a mușchiului diafragm, responsabil cu respirația, susținerea aerului, a intonației și a frazării.

Există mai multe tipuri de emisii ale vocii: vocea de cap, vocea de piept, vocea mixtă (*belt voice*), vocea aerată (*whistle voice*) și *vocal fry*.

Aplic

- Învăță cântecul *Exercițiu de dicție*, propus la rubrica *Observ.* Cântă și versurile de pe coloana laterală. Pronunță cu grijă cuvintele!
- Ascultă cântecul *You Raise Me Up* în interpretarea lui Josh Groban și urmărește cu atenție pasajele melodice unde emisia vocală se schimbă din voce de piept în voce de cap. Învăță melodia, respectând etapele de învățare a unui cântec.

Tu mă înalți (You Raise Me Up)

Rolf Undsæt Løvland

Activități de grup

Se audiază piesele muzicale: Dimash Kudaibergen – *SOS d'un terrien en détresse* și interpretarea cântecului *The Diva Dance* din filmul *The Fifth Element*; Christina Aguilera – *The Voice Within*; Iron Maiden – *Run to the Hills*; Depeche Mode – *Walking in My Shoes*; Queen – *Somebody to Love*. Elevii identifică tipurile de emisie vocală și semnalizează momentul apariției acestora prin efectuarea unor semne specifice: arată cu mâna spre cap – **vocea de cap**, arată cu mâna spre piept – **vocea de piept**, ridică pumnul – **vocea mixtă**, ridică palmele cu degetele răsfirate – **vocea aerată**.

Știi că?

Respirația realizată corect, formarea sunetelor, rezonanța naturală și pronunția (dicția) nu se pot realiza fără o postură în care mușchii sunt relaxați, centrul de greutate al corpului este plasat egal pe ambele picioare, astfel încât, stând în poziție verticală, cu spatele drept, privirea în față și umerii trași lejer în spate, să îi permitem zonei pieptului (numită **cutie toracică**) să reacționeze natural în contact cu aerul inspirat pe nas și expirat pe gură.

Rolf Undsæt Løvland
(n. 1955)

Compozitor, textier, aranjour și pianist norvegian

Dicționar

impostafie

pregătire, antrenare a vocii pentru interpretare

Audiții

- Georg Friedrich Händel, *Son nata a lagrimar* (*Cornelia și Sesto* din opera *Giulio Cesare*)
- Christina Aguilera, *The Voice Within*
- Iron Maiden, *Run To the Hills*
- Depeche Mode, *Walking In My Shoes*
- Queen, *Somebody to Love*
- Dimash Kudaibergen, *SOS d'un terrien en détresse*
- Dimash Kudaibergen, *The Diva Dance* din filmul *The Fifth Element*

Portofoliu

Ascultă duetul Nathalie Stutzmann (*contra alto*) și Philippe Jaroussky (*contratenor*) – *Son nata a lagrimar* (*Cornelia și Sesto* din opera *Giulio Cesare* de Georg Friedrich Händel) –, apoi caută mai multe informații despre emisia vocală specifică **barocului muzical**.

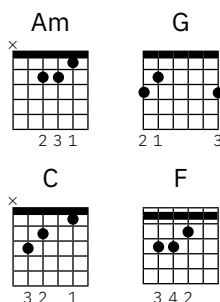
Emisie și controlul respirației, acuratețea intonației, diferențieri timbrale și dinamice, precizie ritmică

Flaut drept bas,
tenor, alto
si sopran

Una dintre personalitățile istorice atrase de flautul drept a fost regele Henric al VIII-lea al Angliei (1491-1547). Compozițiile sale au fost dedicate celebrării logodnei cu Anne Boleyn, soție și regină.

- Pentru a acompania un cântec la chitară, ne putem ajuta de notarea acordurilor pe tabulaturi.

piesă detașabilă prin care se suflă și care este întâlnită la instrumentele de suflat

substanță de culoare albă
din care sunt alcătuiți colții
elefantilor

parte a unui instrument
muzical de suflat prin care
se suflă aerul cu gura

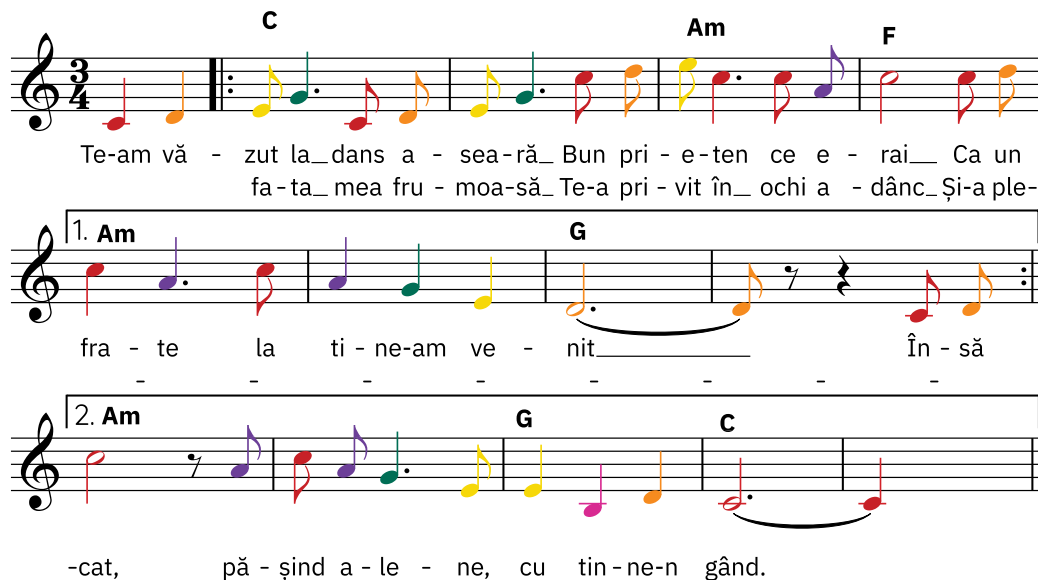

Observ

La dans (după Tennessee Waltz)

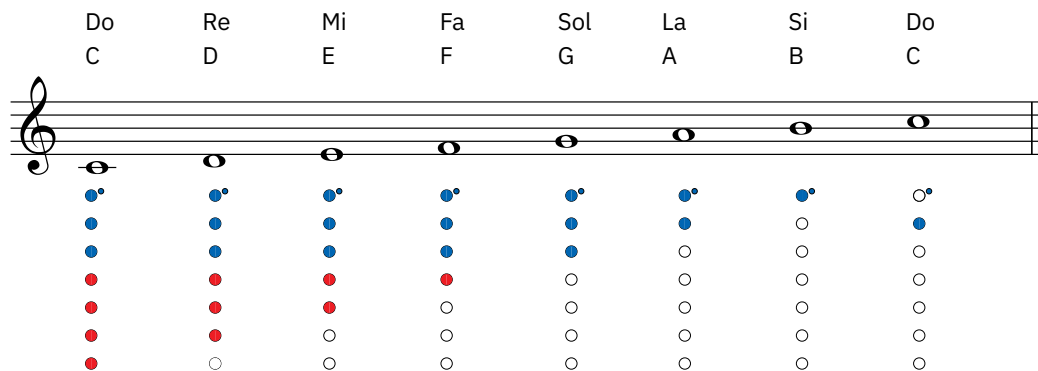

Aranjament după Redd Stewart și Pee Wee King
Adaptare versuri în limba română: Mirela-Larisa Matei

Recapitulez

- Pentru a cânta la *blockflöte*, degetele mari sunt plasate pe fața anterioară, cu degetul mâinii stângi acoperind orificiul, în timp ce degetul mâinii drepte stă relaxat la baza instrumentului.

- Chitara este un instrument muzical cu coarde ciupite. Vibrația sunetului, produs prin ciupirea coardelor, este preluată de cutia de rezonanță prin intermediul rozetei. Apăsând cu degetele pe coarde, în dreptul tastelor de pe grif, se formează sunete cu înălțimi care urcă din semiton în semiton.

Descopăr

Unele dintre cele mai vechi instrumente de suflat sunt cele din familia flautului, datând din epoca neolitică și aflându-se într-un continuu proces de evoluție. În perioada renașcentistă, flautul drept era fabricat din lemn, orificiile sale permițând, prin acoperirea lor totală sau parțială, emiterea unor sunete plăcute, calde.

În secolul al XVII-lea, evoluția instrumentelor baroce include și flautul drept. Corpul acestuia crește, păstrând forma alungită, însă orificiile sunt mai mici și mai dese, sunetul său devenind astfel mai luminos și intrând în competiție directă cu vocea umană. Flautul drept se întâlnește astăzi în varianta soprano, alto, tenor și bas.

Instrumentul este compus din mai multe piese: **capul** (compus din muștiuc/ambușură, canal de aer și cant) și **tub** (șapte orificii pe față și unul pe spate). Sunetul este produs prin suflarea unei coloane de aer în corpul instrumentului prin **muștiuc**. Aerul intrat astfel în corpul instrumentului produce vibrații pe care urechea le percepe drept sunete. Acoperind orificiile, coloana de aer este secționată asemenea unei coarde și produce sunete de înălțimi diferite.

Aplic

1. Cântă scara cromatică, urmărind cu atenție pozițiile degetelor în formarea sunetelor. Punctul mic din partea superioară reprezintă orificiul de pe fața anterioară a instrumentului. Pentru a cânta notele la octava superioară, diafragma trebuie să fie încordată și sunetele proiectate asemenea vocii de cap.

Do Do#/ Reb Re Re#/Mib Mi Fa Fa#/ Solb Sol Sol#/Lab La La#/Sib Si Do
C C#/ Db D D#/Eb E F F#/ Gb G G#/Ab A A#/Ab B C

2. Descifrează, cu ajutorul flautului drept, linia melodică a cântecului *La dans*, apoi învață melodia respectând etapele de învățare a unui cântec. Acompaniază-te atunci când cânti vocal, folosind acordurile prezentate în tabulaturi.
3. Interpretează *What Child Is This*, creație muzicală anonimă, din repertoriul muzicii renașcentiste engleze, atribuită lui Henric al VIII-lea. După ce ți-ai însușit partitura, roagă un coleg/o colegă să te acompanieze cu tamburina și chitara. Învățați melodia, respectând etapele de învățare a unui cântec.

What Child Is This

Cântec tradițional de Crăciun

Adaptare în limba română: Mirela-Larisa Matei

What Child is this, who laid to rest, On Ma-ry's lap is sleep - ing? Whom
Co - pil se-nin te-ai o - dih-nit, În bra-țe Mai - ca te-a ți-nut. Iar
an-gels greet with an-thems sweet, While shep-herds watch are keep - ing?
În - ge - rii cu flori ve - nind Păs - tori a - su-pră-ți ve - ghind.
This, this is Christ, the King, When shep-herd guard and an - gels sing.
Tu Ești I - i - sus al meu Tu, blând co - pil, ne-ai mân - tu - it,
Haste, haste to bring Him laud, The Babe, the Son of Ma - ry!
As - tăzi cân - tăm în cor I - i - sus fii bi - ne-ve - nit!

Rețin

De formă tubulară și fabricat inițial din fildeș, flautul drept este unul dintre cele mai vechi instrumente de suflat atestate istoric. În perioada renașcentistă primește denumirea de *blockflöte*, iar materialul lemnos din care este fabricat începând cu secolul al XVI-lea îi oferă un timbru nou, mai cald.

Flautul drept este considerat strămoșul flautului modern.

Știi că?

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, interesul pentru sonoritatea **flautului vertical** crește. Compozitorii îi dedică un număr mare de lucrări. Formei inițiale i se va adăuga încă o secțiune, pentru a emite sunete cromatice (cu alterații).

Em D

B7 G

Audiții

- Phoenix, *Mugur de fluier și Strunga*
- Dan Andrei Aldea, *Om bun*
- Patrick Denecker, Guy Penson, *Scarborough Fair* (Simon & Garfunkel)
- Henric al VIII-lea, *If Love Now Reynyd*

Portofoliu

Documentează-te și realizează, în scris, o prezentare comparativă (asemănări/deosebiri) despre rolul flautului drept și al chitarei în muzica folk, în muzica renașcentistă și în cea barocă.

Boomwhackers sunt instrumente de percuție sub forma unor tuburi de plastic ușoare, goale, codate pe culori, reglate pe o anumită înălțime muzicală, în funcție de lungimea acestora. Cu ajutorul lor se realizează jocuri ritmice, pentru a acompania cântece și pentru a improviza, în cadrul activităților muzicale.

Dicționar

ison

semn grafic din notația psaltică

canon

cântare bisericească, glas; regulă; pedeapsă, suferință; tipic; instrument muzical oriental; literă de tipar

ostinato

revenirea unui motiv melodic sau ritmic, însoțit de fiecare dată de alte motive

Știi că?

MAURICE RAVEL
(1875-1937)

Cea mai cunoscută lucrare ce are la bază un ostinato este *Bolero* a lui Maurice Ravel (1875-1937), compozitor francez impresionist. Alte lucrări reprezentative: *Ora spaniolă* (opera buffa într-un act), *Concert în Re Major pentru mână stângă*, *Concert pentru pian și orchestră în Sol Major*, *suita Șeherezada*, *rapsodia Tzigane* etc.

Conceperea unor aranjamente/acompaniamente ritmice/melodice pentru anumite cântece/audiții muzicale

Observ

Canoe Song (Cântec de canoe)

Melodie tradițională canadiană

Adaptare versuri în limba română și aranjament muzical: Mirela-Larisa Matei

Canon

1. 2.

My pad - dle's keen and bright, flash - ing with sil - ver,
Cu vâs - la de ar - gint, Scli - pind în soa - re,

Fol - low the wild goose flight. Dip, dip and swing.
Ur - mez al găș - tei zbor, Hai, hai, la drum!

Recapitulez

Unisonul reprezintă cântarea în colectiv pe o singură voce.

Cântarea responsorială presupune ca, atunci când un solist începe să cânte, corul să îi răspundă cu un refren sau cu o altă formulă ritmico-melodică.

Isonul este un sunet care însoțește melodia. Acest procedeu este specific muzicii bizantine. Termenul mai denumește și un semn grafic din notația psaltică.

Cântarea în **canon** este un procedeu prin care o voce imită materialul ritmico-melodic expus de cealaltă voce.

Ostinato este un procedeu muzical prin care un motiv sau o frază muzicală se repetă constant.

Descopăr

Aranjamentul muzical presupune prelucrarea unei melodii astfel încât să poată fi cântată de un instrument, un tip de voce sau un ansamblu. Se ține cont de registrul vocii, al instrumentului sau al ansamblului, precum și de posibilitățile tehnice.

Acompaniamentul se referă la însoțirea unei melodii de bază cu altă melodie, în armonie cu cea dintâi, cântată vocal sau instrumental. Acompaniamentul poate fi armonic, melodic, ritmic sau ritmico-melodic.

Dialogul antifonic constă în repartizarea antifonică, fragmentată pe două planuri, a cântecului dat.

Contrapunțarea se referă la crearea unei melodii cu rol subordonat. Aceasta poate fi de mai multe tipuri, de exemplu: ostinată – se obține prin ritmarea isonului; în mixturi – cântarea

în intervale paralele (terță, cvartă, cvintă, sextă, octavă); heterofonică – se obține prin imitație, dând impresia unei scriituri în care o voce se îngână pe alta etc.

Uneori, contrapunctarea transformă melodia într-un joc muzical ori într-un scenariu în care apar intervenții extramuzicale cu sunete ambientale, zgomote integrate cântării (bătăi din palme, bătăi din picior, jucării zgomotoase, instrumente de percuție convenționale și neconvenționale, inserții recitative pe sunete nedeterminate).

Rețin

Aranjamentul constă în prelucrarea unei melodii pentru a fi accesibilă unei voci, unui instrument sau unui ansamblu. Acompaniamentul se referă la planul sonor ce însoțește melodia de bază.

Aplic

- Învăță melodia *Canoe Song*, respectând etapele de învățare a unui cântec.
 - Identifică tipul de aranjament/acompaniament folosit.
 - Acompaniază ritmic cu *boomwhackers* (tuburi muzicale), elemente de percuție corporală sau instrumente de percuție convenționale și neconvenționale. Folosește acompaniamentul din partitură sau creează tu un acompaniament.
 - Acompaniază armonic cu chitara sau cu pianul, conform partiturii.
- Audiază *Lacrimosa* de W.A. Mozart și *Lacrymosa* interpretată de Evanescence.
 - Comentează tipul de aranjament/acompaniament pentru fiecare dintre lucrări.
 - Precizează trăirile și sentimentele transmise de fiecare dintre cele două audiții.
 - Se schimbă conținutul ideatic al unei lucrări în funcție de aranjamentul/acompaniamentul folosit? Argumentează-ți răspunsul.
- Interpretează cântecul *Liliană fată dalbă* și precizează tipul de aranjament/acompaniament folosit.

Liliană fată dalbă

Prelucrare de Vasile Spătăreanu după Béla Bartók

Versuri populare

Di - mi - nea - ță mă scu - lai___ Li - li - a - nă fa - tă dal - bă

(bătăi din palme)

Di - mi - nea - ță mă scu - lai (bătăi din palme)

Și pe fa - ță mă spă - lai___

Li - li - a - nă fa - tă dal - bă Și pe fa - ță mă spă - lai.____

Știi că?

- Lacrimosa* este cea mai cunoscută parte a *Requiemului în re minor* (KV 626) compus de Wolfgang Amadeus Mozart în anul 1791.
- Lacrymosa* este o piesă interpretată de trupa Evanescence, inspirată de renumita creație mozartiană.

VASILE SPĂTĂRELU
(1938-2005)

Compozitor român, profesor la Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași, ale cărui compoziții vizează domeniul scenic, simfonic, cameral, coral și vocal.

Audiții

- Maurice Ravel, *Bolero*
- Nicu Alifantis, *Ce bine că ești*
- Emeric Imre, *Nebun de alb*
- Michael Jackson, *Heal the World*
- Iosif Ivanovici, *Valurile Dunării*
- W.A. Mozart, *Lacrimosa*
- Evanescence, *Lacrymosa*

Portofoliu

Realizează, din materiale reciclabile, instrumente de percuție neconvenționale. Poți folosi ambalaje foșnitoare, cutii de alune, sticle de plastic umplute cu pietricele sau cu orez, linguri etc. Acompaniază cântecele de la rubrica *Audiții*, folosind instrumentele create de tine.

„Dirijorul unei orchestre nu scoate niciun sunet. Puterea sa vine din a-i determina pe ceilalți să fie puternici.”

Benjamin Zander, dirijor britanic (n. 1939), director muzical al Orchestrei Filarmonice din Boston

GEORGE COȘBUC (1866-1918)

A fost un foarte apreciat poet, critic literar, scriitor, publicist și traducător român transilvănean. Multe dintre poeziile sale se regăsesc în manualele școlare.

Știi că?

- **Herbert von Karajan** (1908-1989) a fost primul dirijor implicat activ în construirea uneia dintre cele mai moderne săli de concert, concepută pe principiile acustice existente în Antichitate.

- În perioada barocului muzical, cel delegat să conducă orchestra era fie concertmaistrul (violinistul de la primul pupitru), fie chiar solistul. Această situație o întâlnim și la unele ansambluri muzicale contemporane (de exemplu, Orchestre de Chambre de Lausanne, Accademia Bizantina, Hespèrion XXI, Academy of Saint Martin in the Fields etc.).

Gest dirijoral pentru crescendo

Gest dirijoral pentru decrescendo

Gest dirijoral de închidere

Gesturi dirijorale

Tactarea măsurii, pregătirea intrărilor, urmărirea intrărilor succesive, închideri, diferențe dinamice și agogice

Observ

Zile de toamnă

Muzica: Mirela-Larisa Matei; Versuri: George Coșbuc

Allegro

f

Ieri ve - deam pe lun - că flori... Mân - dri flu - turi zbu - ră - tori,
Și ve - deam zbu - rând al - bi - ne. Ieri e - ra și cald, și bi - ne.

p

Azi e frig, și nori, și vânt, Frun - ze - le cad la pă - mânt,
Flo - ri - le stau su - pă - ra - te, Veș - te - jesc de bru - mă toa - te.

Andante mf

Ieri e - ra fru - mos pe - a - fa - ră
Azi e toam - nă pe pă - mânt

1. *mp* 2. *p*

Ca - n - tr - o cal - dă zi de va - ră.
Vre - me rea și ba - te vânt.

Recapitulez

Gesturile dirijorale sunt executate de dirijor, cu scopul de a conduce muzical un ansamblu. Acestea depind de măsura în care este scrisă piesa, de tempo, de nuanțe, dar și de intențiile interpretative ale dirijorului.

Măsura	Măsura de două pătrimi	Măsura de trei pătrimi	Măsura de patru pătrimi
Tactarea	Mâna stângă Mâna dreaptă	Mâna stângă Mâna dreaptă	Mâna stângă Mâna dreaptă

Descopăr

Gesturile dirijorale sunt executate cu ajutorul unei baghete dirijorale, în cazul dirijorului de orchestră, sau doar cu mâinile, în cazul dirijorului de cor. Mâinile desenează în aer măsura, înălțându-se pentru a solicita un *crescendo* orchestrei sau coborând pentru a semnaliza un *decrescendo*.

Intrările sunt marcate printr-o mișcare energetică executată în direcția timpului măsurii, anterior momentului în care începe să cânte un muzician/un ansamblu, numită *auf-takt*. Acesta din urmă este însoțit de mișcări asociate, precum: gest de invitație cu mâna întinsă și palma deschisă în plan vertical, expresii ale feței. Închiderile se execută efectuând mișcări spre interior (pentru finalurile de frază) sau spre exterior (pentru finalul lucrării muzicale) sau prin strângerea mâinii ori doar a degetelor.

Dirijorul stă în fața ansamblului, păstrând contactul vizual cu instrumentul său colectiv: ansamblul orchestral sau corul. Platforma înălțată față de nivelul scenei, pe care stă dirijorul de orchestră, se numește **podium**.

Rețin

Cu un singur gest, dirijorul aduce împreună toți membrii orchestrei, fixează tempoul, marchează prin gesturi de invitație intrările instrumentelor care execută momente solistice și construiește frazele muzicale, urmărește planul dinamic (intensitatea) și agogic (tempoul) și pregătește finalul, printr-un limbaj gestual pe care orchestra îl decodifică și căruia îi răspunde necondiționat.

Aplic

1. Urmărește gesturile de invitație, conducerea frazei muzicale, dirijarea planului dinamic și agogic, precum și comunicarea nonverbală a dirijorilor în lucrările inserate la rubrica *Audiții*.
2. Învăță, alături de colegii tăi de clasă, melodia *Zile de toamnă*, pe versurile lui George Coșbuc, respectând etapele de învățare a unui cântec. Dirigează-i pe colegii tăi. Acordă atenție figurilor de tact, schimbării din măsură în portativele doi și trei, tempoului și nuanțelor potrivite pentru interpretarea piesei. Folosește gesturi asociate pentru a-i determina pe colegii tăi să cânte conform mesajului versurilor.
3. Audiază cu atenție *Lacrimosa* din „*Requiemul*” compus de Wolfgang Amadeus Mozart, apoi reia audiția, urmărește succesiunea accentelor și execută mișcările dirijorale adecvate muzicii (figura de tact a măsurii de patru timpi).
4. Profesorul numește pe rând câte 3-5 elevi care vor veni în fața clasei pentru a-i dirija pe ceilalți colegi, urmărind construcția frazelor de la debut la închideri.

Lacrimosa

Muzica: Wolfgang Amadeus Mozart

La - cri - mo - sa di - es il - la
Zi - ua a - ce - ea pli - nă de la - crimi

Qua - re-sur - get ex - fa - vil - la Ju - di-cand-dus
Când - să-ra - cul va - fi ier-tat și Vi - no - va - tul

ho - mo re - us Hu - ic er - go par - ce De - us
ju - de-cat - Cru - ță-l, Doam - ne! Cru - ță-l, Doam - ne!

Pi - e Je - su - Je - su Do - mi - ne.
Mi - lă, Doam - ne Ii - su - se Hris-toa - se!

Portofoliu

Urmărește documentarul realizat de Marilena Rotaru, dedicat marelui dirijor Sergiu Celibidache (1912-1996), în seria „Memoria exilului românesc”. Scrie un eseu în care să prezinți două aspecte care te-au impresionat cel mai mult din viața cunoscutului dirijor român.

CLAUDIO ABBADO (1933-2014)

Dirijor emblematic pentru secolul XX, fondator al EUYO (Orchestra de Tineret a Uniunii Europene), al ansamblului Mahler Chamber Orchestra și cofondator, alături de José Antonio Abreu, al programului social de educație muzicală națională, El Sistema.

DANIEL BARENBOIM (n. 1942)

Pianist și dirijor al Operei din Berlin, fondator al West-Eastern Divan Orchestra, ansamblu simfonic care are ca scop promovarea mottoului „Egali în fața muzicii”.

Audiții

- Johannes Brahms: *Simfonia Nr. 1* op. 68 în do minor, dirijor Herbert von Karajan, Orchestra Filarmonică din Berlin
- Wolfgang Amadeus Mozart: *Requiem/Lacrimosa*, dirijor Claudio Abbado, Lucerne Festival Orchestra & Cor
- Ludwig van Beethoven: *Concertul pentru pian și orchestră nr. 5* în Mi Major op. 73, dirijor și solist Daniel Barenboim, Orchestra Staatskapelle din Berlin

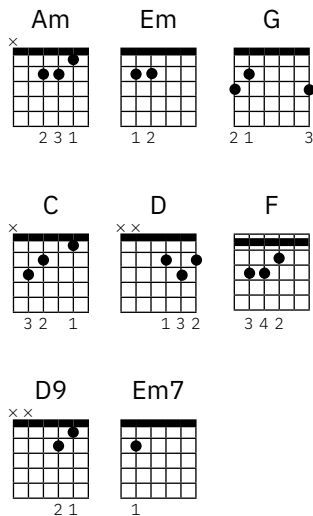
Dezbateri

Clasa voastră intenționează să ofere trofeul pentru „Cel mai bun dirijor român”. Alcătuiți șase grupe de lucru. Fiecare grupă se va documenta despre cariera și viața unuia dintre următorii dirijori români: George Georgescu, George Enescu, Sergiu Celibidache, Horia Andreescu, Cristian Mandeal, Cristian Măcelaru. Apoi se va organiza o dezbatere, în urma căreia va fi considerată câștigătoare echipa care a adus cele mai convingătoare argumente, pentru ca dirijorul susținut de aceasta să câștige trofeul.

Simon & Garfunkel

Ascultă *Scarborough Fair* de Simon & Garfunkel.

Scarborough Fair

Simon & Garfunkel

Am Em G Am C Am

Are you go-ing to Scar-bor-ough Fair? Pars-ley, sage, rose-
De vei mer-ge la Scar-bo-rough azi, Ier-buri tu de

D Em F C D9

mar-y and thyme Re-mem-ber me to one who lives
vei cum-pă-ra, Să nu mă uiți, de ea-ți va vor-

G Am G Em7 Am

there, for once she was a true love of mine.
bi, Să-i spui că ea e dra-gos-tea mea!

1. Descifrează melodia cu ajutorul flautului drept.
2. Învăță piesa, respectând etapele de învățare a unui cântec.
3. Acompaniază-te cu ajutorul chitarei în timp ce cânti vocal.
4. Profesorul formează un ansamblu instrumental astfel: doi elevi interpretează melodia vocal, alți doi elevi interpretează cu flautul drept, un elev execută un ritm adecvat la un instrument de percuție, un grup de patru elevi acompaniază la chitară/pian, iar un elev va fi desemnat să fie dirijorul grupului vocal-instrumental.
5. **Autoevaluare.** Filmați-vă și analizați-vă interpretarea. Ce v-a plăcut și ce considerați că ar trebui îmbunătățit astfel încât momentul să fie reprezentat cu ocazia primei manifestări artistice din școală?

Evaluare

PUNCTAJ:

- 1 10 puncte
- 2 10 puncte
- 3 10 puncte
- 4 10 puncte
- 5 20 puncte
- 6 10 puncte
- 7 10 puncte
- 8 10 puncte

Din oficiu: 10 puncte
Total: 100 de puncte

AUTOEVALUARE

- ✓ Am înțeles ...
- ✗ Nu am înțeles ...
- ⚙ Aș fi înțeles mai bine, dacă ...

1. Enumeră cel puțin două tipuri de emisii vocale.
De exemplu: *emisii vocale de cap*
2. Emisia vocii de cap mai poartă denumirea de ..., atunci când este utilizată de către o voce masculină.
3. Corelează noțiunile din coloana din stânga cu descrierea acestora din coloana din dreapta, după modelul dat.

a. toba	1. instrument cu coarde ciupite
b. blockflöte	2. instrument de percuție
c. chitara	3. instrument de suflat
4. Cui îi este atribuită melodia cântecului *What Child Is This*? Încercuiește răspunsul corect.
a. Henric al VIII-lea; b. Simon & Garfunkel; c. Arnold Dolmetsch.
5. Care este diferența dintre aranjamentul și acompaniamentul muzical?
6. De câte feluri poate fi contrapunctarea? Care sunt acestea?
De exemplu: *contrapunctarea ostinată*
7. Care este parcursul vizual al brațelor într-un pasaj de creștere a intensității muzicale?
8. Cine dirijează cu ajutorul baghetei dirijorale? Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.
a. dirijorul de cor; b. dirijorul de orchestră.

U2 Elemente de folclor și limbaj muzical

Theodor Aman, *Hora de duminică*

Lecția 1	22-23	Moduri diatonice de 6 și 7 sunete
Lecția 2	24-25	Măsuri compuse eterogene (mixte)
Lecția 3	26-27	Dansuri din diverse zone geografice
Lecția 4	28-31	Tradiții și obiceiuri
Proiect	32	Tradiții și obiceiuri de iarnă în lume
Fișă de evaluare a proiectului	33	
Recapitulare	34	
Evaluare	34	

Moduri diatonice de 6 și 7 sunete

Știi că?

- Cea mai veche notă muzicală datează din jurul anului 2000 î.H. și a fost scrisă în cuneiformă, pe o tabletă descoperită de arheologi în Sumer (Irak), în orașul Nippur.

- Denumirile notelor muzicale provin de la prima silabă a fiecărui vers dintr-un imn gregorian (muzica religioasă a cultului catolic), închinat Sfântului Ioan:

*Ut queant laxis
Resonare fibris
Mira gestorum
Famuli tuorum,
Solve polluti
Labbii reatum,
Sancte Joannes.*

- Sistemul de notație pe care îl cunoaștem cel mai bine și care este folosit și astăzi a fost inventat în anul 1000 de către un călugăr benedictin pe nume Guido d'Arezzo. Sistemul inventat de acesta folosea denumirile *Ut, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si* pentru cele șapte note muzicale. Ulterior, denumirea *Ut* este înlocuită cu *Do*, de la cuvântul „Dominus” (Dumnezeu).

Dicționar

diatonic

natural; mers treptat prin tonuri și semitonuri diatonice (între sunete cu denumiri diferite)

Modurile heptatonice diatonice:

- pe nota Do – modul ionian/ionic;
- pe nota Re – modul dorian/doric;
- pe nota Mi – modul frigan/frigic;
- pe nota Fa – modul lidian/lidic;
- pe nota Sol – modul mixolidian/mixolidic;
- pe nota La – modul eolian/eolic;
- pe nota Si – modul locrian/locric.

Observ

Mad World

Muzică și versuri: Tears for Fears

1. All a - round me are fa - mil - iar____ fac - es____

2. Bright and ear - ly for the dai - ly____ rac - es____

1. Pes - te tot văd chi - puri cu - nos - cu - te,____

2. Iar în fi - e - ca - re di - mi - nea - ță____

Worn out____ plac - es,____ Worn out____ fac - es.____

Go - ing____ no - where, Go - ing____ no - where.____

Toți a - lear - gă____ Fă - ră____ țin - tă.____

Prea gră - bi - te,____ Prea gră - bi - te...____

Recapitulez

Prin scrierea notelor din fiecare lucrare muzicală în ordinea înălțimii va rezulta o **scară muzicală**. În cântecele din **folclorul copiilor** și în **colinde** întâlnim scări cu două-cinci sunete, dar nu doar aceste creații sunt compuse pe scări cu puține sunete, ci și alte genuri muzicale includ astfel de structuri.

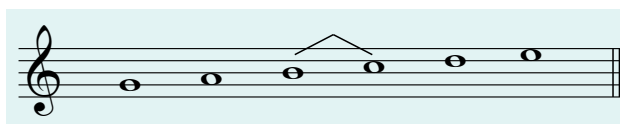

Descopăr

Modurile sunt scările provenite din muzica populară, întâlnite și în muzica de factură cultă sau în cea de divertisment, așa cum se poate observa în exemplele muzicale din manual. Treapta cea mai importantă este cea cu care se termină un cântec scris în modul respectiv, aceasta purtând denumirea de **finală** (plasată în partea de jos a scării, de obicei fiind treapta I).

Toate scările modale alcătuiesc **sistemul modal**, cel mai vechi sistem sonor din istoria muzicii.

Modurile diatonice de 6 sunete sunt scări muzicale alcătuite din șase trepte succesive, dispuse la distanță de ton sau semiton.

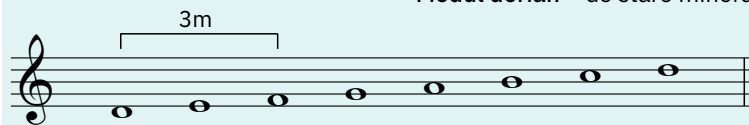

Modurile diatonice de 7 sunete sunt cele mai evolute scări ale sistemului modal, fiind alcătuite din șapte trepte dispuse la distanță de tonuri sau semitonuri, cu repetarea treptei I la octavă.

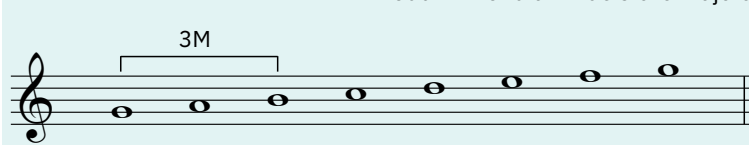
Acestea au fost teoretizate în secolul al XVI-lea, iar denumirile date atunci modurilor se păstrează și astăzi. Conform acestei teoretizări, pe fiecare dintre cele șapte sunete cunoscute se poate construi un mod heptatonic, cu o structură proprie, rezultând, deci, **șapte moduri heptatonice diatonice**.

În funcție de terță care se formează la baza modului, teoreticienii moderni împart modurile heptatonice în **moduri de stare majoră** (care au la bază o 3M) și **moduri de stare minoră** (care au la bază o 3m).

Modul dorian – de stare minoră

Modul mixolidian – de stare majoră

Rețin

Modurile diatonice cu 6 sau 7 sunete sunt scări muzicale provenite din muzica populară, folosite și în alte genuri muzicale, alcătuite din șase, respectiv șapte trepte care se succed la interval de ton sau semiton.

Finala este cea mai importantă treaptă, fiind plasată în partea de jos a scării, de regulă fiind treapta I (unii teoreticieni o numesc chiar tonică).

Aplic

Cântec de leagăn

Andantino

Versuri populare din colecția Constantin Brăiloiu

1. Na - ni, na-ni co-pi-laș, Dra-gul ma-mei o-do-raș, Că ma - ma te-o
le - gă - na Și pe ochi te-o să - ru - ta. Na - ni, na - ni
pu - iul ma - mei, Na - ni, na - ni, pu - i - șor.

Mociriță cu trii foi

Allegretto

Cântec popular

1. Mo - ci - ri - ță cu trii foi, măi, Mo - ci - ri - ță
cu trii foi M-o ce-rut la mai - ca doi, măi
M-o ce - rut la mai - ca doi.

Cucule, drăguțule

Andante

Cântec din Muntenia

Cu - cu - le, dră - gu - țu - le Cu - cu, cu - cu - le
Mân - dru - le, cu - cu - țu - le Cu - cu, cu - cu - le.

1. Scrie scările celor șapte moduri heptatonice diatonice și, în funcție de terța de la bază, realizează clasificarea lor în moduri de stare majoră și moduri de stare minoră.
2. Identifică modul diatonic în care sunt compuse cântecele din lecție.

BÉLA BARTÓK (1881-1945)

Compozitor, pianist, etnomuzicolog și profesor maghiar, cunoscut pentru creațiile muzicale de inspirație folclorică, precum lucrări pentru orchestră, cvartete de coarde, lucrări pentru pian, mai multe lucrări scenice, o cantată și o serie de cântece populare pentru voce și pian.

2. Culcă-mi-te mititel,
Și te scoală măricel,
Copilașul mamei mic,
Face-te-ai, maică, voinic.
3. Să te duci cu oile
Pe câmpul cu florile,
Să te duci cu vacile
Pe câmpul cu fragile.

Audiții

- Tears for Fears, *Mad World* (strofă – pentacordie, refren – hexacordie)
- Béla Bartók, *Dansuri românești* (Nr. 1 – *Jocul cu bâta* – dorian și eolian; Nr. 2 – *Brâul* – dorian)
- Ion Luican, *M-a făcut mama oltean* (mixolidian)
- Maria Lătarețu, *Radu mamei, Radule* (ionian)

Portofoliu

În grupe de câte trei elevi, realizați o prezentare (Prezi, PowerPoint, colaj etc.) despre următoarele personalități muzicale care au studiat și promovat folclorul românesc: George Breazu, Constantin Brăiloiu, Tiberiu Brediceanu, Anton Pann, Béla Bartók, Dumitru D. Stancu.

Măsurile compuse eterogene (mixte)

Știi că?

UCU BERTZI
(n. 1955)

Apreciat interpret de muzică folk și compozitor român. A activat în cadrul Cenaclului Flacăra. Multe dintre piesele sale au devenit adevărate șlagăre: *Și de-ar fi, Floare de colț, M-am îndrăgostit numai de ea, Suflet fără chei, Omul pădurii, Iertările, Unde oare, Focul vânat e gonit de vânt*. Piesa *Când s-o împărțit norocu'*, variantă a melodiei *Ș-așa-mi vine câteodată*, este prima înregistrare audio a lui Dănuț Bertzi, fiind realizată la Radiodifuziunea Română în noiembrie 1979.

Observ

Ș-așa-mi vine câteodată

(2+3)

Cântec din Maramureș

2. Din piatră să iasă foc (bis)
Că eu n-am avut noroc. (bis)	5. Nici acela n-o fost plin (bis)
Jumătate-o fost venin. (bis)
3. Când s-o împărțit norocu' (bis)
Fost-am eu dus la lucru. (bis)	6. Nici acela n-o fost ras (bis)
Jumătate-o fost necaz (bis)
4. Unora le-a dat cu caru' (bis)
Mie numai cu paharu' (bis)	7. Nalt e ceru' și senin (bis)
Pe-a mea parte norii vin. (bis)

Recapitulez

În clasele anterioare au fost studiate măsurile de 2, 3 și 4 timpi.

Măsura	Notarea în partitură	Succesiunea timpilor accentuați și neaccentuați	Tactarea (mâna dreaptă)
Măsura de două pătrimi			
Măsura de trei pătrimi			
Măsura de patru pătrimi			

Măsurile de 2 și de 3 timpi sunt măsuri simple, pentru că au un singur accent metric.

Măsura de 4 timpi este compusă din două măsuri de 2 timpi, având două accente metrice, unul principal și unul secundar. Întrucât în alcătuirea ei intră două măsuri de același fel, măsura de 4 timpi este o **măsură compusă omogenă**.

Descopăr

Măsurile compuse eterogene (mixte) sunt formate din două sau mai multe măsuri simple, **binare** și **ternare**, așezate în diverse combinații.

În teorie, măsurile eterogene pot avea 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 timpi. În creație, cele mai răspândite sunt măsurile de 5 și 7 optimi. Conform principiului măsurilor compuse, vor avea două sau mai multe accente, în funcție de numărul măsurilor simple componente, primul timp fiind considerat accent principal, iar începutul fiecărei măsuri simple componente fiind numit accent secundar, așa cum se poate observa în exemplele de mai sus.

Măsuri compuse eterogene (mixte)

În funcție de timpul de execuție a ritmurilor din metrul eterogen, s-au stabilit două maniere de tactare:

Pentru mișcările rare și moderate, se tactează toți timpii măsurilor simple		Pentru mișcările repezi, timpii sunt concentrați	
Varianta 2 + 3	Varianta 3 + 2	Varianta 2 + 3	Varianta 3 + 2

Ritmul eterogen este frecvent întâlnit în muzica populară românească, în jocuri: geam-paraua, brăul bănățean, rustemul oltenesc, purtata ardelenescă, hodoroaga, șchioapa; în colinde și în unele ritualuri – *Capra* (țurca), *Leliță Ioană*, în unele cântece de nuntă. Totodată, acesta reprezintă o atracție și pentru compozitorii secolului XX, dintre care amintim: George Enescu, Claude Debussy, Maurice Ravel, Béla Bartók, Igor Stravinski. Însă putem întâlni măsuri mixte și în muzica de divertisment: jazz, rock sau folk.

Rețin

Măsurile pot fi:			
Simple		Compuse	
binare	ternare	omogene	eterogene (mixte)
cu 2 timpii	cu 3 timpii	alcătuite din două sau mai multe măsuri simple de același fel: binare sau ternare	alcătuite din două sau mai multe măsuri simple, diferite ca factură ritmică: binare și ternare

Aplic

Mă luai, luai

Moderato
(2+3+2)

Cântec popular

1. Citește ritmic cântecele *Ș-așa-mi vine câteodată* și *Mă luai, luai*, tactând măsura de 5/8 și 7/8 în ambele variante.
2. Acompaniază-te cu bătăi din palme în timp ce cânti cântecul *Mă luai, luai* cu ritmul alăturat.
3. Interpretează cântecul împreună cu colegii, marcând cu bătăi de palme accentele principale și cu pocnituri din degete accentele secundare.
4. Comentează mesajul cântecului *Ș-așa-mi vine câteodată* în raport cu propriile trăiri.
5. Realizează patru măsuri de combinații ritmice cu valorile de note învățate, într-una dintre măsurile de 5/4 sau 7/4, indicând între paranteze, la început, ordinea măsurilor simple în structura măsurii compuse.

Activități practice

1. Interpretează la pian sau la o claviatură de pian virtual tema filmului *Misiune imposibilă*, compusă de Lalo Schifrin.
2. Ascultă tema în întregime și realizează un exercițiu de percuție corporală pentru aceasta.

Constantin Brăiloiu

(1893-1958) a fost un compozitor, critic muzical, etnomuzicolog, folclorist și profesor român din prima jumătate a secolului XX. A pus bazele școlii românești de folclor și etnomuzicologie.

Știi că?

- Pentru ritmul eterogen, care se execută într-o mișcare de mare viteză (MM = 300-600), Constantin Brăiloiu a adoptat termenul de **aksak**, care în limba turcă înseamnă „șchiop”. De altfel, unele jocuri românești se numesc **șchioapa**, **hodoroaga**.
- **Hodoroaga** sau **șchioapa** este un joc (dans) popular românesc, întâlnit în sudul Transilvaniei și în Dobrogea. Se joacă în cerc, cu brațele în lanț. Are pași simpli cu deplasări bilaterale, alternând cu pași săriți încrucișați (în față și în spate), executați pe direcția inversă rotirii acelor de ceasornic. Partea I: Spre dreapta – DSDS*, spre stânga – SDSD* (x 2); Partea a II-a: Spre dreapta – DS (în spate) DS (în față) (x4)

Audiții

- Când s-o-mpărțit norocu', în interpretarea lui Ducu Bertzi
- *Leliță Ioană*, în interpretarea Mariei Tănase sau a Ioanei Radu
- Dave Brubeck, *Take Five*
- Tema filmului *Misiune imposibilă* de Lalo Schifrin

Dansuri din diverse zone geografice

Știi că?

- **Brașoveanca** este un dans foarte cunoscut în Transilvania (Țara Bârsei, în preajma Brașovului). Face parte din categoria „dansurilor de cuplu”, dansându-se mai ales la nunți. Cuplurile, ținându-se de mână (mâinile drepte împreunate în față, iar cele stângi în spate, la nivelul umărului partenerei), se așază într-o coloană compactă. Dansul constă în două secțiuni: o secțiune cu pași înainte și înapoi și alta cu pași laterali.
- Sensul dansurilor rituale era eliberarea de propriul „eu”. Dansurile terapeutice făceau parte din procedeele de vindecare ale strămoșilor noștri.

Exemplu de strigături:

Foaie verde trei scaieți
La bătută, măi băieți!
Care vreți, care puteți
Care nu, nu vă prindeți!
Foaie verde baraboi,
Înainte și-napoi
Înapoi și înainte
Pe bătute și sărite
Bate cizma, n-o cruța
Nu căta, că nu-i a ta
Îi din sat, de-mprumutat
Bodaproste cui o dat
Frunzuliță baraboi
Înainte, măi flăcăi!

Dictionar

țâpuritură

strigătură specifică în cântecele maramureșene

Observ

Brașoveanca

Doi pași î - na - in - te și doi î - na - poi_ Doi pași î - na - in - te
c-a-ș-a-i pe la noi. Dă fa-ta la stân-ga, dă - o și la
dreap-ta Ui - te-a - șa se joa - că la noi bra - șo - vean - ca.

Recapituliez

Țara noastră se împarte în mai multe zone folclorice: Ardeal, Banat, Dobrogea, Maramureș, Moldova, Muntenia și Oltenia. Fiecare dintre acestea are un folclor specific, reflectând istoria, modul de viață și felul de a fi al oamenilor din acele locuri. Sunt trei dansuri pe care le întâlnim în toate zonele folclorice: hora, sârba și brâul.

Descopăr

Folclorul românesc are un pronunțat caracter **sincretic** (îmbină mai multe arte), ceea ce determină o relație de interdependență între dans, muzică și text (scandat sau cântat).

O particularitate a folclorului românesc este însoțirea dansului cu **strigături**, a căror manieră interpretativă diferă în funcție de zonă: în Moldova, se strigă sacadat, pe ritmul pașilor; în Oaș și Maramureș, țâpuriturile se cântă în intonații specifice; în centrul și sudul Ardealului, se desfășoară adevărate dialoguri între fete și băieți; în Oltenia, Muntenia și Dobrogea, strigăturile au rolul de conducere a dansului prin anunțarea figurilor.

Geamparaua este un joc popular românesc, cu multiple variante și denumiri, răspândit în Câmpia Dunării și Dobrogea, dansat în linie sau în cerc și cu ritm **aksak** (în măsură mixtă).

Ciuleandra este un dans din zona Munteniei, cu tempo progresiv, dansat în cerc. La început este un cerc mare, apoi, pe măsură ce tempoul se întetește, se desprind cercuri din ce în ce mai mici. Melodia este repetitivă și este însoțită de strigături.

Bătuta este un dans popular din Moldova, dansat în perechi, caracterizat prin bățai ritmice din mâini și din picioare.

Învârtita este un joc de perechi din Ardeal: în timp ce băiatul execută încontinuu pași tropotiți, fata se plimbă la dreapta sau la stânga (sau în jurul lui), în pași mărunți.

Alunelul este un joc popular românesc cu diferite variante și denumiri (de mână, îngenuncheat, plimbat, înfundat, bătut, ca la Dolj etc.), răspândit în Oltenia. Este un joc de bărbați sau mixt, dansat în linie, cu brațele încrucișate la spate sau în față. Are o mișcare vioaie, cu pași bătuți și încrucișați.

Chindia este un dans popular din Muntenia, asemănător cu sârba, care se joacă cu pași mărunți, într-un ritm grăbit.

Rețin

În dansurile populare românești se îmbină coregrafia, muzica și literatura, multe dintre ele fiind însoțite de text (cântat sau scandat).

Fiecare zonă folclorică are dansuri specifice, dar unele se remarcă în mod deosebit, ca o amprentă a acelei zone: Ardeal – **învârtita**; Dobrogea – **geamparaua**; Moldova – **bătuta**; Muntenia – **ciuleandra**; Oltenia – **alunelul**.

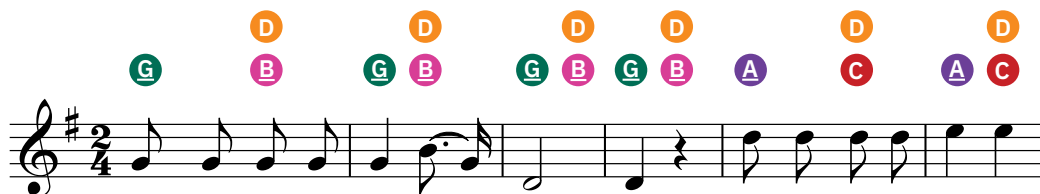

Aplic

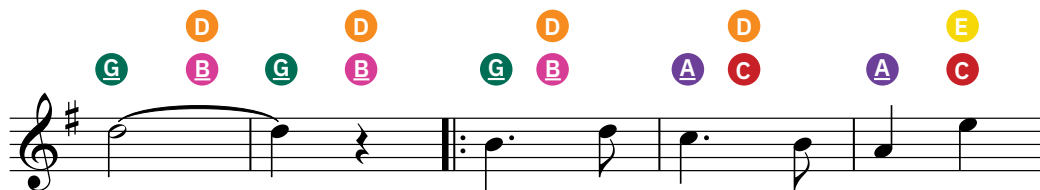
Hai, să-ntindem hora mare!

Tempo de marș

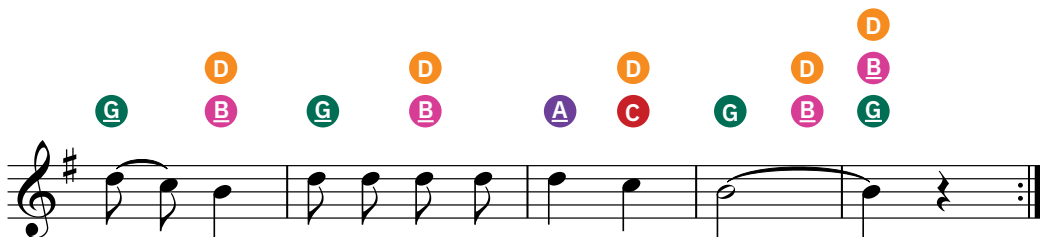
Cântec popular

1. Hai, să-n-tin-dem ho - ra ma - re, Mai a - ici și mai co -
2. Noi sun-tem ai Ro - mâ - ni - ei Noi sun-tem și frați u -
3. A - șa es - te tot ro - mâ - nul, De când es - te pe pă -

lea _____ Mai a proa - pe de ho -
niți _____ Și pe câmp de bă - tă -
mânt, _____ A lup - tat pen - tru drep -

ta - re, Să cu - prin-dem gra - ni - ța! _____
li - e Vom lup - ta ne - bi - ru - iți. _____
ta - te Și pen - tru pă - mân - tul sfânt. _____

1. a. Interpretează cântecele *Brașoveanca* și *Hai, să-ntindem hora mare!*, respectând toate etapele premergătoare: descifrare melodică, ritmică, executare ritmico-melodică, interpretare cu versuri.
- b. Execută pașii de brașoveancă alături de colegii tăi, conform indicațiilor din manual.
- c. Interpretează cântecul în timp ce execuți pașii dansului împreună cu ceilalți colegi.
- d. Documentează-te, apoi compune strigături pe care să le intercalezi în timpul dansului.
- e. Interpretează cântecul *Hai, să-ntindem hora mare!*, folosind ca acompaniament tuburile muzicale, conform indicațiilor din manual.
2. a. Urmărește dansul chindia. Din ce zonă folclorică face parte?
- b. Audiază piesa corală *Chindia* a lui Alexandru Pașcanu și urmărește modul în care compozitorul a prelucrat melodia populară de joc pentru a putea fi interpretată de un cor mixt.

Știai că?

Dansurile desprinse din horă se joacă întotdeauna de la stânga la dreapta. Acest lucru ține de caracterul magic, întrucât în acest mod se încerca revenirea la ordinea primordială. În Antichitatea europeană și în cea asiatică, exceptând Extremul Orient, stânga semnifică haosul – iadul, în accepțiunea biblică, teluricul, răul –, iar dreapta ține de sacralitate.

Vizionați

- Dansul popular brașoveanca
- Dansul popular ciuleandra
- Dansul popular învârtita
- Dansul popular alunelul, în interpretarea Ansamblului „Doina Oltului”

Portofoliu

Realizează, împreună cu colegii de clasă, un moment artistic sincretic, pornind de la un dans popular pe care îl apreciați.

Formați trei echipe, astfel:

- **echipa 1** învață să cânte melodia (instrumental, vocalize etc.) sau pregătește melodia pe un suport audio;
- **echipa 2** însoțește dansul cu strigături;
- **echipa 3** realizează un scurt videoclip cu imagini reprezentative, pe care îl vor proiecta în timpul momentului artistic.

Tradiții și obiceiuri

Observ

2. Pe la curți de boieri mari,
3. Dar boierii nu-s acasă,
4. C-au plecat la vânătoare,
5. Să vâneze căprioare;
6. Căprioare n-au vânat,
7. Și-au vânat un iepuraș,
8. Să facă din blana lui,
9. Veșmânt frumos
Domnului.

Măruț, mărgăritar

Colind, melodie populară

Repejor

REFREN

1. Și-am ple - cat să co - lin - dăm... Mă - ruț, măr -

gă - ri - tar, Și-am ple - cat să co - lin - dăm...

Recapitulez

Folclorul cuprinde tradițiile și obiceiurile unei comunități, precum și creațiile artistice, literare, muzicale și plastice care le însoțesc.

Obiceiul constă în totalitatea manifestărilor folclorice prilejuite de un anumit eveniment sau de o anumită dată. Presupune o succesiune de acte ceremonial-ritualice conform unui scenariu perpetuat prin tradiție.

Ritul este un element al obiceiului, având un caracter artistic, magico-religios sau distractiv.

Tradiția constă într-un ansamblu de obiceiuri, credințe, cunoștințe, datini moștenite și transmise din generație în generație, constituind o trăsătură specifică a unui popor sau a unui grup social.

A. Tradiții și obiceiuri de peste an

Descopăr

Începutul primăverii este marcat de tradiții care au rădăcini precreștine, legate de reînvierea naturii, întoarcerea păsărilor migratoare și începutul muncilor câmpului. Totodată, după apariția creștinismului, întâlnim și renașterea spirituală, prin sărbătorile pascale.

În perioada verii sunt celebrate recoltele de cereale, dar sunt practicate și ritualuri de invocare a ploii sau alte obiceiuri care nu sunt legate de o dată fixă.

Lazărul este practicat de fete în Muntenia, în Sâmbăta lui Lazăr. Emanciparea concepției despre mediul înconjurător a dus la ieșirea obiceiului din sfera magică, rămânând doar un prilej de urare pentru o recoltă bogată la începutul anului nou agrar sau ca prilej de distracție.

▶ **Călușul** este un vechi obicei practicat în perioada Rusaliilor (Pogorârea Sfântului Duh sau Cincizecimea) de un grup de bărbați îmbrăcați în haine tradiționale românești cu accesorii specifice, care apără colectivitatea de forțele negative ale ielelor. Ritualul vindecării constă într-o combinație de dansuri și de acțiuni magice.

Paparuda (Păpăluga) este o veche entitate mitologică din folclorul românesc, asociată cu ploaia fertilizatoare. Aceasta era chemată de cete de femei sau copii în perioadele de secetă, iar, în timp, invocarea acesteia s-a transformat într-un ritual.

Sărbătoarea **Floriilor** marchează intrarea Domnului în Ierusalim, pe un asin, întâmpinat de oameni cu ramuri de măslin și de curmal și aclamat ca un adevărat împărat. Se sărbătorește în duminica premergătoare Paștelui, când are loc o liturghie specială. Creștinii adună crenguțe de salcie pe care le duc la biserică pentru a fi sfințite, apoi le pun la icoane pentru a-i păzi pe cei ai casei de boli. Specifice sunt colindele de Florii.

Paștele este una dintre cele mai importante sărbători ale anului, aducând omenirii speranța mântuirii și a vieții veșnice prin sacrificiul lui Isus Hristos. De aceasta sunt legate numeroase tradiții, obiceiuri și superstiții care se diferențiază în funcție de zonă, păstrându-se câteva elemente comune: înroșirea ouălor, salutul „Hristos a înviat!/Adevărat a înviat!”, mersul la biserică în noaptea de Paște etc.

Știi că?

În perioada comunistă, claca și șezătoarea au fost interzise, pentru că orice adunare a mai multor oameni putea crea contextul unui schimb de idei împotriva sistemului politic.

Șezătorile au loc după încheierea muncilor agricole până la începerea unui nou ciclu agrar, de la amurg până la miezul nopții, după un program bine stabilit. Aceste manifestări, la care participă tineri și adulți, cuprind discuții, ghicitori, ritualuri premaritale sau de fecunditate, în cazul unor femei tinere, toate acestea fiind însoțite de muzică și strigături, iar spre sfârșit, de jocuri de societate organizate de bărbați.

Claca este o formă de muncă în comun, realizată în folosul celui care o organizează, cu program tradițional și repertoriu specific.

Mărțișorul este o tradiție cu rădăcini străvechi, precreștine, fiind asociată cu ritualuri de celebrare a renașterii naturii și a ciclului vieții. Sărbătorită pe 1 martie, tradiția constă în oferirea unui șnur alb-roșu, însoțit de un talisman, ca simbol al primăverii și al norocului.

Știi că?

- Numeroase obiceiuri și acte ritual-ceremoniale au rolul de a descătușa forțele ascunse ale naturii și de a organiza treburile din gospodărie în funcție de datele faste sau nefaste, precum și de factorii magici care ar putea stimula fertilitatea ogoarelor. În popor se consideră că omul poate influența forțele naturii cu ajutorul sunetului cântat, recitat sau al gestului.
- Mircea Eliade considera că agricultorul român se încadrează într-o zonă de sacru, întrucât „gesturile, munca lui sunt responsabile de urmări grave, pentru că se realizează înăuntrul unui ciclu cosmic și pentru că anul, sezoanele, vara și iarna, perioada semănăturilor și cea a culesului își consolidează structurile proprii și dobândesc valoarea autonomă”.

Vitraliu reprezentându-l pe Isus, Păstorul cel Bun, simbol al iubirii și al protecției pentru turmă

„Scopul folclorului este de a ne arăta felul propriu de a simți al unui popor, viața lui sufletească în toate manifestățiunile ei mai caracteristice și așa cum se răsfrâng în diferitele lui producțiuni păstrate din timpurile cele mai vechi.”

Ovid Densusianu, academician român care a ținut primul curs de folclor la Universitatea din București

Rețin

Perioada sărbătorilor de primăvară-vară se încadrează între lunile martie-august.

În funcție de specificul lor, tradițiile, obiceiurile și cântecele pot pregăti sporul casei și al recoltei – mărțișorul și paparuda; pot avea caracter tămăduitor – călușul; pot însoți viața individuală sau de familie – claca și șezătoarea; sau pot fi legate de sărbătorile religioase – Floriile și Paștele etc.

Aplic

Veniți, norii de mulțime

Moderato vivo

Colind de Florii

2. Toți, cu ramuri înverzite
Cu stâlpărilor-nfrunzite
Aliluia!

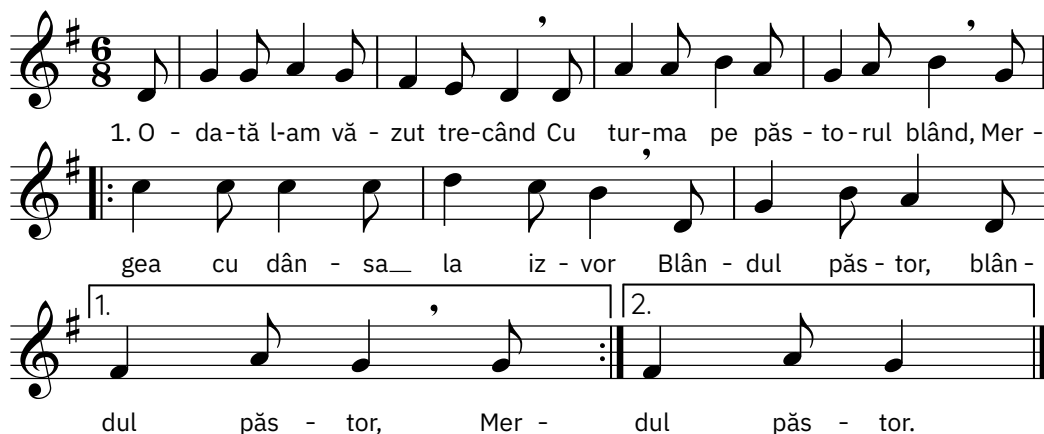
3. Să întâmpinăm tot omul
Pre Isus Hristos Domnul
Aliluia!

4. Cel ce-I plin de bunătate
Intră în Sfânta Cetate
Aliluia!

Blândul păstor

Moderato

2. Pe-o oaie ce căzuse jos
A ridicat-o el frumos
Ș-a dus-o-n brațe iubitor
Ca un păstor, ca un păstor.

3. El le-a iubit cu dor nespus
Și viața pentru oi și-a pus
Și pentru mântuirea lor.
Blândul păstor, blândul păstor.

Icoană pictată pe lemn, reprezentându-L pe Isus Hristos și scene desprinse din Evanghelie

Știi că?

- În trecut, sărbătoarea Crăciunului nu era dedicată exclusiv Nașterii Domnului, ci reprezenta o perioadă de ritualuri simbolice, asociate cu ideea regenerării timpului. Aceasta implica o revenire simbolică la haosul primordial și o reafirmare a unei noi ordini cosmice. Nașterea Mântuitorului era plasată în cadrul celei mai critice perioade din anul calendaristic, când timpul era impur și pericolul, însă, la finalul acestei perioade, lumea pământească devenea din nou pură și curățată de forțele răului. Nașterea Domnului era asociată simbolic cu această restaurare anuală a lumii celor vii.
- Colindul austriac *Stille Nacht (Noapte de vis)* a fost cântat în premieră pe 24 decembrie 1818. Este una dintre cele mai cântate melodii de către creștinii din întreaga lume, versurile fiind traduse în aproape 300 de limbi și dialecte.

Hristos a înviat!

Moderato

Muzică de G. Musicescu

Hris - tos a în - vi - at din morți, cu moar-tea pre
moar - te căl - când Și ce - lor din mor -
min - te vi - a - ță dă - ru - in - du - le.

1. Interpretează vocal, împreună cu toată clasa, apoi pe grupe, cântecele *Veniți, norii de mulțime* și *Blândul păstor*. Interpretează apoi vocal, folosind ca acompaniament tuburile muzicale, cântecul *Hristos a înviat!*. În funcție de mesajul textului, stabiliți cu ce prilej se cântă fiecare dintre cântecele studiate.
2. Comentează împreună cu profesorul și colegii semnificația textului cântecului *Blândul păstor*.
3. Vizionează împreună cu colegii dansul călușul și comentați rolul dansatorilor în cadrul ritualului.

Investigație

Găsește cât mai multe lucrări muzicale inspirate din ritualul numit paparuda. Alcătuiește o listă, notând, pentru fiecare lucrare, autorul și interpretul.

B. Tradiții și obiceiuri de iarnă

Descopăr

Colindatul este cel mai răspândit obicei al perioadei de iarnă. Mersul cu colindul se întâmplă în preajma Crăciunului pentru a vesti Nașterea Mântuitorului Isus Hristos, desfășurându-se, în funcție de zonă, după un anumit scenariu. Există colinde care însoțesc și alte sărbători, cum ar fi: Sfântul Andrei, Sfântul Nicolae, Floriile.

Interpretarea colindelor poate fi vocală sau vocal-instrumentală, în grupuri compacte de copii și adulți. În Banat, în sudul Transilvaniei, în Muntenia și în vestul Dobrogei, maniera de cânt este cea antifonică (în grupuri, alternativ), putându-se adăuga și instrumente de percuție sau aerofone.

În ajunul **Sfântului Andrei** se practică numeroase tradiții și obiceiuri, întrucât noaptea care precedă această sărbătoare este una specială. Din bătrâni se crede că dispare hotarul dintre cele văzute și nevăzute: gospodinele atârnă usturoi la porți, la uși și la geamuri, pentru a feri casa de strigoii sau de duhuri rele; se pun în apă crenguțe din copaci și, dacă înfloresc până la Crăciun, e semn că va fi un an bogat; fetele mănâncă pâine cu sare și cel care va veni în somn să le ofere apă le va fi ursit etc. *Colindul Sfântului Andrei* este considerat cel mai vechi și mai frumos colind din Dobrogea.

Moș Nicolae are corespondent în aproape toată Europa, personajul fiind asemănător lui Moș Crăciun: poartă straie roșii și oferă daruri și dulciuri.

Jocurile cu măști cuprind: țurca, cerbul (Transilvania), brezaia (Muntenia), capra și ursul (Moldova). Ele se desfășoară în preajma Anului Nou, sunt organizate de feciori și se folosesc măști de animale. Melodiile care însoțesc obiceiul sunt instrumentale, sub formă de suită de jocuri în ritm binar și *aksak*.

Plugușorul, obicei de Anul Nou, invocă prosperitatea și belșugul pentru gospodăria celui care primește colindătorii, reconstituind aratul, semănatul, seceratul, măcinatul,

frământatul și coacerea pâinii. Este însoțit de strigături, pocnete de bici și sunete de clopoței, iar plugul adevărat, tras de boi, a fost înlocuit, cu timpul, de un plug miniatural, mai ușor de purtat, sau de buhaiul care imită mugetul boilor. Tot de Anul Nou se practică și **Sorcova**, un colind menit să aducă sănătate și prosperitate.

Repertoriul specific acestei perioade se împarte în două categorii:

- a. **colinde** – creații cu tematică laică sau religioasă, cu structură strofică, având întotdeauna refren, în care se găsesc adesea cuvinte și sintagme, precum: „ler”, „florile dalbe”, „linu-i lin”, „flori de măr” etc.;
- b. **cântece de stea** – creații cu tematică religioasă, legată de nașterea Domnului Isus Hristos, care nu au refren.

Rețin

Tradițiile și obiceiurile de iarnă au o amploare deosebită, fiind dedicate încheierii anului vechi și începutului unui nou an. Perioada sărbătorilor de iarnă este cuprinsă între data la care începe postul Crăciunului și Sfântul Ion. În acest interval se mai sărbătoresc: Sfântul Andrei, Sfântul Nicolae, Ajunul Crăciunului, Crăciunul, Anul Nou, Boboteaza. Repertoriul acestei perioade cuprinde: colindul, cântecul de stea, urarea cu plugul, sorcova, jocul și dansul ritual cu măști, teatrul popular, teatrul religios.

Aplic

Lasă-ne stăpână-n casă

Allegretto

Colind, melodie populară – Colecția Emil Monția

La - să - ne, stă - pâ - nă'n ca - să, Flori dal - be, flori de măr.

Căci a - fa - ră plo - uă, var - să, Flori dal - be, flori. Și mai pi - că pi - cu - re - le,

Flori dal - be, flori de măr, De pe gar - duri de nu - ie - le, Flori dal - be, flori.

2. Maică, dacă nu ne crezi
Ieși afară de ne vezi
Căci de frig ne-am făcut verzi
Ca și iarba din livezi.

3. Nu ieși cu mâna goală
Numai cu colaci în poală
Cu cârnațul subsuoară
Și c-un cârtăboș din oală.

1. Învăță împreună cu colegii *Măruț, mărgăritar* și *Lasă-ne stăpână-n casă*, respectând etapele premergătoare.
2. Acompaniați ritmic cu instrumente de percuție (clopoței, tamburină, instrumente neconvenționale). De exemplu, pentru *Măruț, mărgăritar* puteți folosi ritmul alăturat.
3. Caută și alte colinde la rubrica *Repertoriu* din manual, dar și în alte surse indicate de cadrul didactic, pe care să le înveți împreună cu colegii de clasă pentru a vă colinda profesorii.

Știi că?

Colindătorii erau adesea mascați. Oamenii îi primeau întotdeauna, deoarece se credea că, atunci când nu se vor mai auzi colinde pe pământ, diavolii vor pune stăpânire pe lume, neprimirea colindătorilor fiind socotită un mare păcat.

Grup de colindători, Maramureș

Vizionați

- Poemul coregrafic de Sânziene, compus de Constantin Arvinte în interpretarea Ansamblului folcloric „Busuiocul”
- *Paparuda* de Dan Voiculescu în interpretarea Corului de Copii Radio
- Dansul *Călușul*

Audiții

- Paul Constantinescu, fragment din *Oratoriul de Crăciun*
- Piotr Ilici Ceaikovski, *Spărgătorul de nuci* (Crăciunul)
- *Swing Low* (gospel)
- Colindul Sfântului Andrei interpretat de Corala „Armonia”

Portofoliu

Ascultă, pe rând, câte un colind românesc interpretat de: un grup de colindători populari, Corul „Madrigal”, Corul psaltic „Tronos”, Paula Seling și Angela Gheorghiu. Scrie apoi un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să prezinți varianta interpretativă care te-a impresionat cel mai mult. Argumentează-ți opinia.

Tradiții și obiceiuri de iarnă în lume

Sărbătorile de iarnă sunt marcate de o varietate de tradiții și obiceiuri în întreaga lume, fiecare reflectând unicitatea comunităților care le practică.

Trecerea în noul an reprezintă momentul principal al iernii, fiind marcată de tradițiile legate de speranța unui nou început, care sunt păstrate și transmise din generație în generație.

În țările creștine, în această perioadă se sărbătoresc numeroase evenimente religioase, cea mai importantă dintre acestea fiind Nașterea Mântuitorului Hristos, care simbolizează, de asemenea, credința și bucuria protecției divine. Aceste obiceiuri diverse creează o atmosferă unică, oferind ocazia de a înțelege și aprecia bogăția culturală a lumii, pe care o vei descoperi împreună cu colegii tăi prin realizarea proiectului „Tradiții și obiceiuri de iarnă în lume”.

Scopul realizării acestui proiect:

1. Explorarea și înțelegerea tradițiilor și a obiceiurilor de iarnă din diferite țări sau culturi ale lumii;
2. Dezvoltarea abilităților de cercetare, colaborare și de prezentare;
3. Promovarea respectului pentru diversitatea culturală.

Etaple de realizare a proiectului:

1. **Formarea echipelor** – prin tragere la sorți, profesorul va forma grupe de câte 4-5 elevi.
2. **Cercetarea** – fiecare echipă va alege câte o cultură sau o țară dintr-o listă dată de profesor (de exemplu: cultura europeană, mexicană, japoneză etc.; România, Italia, Suedia, Mexic etc.) și va cerceta tradițiile și obiceiurile de iarnă specifice acesteia.

Exemple de teme de explorat în cadrul proiectului:

- sărbători importante (de exemplu: Crăciunul, Anul Nou, Hanuka etc.);
- obiceiuri culinare (mâncăruri tradiționale specifice sărbătorii/culturii alese);
- activități și elemente specifice (colinde, dansuri, tradiții populare, costume etc.);
- semnificațiile tradițiilor.

3. **Realizarea materialului final** – fiecare echipă va crea câte un produs final, care poate fi una dintre următoarele variante:

- un poster ilustrat care prezintă tradițiile și semnificațiile acestora;
- o prezentare digitală (PowerPoint, Prezi etc.) cu imagini și texte explicative;
- un videoclip în care echipa prezintă tradițiile prin scenete sau colinde reprezentative.

4. **Prezentarea proiectului** – echipele vor prezenta în fața clasei materialele create, explicând tradițiile și obiceiurile pe care le-au cercetat. Pentru fiecare prezentare vor fi alocate câte 10-15 minute.

5. **Primirea și oferirea de feedback și participarea activă la discuții** – după fiecare prezentare, ceilalți colegi vor oferi feedback echipelor, iar acestea vor răspunde întrebărilor adresate. La final, vor fi evidențiate asemănările și diferențele dintre tradițiile din diferite țări.

Timp de realizare:

Patru săptămâni

Calendarul

desfășurării proiectului:

Săptămâna 1:

Formarea echipelor și alegerea temelor

Săptămânile 2-3:

Cercetarea și documentarea despre subiectul ales

Săptămâna 4:

Prezentarea proiectului în fața clasei

Surse de documentare:

- cărți din biblioteca școlii (de exemplu, enciclopedii);
- articole științifice;
- interviuri cu diverse personalități;
- bloguri de călătorie.

Fișă de evaluare și de autoevaluare a proiectului

Criteriile de evaluare și de autoevaluare a activității în cadrul proiectului se vor aplica tuturor grupelor, după cum urmează:

Formarea echipelor

Cercetarea (20 de puncte)

01

- Informațiile prezentate sunt corecte din punct de vedere științific și au fost atent documentate.
- S-au utilizat cel puțin trei surse de informare (cărți, internet, interviuri etc.).

- Proiectul este bine structurat, conține informații clare și este atrăgător din punct de vedere vizual.
- Materialul final este realizat într-un mod original și creativ (poster, prezentare digitală, prezentare video etc.).
- Prezentarea materialului în fața clasei este coerentă și captivantă.

02

Creativitatea în realizarea și prezentarea materialului (20 de puncte)

Colaborarea în cadrul echipei (20 de puncte)

03

- Fiecare membru al echipei a avut un rol activ și s-a implicat în activitățile de cercetare și prezentare.
- Echipa a lucrat eficient și într-un mod sincronizat și a respectat termenele stabilite.

- Prezentarea verbală a fost clară și bine structurată.
- Echipa a răspuns cu succes întrebărilor din partea colegilor și profesorului.

04

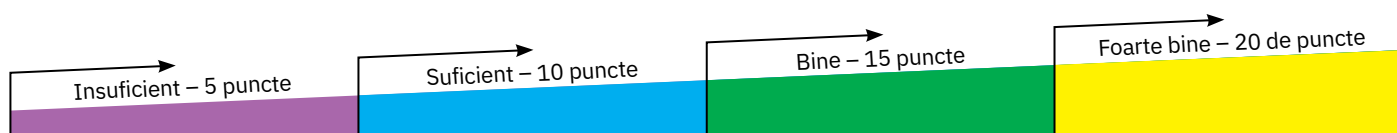
Abilități de comunicare (20 de puncte)

Încadrarea în timp și respectarea cerințelor proiectului (20 de puncte)

05

- Proiectul a fost predat la timp.
- Cerințele proiectului (formatul, durata prezentării, acuratețea documentării) au fost respectate.

Prezentarea proiectului

2. Pe-o gură de vale
Este-o casă mare
Cu ferestre-n soare. (bis)

3. Soarele răsare
De diminecioră;
Și vouă vă vine
Tot cum e mai bine.

Dicționar

a (se) zăuita
a privi, a se uita

Sorcova

Repede

- Interpretează cântecul *Sorcova* și răspunde la următoarele întrebări:
 - În ce măsură este compus cântecul și din ce categorie face parte aceasta?
 - Cântecul este compus pe un mod cu șase sunete sau cu șapte sunete?
 - În ce moment al anului se cântă acest cântec și ce rol are el?
 - Menționează o altă variantă a acestui cântec și interpretează-o.
- Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.
Călușul este:
 - un obicei;
 - o sărbătoare;
 - un articol de îmbrăcăminte;
 - o zonă geografică;
 - un cântec;
 - un dans.
- Enumeră două obiceiuri de Paște. Descrie desfășurarea acestora.
- În ce zone folclorice sunt întâlnite hora, sârba și brâul?
- Scrie scara unui mod de stare majoră și a unui mod de stare minoră și denumirile acestora.

Evaluare

PUNCTAJ

1	10 puncte
2	10 puncte
3	10 puncte
4	10 puncte
5	10 puncte
6	10 puncte
7	10 puncte
8	10 puncte
9	10 puncte

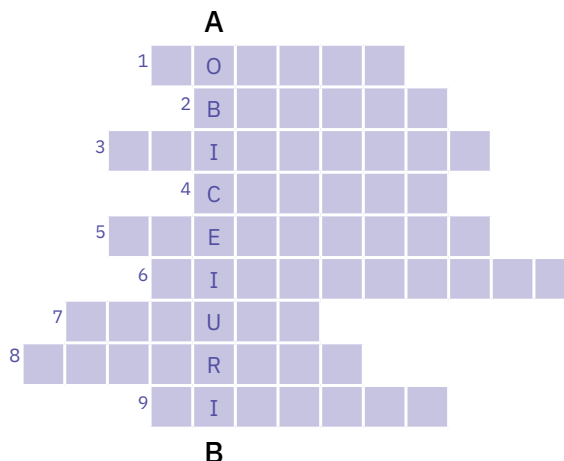
Din oficiu: 10 puncte
Total: 100 de puncte

AUTOEVALUARE

- Am înțeles ...
- Nu am înțeles ...
- Aș fi înțeles mai bine, dacă ...

Rezolvă rebusul de mai jos, astfel încât pe verticala **A – B** să obții denumirea unor manifestări folclorice prilejuite de un anumit eveniment sau de o anumită dată.

- Mod heptatonic diatonic, cu finala pe nota Do
- Dans popular din Moldova, dansat în perechi, caracterizat prin bătăi ritmice din mâini și din picioare
- Primul accent dintr-o măsură compusă
- Cântec din repertoriul sărbătorilor de iarnă, care se caracterizează prin prezența refrenului
- Măsuri compuse din două sau mai multe măsuri simple diferite
- Dans din zona Munteniei, cu tempo progresiv, dansat în cerc
- Scări diatonice cu șase sau șapte sunete
- Veche divinitate locală din mitologia românească, a ploii fertilizante, invocată de grupuri de femei sau de copii pe timp de secetă, care, în timp, a devenit un ritual
- Personaj asemănător lui Moș Crăciun, care poartă straie roșii și oferă daruri și dulciuri copiilor

U3 Elemente de limbaj muzical

Lecția 1	36-39	Tonalități majore cu două alterații constitutive
Lecția 2	40-43	Tonalități minore cu două alterații constitutive
Lecția 3	44-47	Procedee variaționale ritmice și/sau melodice
Recapitulare	48	
Evaluare	48	

Tonalități majore cu două alterații constitutive

A. Re Major

Observ

ALEXANDRU PAȘCANU
(1920-1989)

Compozitor și pedagog român. Lucrări reprezentative: *Chindia*, *Festum hibernum*, *Ah, ce bucurie!*, *Bocete străbune*, *Serenade pentru violoncel și pian*.

Știi că?

În perioada petrecută la Weimar, **Johann Sebastian Bach** (1685-1750) a compus lucrarea *Clavecinul bine temperat*, în două volume care cuprind câte 24 de preludii și fugi în toate tonalitățile majore și minore, prin care a consacrat și a demonstrat în mod practic complexitatea tehnică și expresivă a sistemului tonal.

Unul dintre cele mai mari genii creative ale muzicii, Johann Sebastian Bach a fost compozitor, organist, clavecinist și violonist, reprezentant al perioadei baroce. A fost organist al orașului Arnstadt, apoi la Mühlhausen. În 1708, Bach devine organist de curte și maestru de concert la curtea ducelui de Weimar, iar în 1723 este numit cantor și director muzical la Biserica Sfântul Thomas din Leipzig.

Ah, ce bucurie!

Muzica și versurile: Alexandru Pașcanu

Refren

Ah, ce bu - cu - ri - e e-n-tr-o po - e - zi - e
Par - că-i o lu - mi - nă În - tr-o zi se - ni - nă,
Pe o me - lo - di - e Ca - re-o cânti cu drag!
Cal - dă și bla - ji - nă Dul - ce ca un frag.

Recapitulez

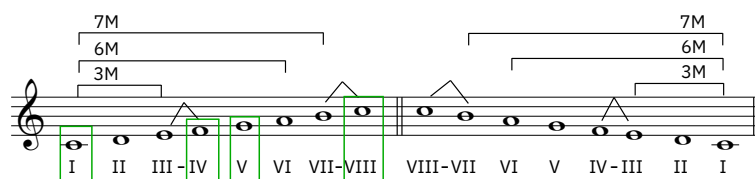

Gama este sinteza melodică a tonalității. Ea este alcătuită din ordonarea treptată, ascendentă și descendentă a sunetelor, care compun o tonalitate, începând cu primul sunet – tonica – și terminând cu repetarea acestuia la octavă. Când sunt dispuse în gamă, sunetele tonalității poartă denumirea de **trepte**, fiecare având câte o funcție. Treptele cu funcții principale sunt: I – tonică, IV – dominantă, V – subdominantă.

Există două tipuri de tonalități: majore și minore.

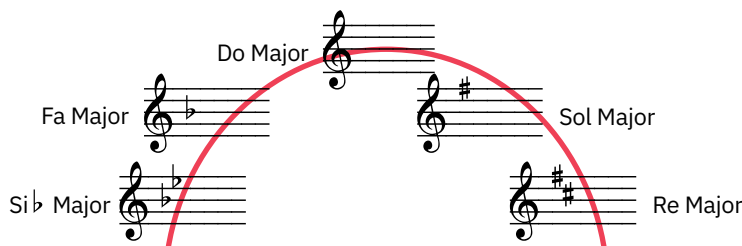
Caracteristicile gamelor majore (preluate de la Do Major):

- au 3M la bază;
- semitonurile sunt între treptele III-IV și VII-VIII;
- intervalele specifice sunt: 3M, 6M, 7M.

Arpegiul este alcătuit din treptele I, III, V și VIII din gamă.

Pe fiecare sunet natural sau alterat, cu diez sau cu bemol, se poate forma atât o tonalitate majoră, cât și o tonalitate minoră. Începând de la Do Major, care are doar sunete naturale, mergând ascendent, adăugăm câte un diez la armură pentru fiecare cvintă perfectă, iar pentru tonalitățile care se formează coborând de la Do Major, adăugăm câte un bemol la armură pentru fiecare cvintă perfectă coborâtă, ca în graficul de mai jos.

Tonalitățile majore învățate până acum sunt: Do Major (fără armură); Sol Major (armură fa diez) și Fa Major (armură si bemol).

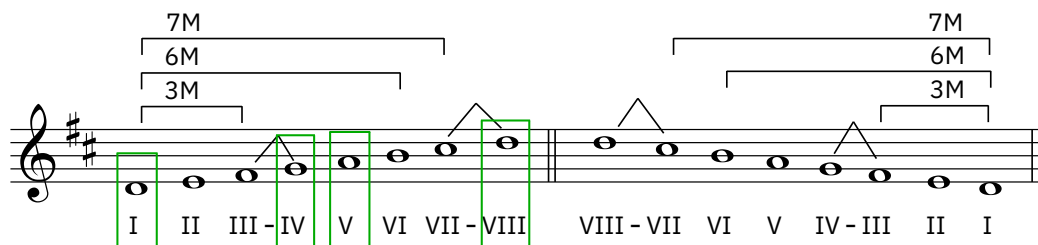

Descopăr

Dacă vom urca o cvintă perfectă de la Sol Major, ajungem la Re Major. Armura noii tonalități rezultă din respectarea structurii gamelor majore. Pentru a respecta dispunerea tonurilor și semitonurilor, se alterează suitor fa și do, acestea devenind fa# și do#.

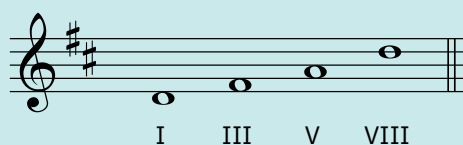
Intervalele specifice gamei Re Major: 3M re-fa#; 6M re-si; 7M re-do#.

Semitonuri specifice gamei Sol Major: treptele III-III și VII-VIII, respectiv între fa#-sol și do#-re.

Treptele principale ale tonalității Re Major sunt: I – re, IV – sol, V – la.

Arpegiul gamei Re Major este alcătuit din sunetele de pe trepetele I, III, V, VIII, respectiv re, fa#, la, re. Cântate simultan, acestea formează acordul tonalității Re Major.

Rețin

Gama tonalității Re Major respectă structura unei game majore. Cele două alterații de la armură, fa# și do#, indică faptul că se află la distanță de două cvinte perfecte ascendente față de Do Major.

Treptele principale ale tonalității Re Major sunt: I – re, IV – sol, V – la; arpegiul este: re, fa#, la, re, iar semitonurile gamei se află între: fa#-sol și do#-re.

Aplic

Kumbayah

Cântec tradițional afro-american

1. Intonează gama, arpegiul și înlănțuirea treptelor I-IV-V din tonalitatea Re Major.
2. Identifică, în cântecele prezentate în această lecție, notele care formează arpegiul tonalității Re Major.
3. Analizează și învață cântecele respectând etapele de învățare a unui cântec.

Portofoliu

Răsfoiește manualul și realizează o listă cu toate cântecele scrise în tonalitatea Sol Major. Subliniază titlurile cântecelor în care identifici gama sau arpegiul tonalității. Învăță-l pe cel preferat.

Știi că?

- Tonalitatea a urmat în creația muzicală după modurile medievale, pe care le-a înlocuit mai întâi în practică, apoi și în teorie. În anul 1722, în Franța apare *Tratatul de armonie* al lui Jean-Philippe Rameau, care pune bazele sistemului tonal. Rameau este cel care le dă tonalităților majore și minore un sens estetic: modul major este plin de vigoare, masculin, iar cel minor este mai delicat, dulce, feminin.

- Muzica gospel provine din bogatele tradiții ale bisericii afro-americane. La sfârșitul anilor 1800, bisericile afro-americane din sudul Statelor Unite au început să îmbine diverse stiluri de muzică în serviciile lor de cult, inclusiv spiritual-afro-americane, imnuri și cântece sacre. O astfel de muzică era cântată, de obicei, la biserică, și era însoțită de bătăi din palme și din picioare.

Audiții

- Antonio Vivaldi, *Concert pentru chitară și orchestră* în Re Major, partea I
- Kumbayah, diferite variante accesibile online
- Johann Pachelbel, *Canon* în Re Major
- Johann Sebastian Bach, *Magnificat* în Re Major
- Jean-Philippe Rameau, *Suita pentru clavicin* în Re Major

DIMITRI BORTNIANSKI
(1751-1825)

Compozitor ucrainean remarcabil al epocii clasice, cunoscut pentru muzica sa corală sacră. A ocupat funcția de director al Corului Imperial din Sankt Petersburg și a compus peste 100 de lucrări corale, inclusiv liturghii ortodoxe, fiind unul dintre primii care au introdus stilul occidental în muzica bisericească rusă.

Melodia *Cât de mărit* se cântă și în bisericile ortodoxe române, în timpul Sfintei Liturghii, la momentul concertului (chinonic).

Știi că?

O melodie se poate cânta mai sus sau mai jos pentru a o adapta vocii noastre, schimbând tonalitatea în care o cântăm, fără a-i modifica structura inițială. Acest procedeu se numește **transpoziție**.

Dicționar

Sion (Muntele Sionului)

termen biblic, care desemnează o colină din Ierusalim, la sud de templu și la nord de scăldătoarea Siloamului, fiind un simbol al orașului sfânt și al locuinței divine

colnic

colină, delușor

a tâlcui

a explica, a tâlmăci, a interpreta înțelesul/subînțelesul unor fapte, al unor vorbe

B. Si bemol Major

Observ

Cât de mărit

Muzica: Dimitri Bortnianski

Recapitulez

Ce game majore cunoști? Care este armura fiecăreia? Ce caracteristici are o gamă majoră? Între ce trepte se află semitonurile într-o gamă majoră?

Descopăr

Dacă vom coborî o cvintă perfectă de la Fa Major, vom ajunge la Si bemol Major. Armura noii tonalități rezultă din respectarea structurii unei game majore. Pentru a respecta dispunerea tonurilor și a semitonurilor, se alterează coborât și și mi, acestea devenind sib și mib.

Intervalele specifice ale gamei Si bemol Major: 3M sib-re, 6M sib-sol, 7M sib-la.

Semitonurile gamei Si bemol Major: treptele III-III și VII-VIII, respectiv între re-mib și la-sib.

Treptele principale ale tonalității Si bemol sunt: I – sib, IV – mib, V – fa.

Arpegiul gamei Si bemol Major este alcătuit din sunetele de pe treptele I, III, V, VIII, respectiv sib, re, fa, sib. Cântate simultan, acestea formează acordul tonalității Si bemol Major.

Rețin

Gama tonalității Si bemol Major respectă structura unei game majore. Cele două alterații de la armură, sib și mib, indică faptul că se află la distanță de două cvinte perfecte descendente față de Do Major.

Treptele principale ale tonalității Si b Major sunt: I – sib, IV – mib, V – fa, iar arpegiul este sib, re, fa, sib, iar semitonurile gamei se află între re-mib și la-sib.

Gamele tonalităților Re Major și Si bemol Major respectă structura gamelor majore, al căror model este gama tonalității Do Major. Cele două alterații de la armură provin de la faptul că fiecare se află la distanță de două cvinte perfecte ascendente (Re Major) sau descendente (Si bemol Major) față de Do Major.

Aplic

Canon

Allegro

Muzica: Wolfgang Amadeus Mozart

A **B**

Soa - re de va - ră, A - dă - ne ia - ră

Flu - turi de a - ur, Flori pe col - nic.

Nelly Bly

Melodie americană

Adaptare versuri în limba română: Mirela-Larisa Matei

Allegretto

Nel - ly Bly, Nel - ly Bly, Bring the boom a - long, We'll
Ne - li Blai, Ne - li Blai, Mă - tu - răm de zor, Să

sweep the kitch-en clean my dear and have a lit - tle song.
cu - ră - țăm bu - că - tă - ri - a, să cân - țăm în cor:

Heigh! Nel - ly, Ho, Nel - ly, Lis - ten, love, to me; I'll
Hei, Ne - li! Hai, Ne - li! Cân - t-a - sa cum știi! Cân -

sing for you, play for you A dul - cet mel - o - dy.
tăm, dan - săm, ne dis - trăm, Sun - tem din nou co - pii.

1. Intonează gama, arpegiul și înlănțuirea treptelor I-IV-V din tonalitatea Si bemol Major.
2. Identifică în cântecele prezentate în această lecție notele care formează arpegiul tonalității Si bemol Major.
3. Analizează și învață cântecele, respectând etapele de învățare a unui cântec.

Portofoliu

În grupe de câte trei elevi, căutați informații despre apariția și importanța tonalității. Realizați un referat de o pagină despre acest subiect.

WOLFGANG AMADEUS MOZART
(1756-1791)

A fost un compozitor austriac, considerat unul dintre marile genii muzicale din istorie. Născut la Salzburg, Mozart a arătat un talent extraordinar pentru muzică încă din copilărie, compunând lucrări încă de la o vârstă fragedă. A călătorit prin Europa, impresionând publicul cu abilitățile sale de pianist și compozitor. Mozart a creat peste 600 de lucrări, inclusiv simfonii, opere, muzică de cameră și concerte, fiind cunoscut pentru melodiile sale memorabile, armoniile inovatoare și profunzimea emoțională. Opere celebre precum *Nunta lui Figaro*, *Don Giovanni* și *Flautul fermecat* continuă să fie repertoriu operelor de astăzi. Deși a avut o viață scurtă, Mozart a influențat profund muzica clasică, lăsând o moștenire durabilă care inspiră și astăzi muzicienii din întreaga lume. Talentul său excepțional și contribuțiile inovatoare în muzică îl plasează printre cei mai mari compozitori din toate timpurile.

Audiții

- Wolfgang Amadeus Mozart, *Sonata pentru pian în Sib Major*
- Frédéric Chopin, *Poloneza pentru pian în Si b Major*
- Piotr Ilici Ceaikovski, *Concert pentru pian și orchestră în Si b Major, partea I*

Tonalități minore cu două alterații constitutive

A. Si minor

Observ

Englishman In New York (Un gentleman la New York)

Muzica: Sting

Adaptare în limba română: Mariana Comăniță

I don't drink cof - fee I take tea my dear,
Nu beau ca - fea, beau ceai, iu - bi - ta mea

I like my toast done on one side. As you can hear it in my
Îmi pla - ce pâi - nea s-o pră - jesc. Poți să a - uzi ac - cen - tul

ac - cent when I talk, I'm an Eng - lish - man in New York...
meu când îți vor - besc. Sunt un gen - tle - man la New York...

STING

Pe numele său real, Gordon Sumner, s-a născut la 2 octombrie 1951, în Newcastle, Anglia. Este un renumit cântăreț, compozitor și actor, cunoscut inițial ca basist și solist al trupei The Police, cu melodii celebre precum *Roxanne* și *Every Breath You Take*. După destrămarea trupei în 1986, Sting a avut o carieră solo de succes, lansând albume apreciate, precum „Ten Summoner's Tales” și „Brand New Day”. Stilul său muzical îmbină rockul, jazzul și muzica world, iar versurile sale reflectă adesea teme sociale și personale.

Știi că?

După nenumărate speculații, Paul McCartney a recunoscut în timpul unui interviu din 2018 că nici el, nici colegii lui din trupa The Beatles nu știau să citească sau să scrie muzică și niciodată nu au înțeles teoria muzicii. McCartney a spus că muzica lor era doar inspirație și niciodată nu au notat-o.

Recapitulez

Caracteristicile gamelor minore (preluate de la gama la minor): au 3m la bază; semitonurile sunt între treptele II-III și V-VI; intervalele caracteristice sunt: 3m, 6m, 7m.

Gamele minore au **trei variante**: **natural**, **armonic** (treapta a VII-a alterată suitor) și **melodic** (în urcare, treptele VI și VII sunt alterate suitor, iar în coborâre, se revine la varianta naturală).

Tonalitățile relative sunt înrudite prin armură, dar au moduri diferite (una este majoră, cealaltă minoră) și tonici diferite (între ele este distanță de 3m).

Descopăr

Fiecare tonalitate majoră are o tonalitate relativă minoră care este alcătuită din aceleași sunete, doar că tonica acesteia este cu o terță mică mai jos decât a relativei majore.

Coborând o terță mică de la nota re, tonica tonalității Re Major, ajungem la nota si, tonica relativei minore, **si minor**. Aceasta va avea aceeași armură, semitonuri între aceleași note, dar nu între aceleași trepte, deoarece începem numerotarea acestora de pe altă notă.

Gama si minor natural

Intervale specifice:

3m si-re, 6m si-sol, 7m si-la;

Semitonuri: treptele

II-III și V-VI, respectiv între do#-re și fa#-sol.

Varianta naturală

Gama si minor armonic

Intervale specifice:

3m si-re, 6m si-sol, 7M si-la#;

Secundă mărită este între sol-la#;

Semitonuri: treptele

II-III, V-VI și VII-VIII, respectiv între do#-re, fa#-sol și la#-si.

Varianta armonică

Gama si minor melodic

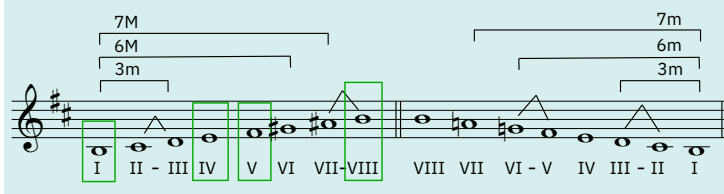
Intervale care determină modul gamei: 3m si-re, 6M si-sol#, 7M si-la#.

Semitonuri: treptele II-III și VII-VIII, respectiv între do#-re și la#-si.

În coborâre, varianta melodică are sunetele de pe treptele VII și VI nealterate, la fel ca varianta naturală.

Treptele principale ale tonalității si minor sunt: I – si, IV – mi, V – fa# și arpegiul si, re, fa#, si.

Varianta melodică

ALEKSANDR BORODIN
(1833-1887)

Dedicându-se atât muzicii, cât și științei, Borodin a fost nu doar un renumit compozitor, ci și un talentat orchestrator. Lucrările sale, precum *Dansurile polovețiene* și *Simfonia nr. 3* în la minor reflectă o fuziune a influențelor populare rusești, cu tehnici muzicale occidentale. Borodin a contribuit la promovarea muzicii rusești pe plan internațional, având un impact durabil asupra evoluției muzicii clasice ruse. Moștenirea sa continuă să fie apreciată și studiată și în prezent.

Artiști ai Teatrului de Operă și Balet din Dnipro interpretând opera clasică *Cneazul Igor*

Rețin

Tonalitatea si minor are armura fa# și do#. Treptele principale sunt: I – si, IV – mi, V – fa#, iar arpegiul este: si, re, fa#, si.

Gama acesteia are trei variante:

- si minor natural;
- si minor armonic (treapta a VII-a este alterată ascendent, apare intervalul de 2+);
- si minor melodic (treptele VI și VII alterate ascendent; în coborâre este la fel ca varianta naturală).

Aplic

Dansurile polovețiene
(din opera *Cneazul Igor*)

Sempre legato e dolce

Muzica: Aleksandr Borodin

1. Intonează gama, arpegiul și înlănțuirea treptelor I-IV-V din tonalitatea si minor.
2. Identifică în ce variantă a gamei si minor este scris fiecare cântec din lecție.
3. Analizează și învață cântecele, respectând etapele de învățare specifice.
4. Răsfoiește manualul și realizează o listă cu toate cântecele scrise în tonalitatea si minor. Învăță-l pe cel preferat.

Portofoliu

Vizionează opera *Cneazul Igor* compusă de Aleksandr Borodin și redă, în 10 rânduri, impresia ta despre muzica acesteia. Alege o altă arie și învață-o după auz.

Audiții

- Franz Schubert, *Vals* (si minor)
- Aleksandr Borodin, *Sonata pentru violoncel* în si minor
- Niccolò Paganini, *Concert pentru vioară*, nr. 2, în si minor – „La campanella”

GEORGE BACOVIA
(1881-1957)

A fost unul dintre cei mai importanți poeți reprezentativi pentru simbolismul din literatura română. Poeziile sale sunt caracterizate de imagini sugestive și de o atmosferă apăsătoare, reflectând o viziune asupra vieții adesea sumbră. Volumul său de debut, „Plumb” (1916), conține poezii celebre precum „Lacustră”, „Plumb” și „Decembre”.

NICU ALIFANTIS
(n. 1954)

Este un apreciat cântăreț, compozitor și actor român. Cu o carieră de peste patru decenii, artistul este cunoscut pentru melodiile sale emotive, care îmbină elemente de folk cu influențe rock. A contribuit semnificativ la cultura muzicală românească, având un stil inconfundabil și fiind un simbol al muzicii de calitate.

B. Sol minor

Observ

Decembre

Muzica: Nicu Alifantis
Versuri: George Bacovia

Moderatto

Gm **D7**

Te ui-tă cum nin-ge de - cem - bre____ Spre gea - muri, iu - bi - to, pri -

Gm

veș - te!____ Mai spu-ne s-a-du-că jă - ra - tec____

D7 **Gm**

Și fo - cul s-a - ud cum tros - neș - te.____

Recapitulez

Ce note formează gama tonalității Si bemol Major? Ce game minore cunoști? Ce caracteristici au acestea? Care este arpegiul fiecărei game? Cum se află relativa unei tonalități majore?

Descopăr

Gama sol minor natural

Intervale specifice:

3m sol-sib, 6m sol-mib,
7m sol-fa;

Semitonuri: treptele

II-III și V-VI, respectiv
între la-sib și re-mib.

Varianta naturală

7m
6m
3m

I II - III IV V - VI VII VIII VIII VII VI - V IV III - II I

Gama sol minor armonic

Intervale specifice:

3m sol-sib, 6m sol-mib,
7M sol-fa#;

Secundă mărită este
între mib-fa#;

Semitonuri: treptele

II-III, V-VI și VII-VIII,
respectiv între la-sib, re-mib și fa#-sol.

Varianta armonică

7M
6m
3m

2+ 2+

I II - III IV V - VI VII - VIII VIII - VII VI - V IV III - II I

Gama sol minor melodic

Intervale specifice:

3m sol-sib, 6M sol-mib,
7M sol-fa#;

Semitonuri: treptele

II-III și VII-VIII, respec-
tiv între la-sib și fa#-sol.

Varianta melodică

7M
6M
3m

7m
6m
3m

I II - III IV V VI VII - VIII VIII VII VI - V IV III - II I

Tonalități minore cu două alterații constitutive

În coborâre, varianta melodică are sunetele de pe treptele VII și VI nealterate, la fel ca varianta naturală.

Treptele principale ale tonalității sol minor sunt: I – sol, IV – do, V – re și arpegiul sol, sib, re, sol.

Rețin

Tonalitatea sol minor are armura sib și mib. Treptele principale sunt: I – sol, IV – do, V – re, iar arpegiul este: sol, sib, re, sol.

Gama acesteia are trei variante: **sol minor natural**, **sol minor armonic** și **sol minor melodic**.

Tonalitățile cu două alterații constitutive sunt:

- cu diezi: Re Major și relativa si minor;
- cu bemoli: Sib Major și relativa sol minor.

Aplic

Ruga petalelor

Muzica și versurile: Dumitru D. Stancu

Larghetto

p

Când pes-te noap-te Bru-ma s-aș-ter - ne Re - ce pes - te flori,

mf

Tris-te pe - ta - le Mur-mu-ră-n șoap - te, Prin - se de fi - ori:

Refren:

p

„Ra-ză de soa-re, Nu ne ui-ta, Co-bo-a-ră-n-da-tă din lu-mea ta,—

Ghea-ța to-peș - te și ne-n-căl-zeș - te, Dă - ne iar pu - teri!”

1. Intonează gama, arpegiul și înlănțuirea treptelor I-IV-V din tonalitatea sol minor.
2. Identifică în ce variantă a gamei sol minor este scris fiecare cântec.
3. Analizează și învață cântecele, respectând etapele de învățare a unui cântec.
4. Răsfoiește manualul și realizează o listă cu toate cântecele din manual scrise în tonalitatea sol minor. Învăță-l pe cel preferat.

Portofoliu

1. Compune o melodie pentru următoarele versuri, alegând tonalitatea în funcție de mesajul lor:

„Toamna în grădină își acordă vioara.
Plâng strunele jalnic, lung și prelung
Și-n goala odaie acorduri ajung...”

Și plâng în odaie, și eu din vioară...
Plâng strunele toate lung și prelung.”

Toamna murind
de George Bacovia

2. Scrie melodia folosind o aplicație de scriere a notelor muzicale.
3. Înregistrează-te cântând melodia și prezintă-o în fața clasei.

Știai că?

- Orașul Zadar din Croația a suferit efecte devastatoare în Cel de-Al Doilea Război Mondial, iar reconstrucția sa a inclus transformarea unei părți din litoralul orașului într-un perete de beton. Finalizat în 2005, Orga Mării este un obiect de arhitectură sonoră care redă muzică atunci când valurile mării lovesc tuburile situate sub un pasaj mare de marmură. Pasajul le oferă trecătorilor atât protecție, cât și un loc de meditație în timp ce ascultă muzica produsă de vânt și de mare.

- La crearea unei lucrări muzicale, compozitorul trebuie să aleagă tonalitatea în funcție de ce vrea să transmită. Melodiile compuse în tonalități majore sunt luminoase, vesele, puternice, iar cele compuse în tonalități minore sunt melancolice, triste, întunecate.

Audiții

- Tomaso Albinoni, *Adagio în sol minor*
- Frédéric Chopin, *Balada nr. 1 în sol minor*
- Antonio Vivaldi, *Concertul în sol minor*

Procedee variaționale ritmice și/sau melodice

El Zorab – bidiviu, cal de rasă arabă, ager, frumos și iute, personaj al poeziei cu același nume, scrisă de George Coșbuc.

Astăzi am dori să ne reamintim
Și multe elemente ritmice să folosim.
Sincopă, anacruză sau chiar contratimp,
Un ornament, un punct să încadrăm în ritm!

1. Dacă-nlocuiești accentul cu o pauză,
* Nu,* nu, nu e **anacruză**.
De două ori la rând dac-apare-n ritm,
* Da,* da, este **contratimp**.
* = bătăi din palme

2. Mult mai expresiv să fiu atunci când îmi doresc,
Legato folosesc și timpii îi unesc.
Accentul pleacă iute de la tare la slab,
Și **sincopa** apare ca un El Zorab.

3. Și, iată, vine-n zbor ca o buburuză,
Mult prea drăgălașa, iubita **anacruză**.
Când timpul tare ea, frumos îl pregătește,
Tu cu avânt pornești cât ai zice „pește”.

4. Într-un picior de sari, se-aude-un **ritm punctat**
Și cum notezi aceasta, tu astăzi ai aflat:
Un punct de pui la dreapta drăguțelor durate,
Valoarea prelungești cu încă jumătate.

5. Dar melodia mea tare se plictisește,
Puțină acțiune acum ea își dorește.
Aduce pentru note suratele vecine
Și le-alternează-așa cum știe ea mai bine.

Observ

Variațiuni muzicale

Muzică și versuri: Mirela-Larisa Matei

Allegretto

M

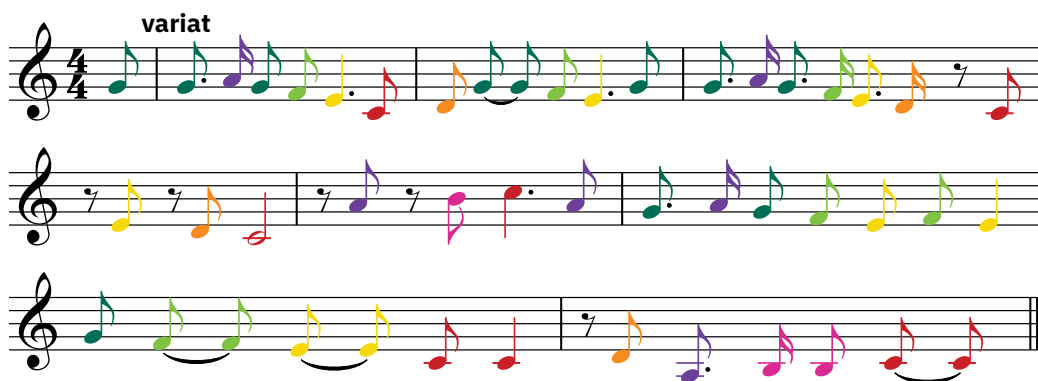
M1

M2

M3

M4

M5

Recapituluez

Contratimpul constă în înlocuirea cu pauză a sunetului de pe timpul tare de cel puțin două ori consecutiv și accentuarea sunetului de pe timpul slab, de obicei neaccentuat. El se poate forma pe timp $\frac{2}{4}$ sau pe părți de timp $\frac{2}{4}$.

Sincopa este formula metro-ritmică ce constă în deplasarea accentului de pe timpul (partea de timp) accentuat(ă) pe timpul (partea de timp) neaccentuat(ă) prin folosirea *legato*-

ului de durată. Sincopa se poate forma pe timp $\frac{4}{4}$ sau pe părți de timp $\frac{4}{4}$.
 notație desfășurată notație concentrată
 notație desfășurată notație concentrată

Anacruza (*aufтакт* în limba germană) este sunetul sau grupul de sunete care pregătesc și dau elan timpului accentuat. Anacruza de la începutul unui cântec se completează cu valorile ultimei măsuri incomplete.

Anacruza poate fi pe timp $\frac{2}{4}$ și pe părți de timp $\frac{2}{4}$.

Descopăr

Procedeele variaționale ritmice și melodice sunt modalități de îmbogățire și dezvoltare creatoare a ritmului și a melodiei în operele de artă.

Contratimpul este înțeles ca o mișcare împotriva timpului sau a valorii normal accentuate. Plasarea accentelor pe timpii/părțile de timp neaccentuate ale măsurii duce la crearea unui contrast cu ritmul așteptat, ceea ce poate genera o senzație de tensiune sau de mișcare neobișnuită. Folosirea acestuia îmbogățește posibilitățile de expresie ale creației muzicale, putând fi redată anumite situații, sentimente sau procese psiho-fiziologice, cum ar fi: suspinul, pierderea suflului, istovirea, îndârjirea, graba, frica sau, dimpotrivă, bucuria, strălucirea, exuberanța, voioșia.

Sincoparea unei melodii constă în mutarea accentului de pe timpii/părțile de timp principale pe cele secundare. Acest procedeu atrage după sine o mișcare nouă, mai vie, dând impuls ritmului și ritmicității operei de artă. Folosirea sincopei este frecvent întâlnită în muzica jazz și în creațiile unor compozitori precum: George Gershwin, Aaron Copland, Igor Stravinski, Paul Hindemith, Maurice Ravel, Darius Milhaud, Arthur Honegger și alții.

Anacruza se referă la sunetul/sunetele care precedă accentul principal al unei fraze muzicale. Aceasta conferă mai mult elan melodiei sau, dimpotrivă, face fraza muzicală mai retorică și cu mai puțină anvergură și pregnanță.

Ritmul punctat implică adăugarea punctului la diferite note de bază, fapt care atribuie lucrării muzicale o expresivitate aparte, aducând vigoare și vioiciune. Punctând anumite durate, formula ritmică va deveni mai dinamică.

Ornamentul muzical constă în alternarea rapidă a unui sunet de bază cu sunetul vecin, superior sau inferior. Folosirea acestuia conferă liniei melodice un plus de expresivitate și dinamism. Muzica barocă se remarcă prin frecvența acestui procedeu.

Procedeele variaționale, enumerate mai sus, contribuie la îmbogățirea limbajului muzical, permițându-le compozitorilor să exprime o gamă largă de emoții și stări.

6. Așa că dacă vreau frumos să mă exprim,
Mult mai muzical și-aș zice chiar sublim,
Sincopă, anacruza sau poate contratimp,
Cu entuziasm eu de punctez un ritm,
Sau poate melodiei de-i fac un ornament,
Cântarea va ieși, desigur, excelent.

Știi că?

- Grecii antici numeau sincopa **disonanță ritmică** făcând analogie cu efectul tulburător pe care îl avea disonanța la acea vreme.
- Muzica rap constă în rostirea de rime, jocuri de cuvinte sau poezie într-un mod ritmic. Din punct de vedere stilistic, rapul se află la întrepătrunderea dintre discurs, proză, poezie și cântec.

EDWARD KENNEDY „DUKE” ELLINGTON
(1899-1974)

Compozitor și pianist american, conducătorul mai multor formații de jazz, a fost cel dintâi care și-a folosit vocea pe post de instrument muzical. Creația sa însumează peste 2 000 de cântece și compoziții, de la jazz și muzică de film la muzică religioasă și muzică clasică. A susținut concerte în săli renumite precum: Carnegie Hall din New York, Filarmonica din San Francisco și Opera din Chicago.

Audiții

Duke Ellington, *It Don't Mean A Thing*

LUDWIG VAN BEETHOVEN
(1770-1827)

Compozitor german reprezentativ pentru perioada de tranziție dintre clasicism și romantism. În creațiile sale se remarcă un excepțional talent variațional.

Lucrări importante:
9 simfonii (a 3-a, *Eroica*, a 5-a, a *Destinului*, a 6-a, *Pastorală*, a 9-a, cu finalul *Odă bucuriei* pe versuri de Friedrich von Schiller, adoptată ca imn oficial al Uniunii Europene); 5 concerte pentru pian și orchestră (remarcabilele al 4-lea și al 5-lea, *Imperialul*); un concert pentru vioară și orchestră; *Missa solemnă*; 32 de sonate pentru pian (printre care a 8-a, *Patetică*, a 14-a, *Sonata luni*, a 23-a, *Appassionata*); sonate pentru vioară și pian (mai cunoscută sonata *Kreutzer*); 16 cvartete pentru coarde; opera *Fidelio*.

Audiții

Ludwig van Beethoven:

- *Variațiunile Diabelli*, op. 120
- *Variațiunile Eroica*, op. 35
- *Variațiunile God Save the King*, op. 122
- *Simfonia nr. 5 în do minor*, op. 67, *Simfonia Destinului*
- *Simfonia nr. 9 în re minor*, op. 125, *Odă bucuriei*, partea a IV-a

Rețin

Procedeele variaționale ritmice și melodice presupun folosirea unor formule ritmice și melodice care ies din alternanța firească a accentelor și a liniei melodice. Acestea aduc un plus de expresivitate discursului, îmbogățind modalitățile de expresie ale operei muzicale.

Creația muzicală ne oferă nenumărate exemple de astfel de procedee, dintre care putem aminti: folosirea sincopei, a contratimpului, a anacruzei, a formulelor ritmice punctate, a ornamentelor melodice.

Aplic

1. a. Citește cu atenție versurile de la rubrica *Observ* și realizează după fiecare strofă variațiunea adecvată pentru melodia de mai jos, conform indicațiilor din text.

- b. Cântă împreună cu colegii cântecul *Variațiuni muzicale*, alternând cu atenție momentele de rap cu inserările melodice. Împarte colectivul clasei în trei echipe și realizați un moment artistic astfel:

- echipa 1 execută un ritm plecând de la următoarea formulă:

× – bătăi din palme;

• – pocnituri din degete

- echipa 2 recită versurile astfel încât să se încadreze în ritmul de mai sus;
 - echipa 3 cântă partea melodică pe note sau cu vocalize.
- c. Identifică în **M variat** cel puțin patru procedee variaționale ritmico-melodice.
- d. Compară **M** cu **M variat** din cântecul lecției și descrie aportul formulelor ritmice și melodice folosite la expresivitatea melodiei.
2. a. Audiază partea finală a *Suitei pentru clavecin nr. 5* în Mi Major, HWV 430, *Temă cu variațiuni*, *Fierarul vesel* de G.F. Händel.
- b. Urmărește cu atenție procedeele variaționale folosite.
- c. Procedeează în același mod cu lucrările compuse de Ludwig van Beethoven și cu cele enumerate la rubrica *Audiții*.
3. Învață cântecul *Iosua a învins la Ierihon* (*Joshua Fit the Battle of Jericho*), respectând etapele următoare:
- a. se împarte clasa în patru grupe: vocea I, vocea a II-a, chitariștii și echipa multimedia;
 - b. cele trei grupe de muzicieni învață separat partitura, după indicațiile profesorului;
 - c. se caută pe internet versurile originale, se studiază partea vocală în limbile engleză și română, punând împreună ambele voci;
 - d. se adaugă acompaniamentul instrumental;
 - e. echipa multimedia realizează o proiecție video în acord cu mesajul textului, documentându-se asupra personajelor care apar menționate și a episodului biblic descris în cântec;
 - f. se prezintă cântecul sub forma unui spectacol în fața colegilor de la altă clasă.
4. Identifică formula ritmică prezentă în cântecul *Iosua a învins la Ierihon* (*Joshua Fit the Battle of Jericho*).

Tarquinio Ligustri, Fresca *Bătălia de la Ierihon* – Biserica Basilica di San Vitale, Roma, Italia (1603)

Iosua a învins la Ierihon (Joshua Fit the Battle of Jericho)

Aranjament: H. Luedeman

Cântec tradițional afro-american

Chords: Dm, Dm/C, Dm/Bb, A, Gm, A, Dm, Dm/C, Dm/Bb, A, Dm, Dm/C, Dm/Bb, A, Dm, Dm/C, Dm/Bb, A, Dm.

Lyrics:

Io - sua a în - vins la Ie - ri - hon, Ie - ri - hon,
 Josh-ua fit the bat - tle of Je - ri - cho, Je - ri - cho,

Ie - ri - hon, Io - sua a în - vins la Ie - ri - hon și
 Je - ri - cho, Josh-ua fit the bat - tle of Je - ri - cho and the

zi - duri au că - zut zut. De vă a-min-țiți de re - gii lui
 walls come tum - blin' down. down. You may talk a - bout your king of

Ghe - de - on De vă a-min-țiți de o - mul Sa - ul, Ei
 Gi - de - on You may talk a - bout your man of Saul, But

nu vor fi ca Io - sua când a în - vins la Ie - ri - hon.
 there is none like Josu-ua at the bat - tle of Je - ri - cho.

Fine

D. C. al fine

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL
(1685-1759)

Compozitor german, reprezentant de seamă al stilului muzical preclasic (baroc); a trăit cea mai mare parte a vieții în Anglia. Dintre creațiile reprezentative pot fi amintite: operele *Rinaldo* și *Solomon*, oratoriul *Mesias*, suitele *Muzica apelor* și *Muzică pentru focuri regale de artificii*.

ANTONÍN DVOŘÁK
(1841-1904)

Compozitor ceh, asemănat cu Händel și Haydn datorită simplității și frumuseții sale sufletești. Motto-ul vieții sale era: „Dumnezeu, dragostea și patria”. Ultima sa creație în genul simfonic, *Simfonia nr. 9 în mi minor*, op. 95, *Din lumea nouă* este, în același timp, prima lucrare din perioada americană a operei sale a cărei muzică amintește de sonoritățile, pe alocuri sincopate, ale melodiilor negrilor și ale indienilor. „Lumea nouă” era denumirea dată Americii de Nord.

Audiții

- Partea finală a *Suitei pentru clavicin nr. 5 în Mi Major*, HWV 430, *Temă cu variațiuni*, *Fierarul vesel* de Georg Friedrich Händel.
- Antonín Dvořák, *Simfonia nr. 9 în mi minor*, op. 95, *Din lumea nouă*.

Portofoliu

Compune propria lucrare muzicală, folosind cel puțin trei procedee învățate și având ca punct de plecare următoarea temă muzicală:

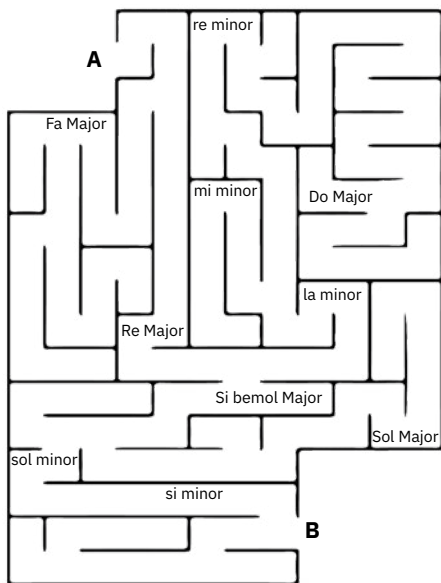

1. Joc. Compozitorul. Imaginează-ți că ești compozitor și trebuie să scrii o piesă despre erupția unui vulcan. Realizează un scenariu și precizează ce elemente, dintre cele de mai jos (cel puțin câte unul din fiecare categorie), ai folosi pentru fiecare secvență. Motivează alegerile tale.

Câștigătorul este ales în funcție de coerența scenariului și de argumentele folosite în prezentare.

Tonalitatea	Procedeele variaționale ritmice și melodice
Re Major	Sincoparea
Sib Major	Contratimparea
Si minor	Folosirea anacruzei
Sol minor	Folosirea ritmului punctat
	Ornamentul melodic

2. Pornind de la ritmul de mai jos, realizează variațiuni ritmice astfel:

- Prin sincopare;
- Prin contratimpare;
- Prin folosirea ritmului punctat;
- Combinând cel puțin două dintre procedeele de mai sus.

3. Mergi din punctul A în punctul B, urmând traseul marcat de tonalitățile cu două alterații la armură.

Evaluare

PUNCTAJ

- 10 puncte
- 10 puncte
- 20 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte
- 10 puncte

Din oficiu: 10 puncte
Total: 100 de puncte

AUTOEVALUARE

- ☒ Am înțeles ...
- ☐ Nu am înțeles ...
- Aș fi înțeles mai bine, dacă ...

- Tonalitățile cu două alterații la armură se află la distanță de ... cvente perfecte față de tonalitatea Do Major.
- Tonalitățile relative au aceeași ...
- Enumeră patru procedee ritmice și melodice variaționale. Explică-le pe rând.
- Completează cu informația corectă următorul enunț:
... este unul dintre cele mai frecvente procedee variaționale ritmice întâlnite în muzica de jazz.
- Ce procedeu variațional ritmic este folosit în aria din opera *Nunta lui Figaro* compusă de Wolfgang Amadeus Mozart?

Nu mai ești flu - tu - ra - șul din soa - re, Ca - re etc.

- Care sunt relativele minore ale tonalităților de mai jos? Alege varianta corectă.
Re Major: a. sol minor; b. si minor. **Si bemol Major:** a. sol minor; b. si minor.
- Ce procedeu variațional este potrivit pentru a exprima suspinul, teama, frica, exuberanța?
- Asociază tonalitățile relative din primele două coloane, apoi realizează corespondența cu armura lor din cea de-a treia coloană.

Si bemol Major

Si minor

fa diez, do diez

Re Major

Sol minor

si bemol, mi bemol

U4

Elemente de structură muzicală

Pablo Picasso, *Trei muzicieni* (1921)

Lecția 1	50-51	Elemente de structură formală (forma de rondo)
Lecția 2	52-53	Elemente de structură în genul concertului
Lecția 3	54-55	Elemente de structură în genul simfoniei
Lecția 4	56-59	Elemente de structură în genul operei
Recapitulare	60	
Evaluare	60	

Elemente de structură formală (forma de rondo)

Dicționar

- La finalul secolului al X-lea și începutul secolului al XI-lea, limba italiană devine din ce în ce mai prezentă în limbajul și terminologia muzicală, datorită lui Guido d'Arezzo, compozitor, pedagog și teoretician italian (aprox. 990-1050), considerat părintele notației muzicale.

fine

sfârșit, final (în limba italiană); marchează încheierea unei lucrări muzicale

D.S. – d'al segno

(în traducere) de la semn

al Fine

(în traducere) până la final

e poi

(în traducere) și apoi

Știi că?

Rondelul este o specie literară a poeziei lirice cu formă fixă, care își are originile în poezia franceză a secolului al XIII-lea. Se caracterizează prin prezența a doar două rime și a unui refren (cuprinzând între unu și opt versuri), care deschide poezia și este reluat, parțial sau integral, la mijlocul și la finalul acesteia. Tema rondelurilor abordează, în cele mai multe cazuri, dragostea. Cel mai apreciat autor de rondeluri din literatura română este Alexandru Macedonski. Printre cele mai cunoscute rondeluri ale sale se numără: „Rondelurile pribege”, „Rondelurile celor patru vânturi”, „Rondelurile rozelor”, „Rondelurile Senei” și „Rondelurile de porțelan”.

Observ

Privește cu atenție notația literelor în partitură și remarcă melodia. Fragmentele marcate se aseamănă între ele sau sunt diferite?

Preludiu din Te Deum

Compozitor: Marc-Antoine Charpentier

Descopăr

Genul muzical se referă la tipul de lucrare ascultată: sonată, concert instrumental, simfonie ș.a. Realizând o comparație cu literatura, genul muzical poate fi echivalent cu specia literară: de exemplu, fabula, nuvela, romanul ș.a.

Genul muzical se definește în funcție de următoarele elemente:

- 1. sursa sonoră** – genuri camerale, genuri simfonice, genuri corale sau vocal-simfonice;
- 2. structură** – genuri omofone, genuri polifonice; structura ne oferă indicații și asupra formei lucrărilor respective;
- 3. caracter** – genul clasic, genul romantic, genul epic etc.;
- 4. destinația socială** – genuri ale muzicii culte, populare sau religioase.

Asemenea lucrărilor literare care, în funcție de specie, au o structură anume, lucrările muzicale au și ele o structură specifică în funcție de genul muzical căruia îi aparțin.

Formele muzicale sunt tipare pe baza cărora se compun lucrările muzicale. Lucrările muzicale structurate în mai multe părți pot prezenta o formă diferită pentru fiecare parte.

Rondoul este una dintre cele mai vechi forme muzicale. Acesta provine din poezia franceză cu formă fixă, numită *rondeau* (în limba franceză), și din dansul de origine franceză cu aceeași denumire, dansat în cerc. Forma de rondo păstrează ideea cercului în structura sa, orice rondo derulându-se într-o evoluție circulară, care subliniază ideea de revenire și de unitate. Legătura cu muzica de dans se regăsește și în caracterul dansant al părților finale din concerte sau simfonii, atunci când acestea au formă de rondo.

Structura rondoului se bazează pe alternarea a două secțiuni: refrenul și cupletul.

Refrenul (A) este elementul-cheie al formei de rondo, fiind atât punctul ei de plecare, cât și cel de încheiere. El are o linie melodico-ritmică foarte bine definită și ușor de reținut.

Cupletele (B, C etc.) au o atmosferă foarte diferită de cea a refrenului, având melodii mai lente, menite să contrasteze cu refrenul antrenant.

Forma de rondo se întâlnește frecvent în următoarele arhitecturi muzicale:

1. **rondoul preclasic** (ABACADA), folosit în muzica instrumentală a secolelor XVII-XVIII (de exemplu, François Couperin, *Forlane – Rondeau*);
2. **rondoul măiestrit**, folosit în muzica din perioada clasică și cea romantică, secolele XVIII-XIX, cu cele două variante: **rondoul mic** – ABACA (de exemplu, Wolfgang Amadeus Mozart, *Sonata pentru pian nr. 16 în Do Major*, partea a III-a); **rondoul mare** – ABACABA (de exemplu, Ludwig van Beethoven, *Cvartet de coarde în Do Major*, partea a IV-a).

Regăsim forma de rondo și în structura unor lucrări muzicale aparținând genurilor moderne, precum: Lt. F.J. Ricketts – *Marșul colonelului Bogey*; Sting, The Police – *Every Breath You Take*; The Beatles – *I'll Be Back*; Lin Manuel Miranda – *We Don't Talk About Bruno* (piesă compusă pentru filmul animat *Encanto*); Scott Joplin – *The Entertainer* (piesă popularizată în filmul *The Sting*).

Forma de rondo îi permite compozitorului să ne conducă într-o călătorie circulară, întorcându-ne mereu în punctul de pornire.

FRANÇOIS COUPERIN
(1668-1733)

Născut într-o familie de muzicieni, compozitor, clavecinist și organist preclasic francez, impune un nou stil muzical, aducând împreună principiile de compoziție ale școlilor franceză și italiană. Este considerat unul dintre cei mai influenți compozitori francezi, alături de Jean-Baptiste Lully și Jean-Philippe Rameau. Reprezentativ pentru stilul său interpretativ și autor a numeroase lucrări dedicate clavecinului, François Couperin a devenit un reper în predarea instrumentelor cu claviatură, contribuind semnificativ la dezvoltarea tehnicii și a expresivității acestora.

Rețin

Forma de rondo presupune alternanța dintre cuplete și refren. Cupletele sunt de fiecare dată diferite, pe când refrenul se repetă identic sau într-o formă puțin variată.

Poate fi întâlnită atât în lucrări reduse ca dimensiuni, cât și în lucrări mai ample, ca formă a uneia dintre părți.

Aplic

1. Ascultă cu atenție lucrările muzicale recomandate pe coloana alăturată și semnalează prin ridicarea mâinii de câte ori auzi cântându-se refrenul.
2. Împreună cu colegul/colega de bancă, alege una dintre următoarele lucrări și determină structura formei de rondo pe care o are, dintre cele învățate:
 - a. John Williams, tema filmului *Căutătorii arcei pierdute* (*Indiana Jones*);
 - b. Ludwig van Beethoven, *Für Elise*;
 - c. Marc-Antoine Charpentier – *Preludiu*;
 - d. Johannes Brahms – *Dans ungar nr. 5 în sol minor*.
3. Pornind de la *Rondelul rozelor de august* din creația poetului Alexandru Macedonski, realizați, în grupe de câte cinci elevi, un fond sonor pe care să recitați poezia în acord cu structura și mesajul versurilor. Acesta poate fi compus de voi sau realizat din melodii deja cunoscute, folosind un instrument muzical sau un program electronic de editare multimedia.

„Mai sunt încă roze – mai sunt,
Și tot parfumate și ele
Așa cum au fost și acele
Când ceru-l credeam pe pământ.

Pe-atunci eram falnic avânt...
Priveam, dintre oameni, spre stele; –
Mai sunt încă roze – mai sunt,
Și tot parfumate și ele.

Zadarnic al vieții cuvânt
A stins bucuriile mele,
Mereu când zâmbesc uit, și cânt,
În ciuda cercărilor grele,
Mai sunt încă roze – mai sunt.”

Alexandru Macedonski, *Rondelul rozelor de august*

Portofoliu

În grupe de cinci elevi, compuneți o scurtă melodie (opt măsuri în măsura de 4/4), în tonalitatea Do Major, cu ajutorul unui instrument muzical pe care îl cunoașteți sau folosind un program gratuit de scriere și prelucrare a sunetelor muzicale. În următoarea oră de Educație muzicală, realizați diverse variante ale melodiilor compuse, astfel încât să rezulte forme de rondo.

Audiții

- François Couperin, *Forlane – Rondeau*
- Wolfgang Amadeus Mozart, *Sonata pentru pian nr. 16 în Do Major*, partea a III-a
- Ludwig van Beethoven, *Cvartet de coarde în Do Major*, partea a IV-a, și *Für Elise*
- Lt. F.J. Ricketts, *Marșul colonelului Bogey*
- John Williams, tema filmului *Căutătorii arcei pierdute* (*Indiana Jones*)
- Richard Rodgers – *Marșul copiilor siamezi* (pentru musicalul *The King and I*)

Elemente de structură în genul concertului

Dicționar

concert

(din limba italiană, *concerto*, derivat din verbul *concertare*) înseamnă „a pune împreună” sau „a armoniza”

virtuozitate

măiestrie, dexteritate, iscusință deosebită într-un anumit domeniu de activitate, în special în cel artistic

Știi că?

Dezvoltarea muzicii instrumentale în secolul al XVII-lea se datorează, în mare parte, grupului de lutieri de la Cremona (regiunea Lombardia, în nordul Italiei), creatori ai celor mai cunoscute instrumente cu coarde și arcuș. Profilul viorii moderne a fost creat la începutul secolului al XVII-lea de Nicola Amati, avându-i drept ucenici pe Antonio Stradivari și Andrea Guarneri. Stradivari devine rapid cunoscut pentru măiestria sa, iar două generații mai târziu, nepotul lui Guarneri, Bartolomeo Giuseppe Guarneri, creează adevărate bijuterii muzicale, transformând Cremona într-un epicentru al luteriei.

Secțiunile formei de sonată:

- 1. Expoziție** – prezentarea (expunerea) temei muzicale principale și a grupului tematic secundar (cele două subsecțiuni aflându-se în opoziție, asemenea unei discuții argumentate în contradictoriu) și construirea conflictului muzical (tonal);
- 2. Dezvoltare** – dezvoltarea temelor prezentate în expoziție prin diverse procedee componistice și tranziția acestora în diverse tonalități;
- 3. Repriză sau reexpoziție** – readucerea tuturor temelor prezentate în expoziție, în aceeași tonalitate, rezolvând astfel conflictul prezentat la finalul primei secțiuni.

Adesea, repriza se încheie cu o coda – o concluzie muzicală a părții I a lucrării muzicale.

Observ

Privește cu atenție imaginea. Cum se numește instrumentul așezat în fața orchestrei? Ce alte instrumente recunoști? Numește-le.

Recapitulez

Genul muzical reprezintă un grup de lucrări care au în comun anumite trăsături de limbaj, un anumit mod de interpretare și o anumită intenție artistică.

Forma muzicală este tiparul care stă la baza compunerii unei lucrări muzicale, dacă aceasta are o singură parte, sau a fiecărei părți, dacă structura ei este mai amplă.

Forma de lied întâlnită cel mai des este cea cu structură tripartită ABA.

Forma de rondo se bazează pe alternanța dintre refren și cuplet, având următoarea schemă: ABACA.

Descopăr

În secolul al XVII-lea, odată cu dezvoltarea muzicii instrumentale, apar și genurile muzicale specifice, dedicate instrumentelor muzicale. Unul dintre aceste genuri este **concertul**.

În zilele noastre, termenul concert are două înțelesuri:

- 1.** o manifestare muzicală în care se cântă mai multe lucrări, de muzică cultă sau de divertisment;
- 2.** o piesă muzicală amplă, compusă pentru un instrument solist acompaniat de orchestră, care este structurată în trei părți: **partea I** – *Allegro* în formă de sonată; **partea a II-a** – *Andante* în formă de lied sau temă cu variațiuni; **partea a III-a** – *Allegro* în formă de rondo.

În **prima etapă** a dezvoltării genului, concertul era compus pentru un grup de instrumente soliste, numite *solli*, care dialogau cu grupul orchestral, numit *tutti*. Această formă a concertului purta denumirea de **concerto grosso**, structura sa tripartită prezentând următoarele mișcări: repede – lent – repede. Dintre compozitorii care au compus în genul *concerto grosso*, amintim: Johann Sebastian Bach, Arcangelo Corelli, Antonio Vivaldi.

Începând cu secolul al XVIII-lea, grupul de soliști se restrânge la două instrumente, apoi la unul singur. Perfecționarea continuă în construcția instrumentelor încurajează dezvoltarea tehnicii instrumentale, care face posibilă prezența pasajelor de virtuozitate în partitura solistică. Aceste pasaje de virtuozitate se încadrează foarte bine în structura primei părți, desfășurată în formă de sonată.

Cea de-a doua etapă a dezvoltării genului concertului propune un singur solist instrumentist, acompaniat de orchestră, purtând denumirea de **concert instrumental**, fiind apreciată în perioada secolelor XVIII-XX.

Cadența este momentul de virtuozitate al solistului, în care acesta interpretează singur, fără acompaniamentul orchestrei. Se găsește cel mai adesea în partea I, după dezvoltare,

dar poate fi întâlnită și în ultima parte. Cadența a reprezentat inițial un moment improvizatoric al solistului, ulterior compozitorii incluzând-o în partitură. Marii soliști virtuozii își compun singuri cadențele concertelor interpretate pentru a-și pune în valoare măiestria tehnicii interpretative.

Concertele instrumentale le-au permis marilor compozitori, interpreți desăvârșiți precum Niccolò Paganini, Franz Liszt, Frédéric Chopin ș.a. să demonstreze tehnica instrumentală și virtuozația interpretativă în propriile creații, ajunse, în timp, lucrări de referință ale genului.

Stilul nonconformist al artei moderne se resimte și în structura și forma tripartită a genului concertistic de la finalul secolului al XIX-lea și din secolul XX. Un exemplu ar fi *Concertul pentru vioară și orchestră* de Dmitri Șostakovici, care are o structură de patru părți: *Nocturnă*, *Scherzo*, *Passacaglia* și *Burlescă*.

NICCOLÒ PAGANINI
(1782-1840)

Compozitor italian și virtuoz al vioarei din secolul al XIX-lea. Abilitățile sale extraordinare au stârnit admirația contemporanilor. Deși primul instrument la care învață să cânte este mandolina, la vârsta de cinci ani, doi ani mai târziu începe să cânte la vioară, revoluționând, cu tehnica sa impresionantă, stilul interpretativ al epocii.

Audiții

- Johann Sebastian Bach, *Concertul brandenburgic nr. 3*
- Antonio Vivaldi, *Concert pentru mandolină și orchestră, partea I*
- Wolfgang Amadeus Mozart, *Concertul pentru pian și orchestră nr. 21, partea a II-a*
- Niccolò Paganini, *Concertul pentru vioară și orchestră nr. 2, partea a III-a, La campanella*
- Dmitri Șostakovici, *Concertul pentru vioară și orchestră nr. 1, partea a IV-a, Burlescă și Concertul pentru violoncel și orchestră nr. 1, Allegro con motto*
- Piotr Ilici Ceaikovski, *Concertul nr. 1 pentru pian și orchestră în si bemol minor și Concertul pentru vioară în Re Major*
- Antonín Dvořák, *Concertul pentru violoncel și orchestră în si bemol minor*
- Frédéric Chopin, *Concertul pentru pian și orchestră nr. 1 în mi minor*

Rețin

Concertul este o compoziție muzicală scrisă pentru un instrument solist, în dialog muzical cu orchestra. Structura cel mai des întâlnită este cea de trei părți, fiecare având o formă și o mișcare specifice:

- **Partea I** – *Allegro* în formă de sonată;
- **Partea a II-a** – *Andante* în formă de lied sau temă cu variațiuni;
- **Partea a III-a** – *Allegro* în formă de rondo.

Virtuozitatea interpretativă este caracteristica de bază a genului de concert, fiind prezentată într-o formă concentrată în secțiunea numită **cadență**.

Aplic

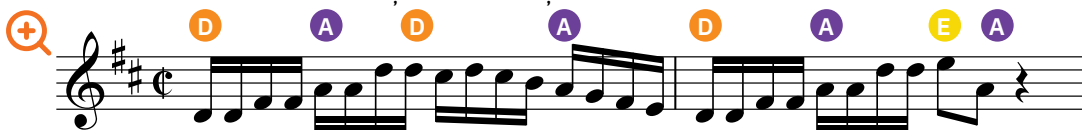
Concertul pentru pian și orchestră nr. 1 (partea I)

Allegro maestoso

Piotr Ilici Ceaikovski

1. Ascultă tema principală a părții I a *Concertului pentru pian și orchestră nr. 1* în si bemol op. 23, urmărind partitura. Observă alternanța sonoră de tip întrebare-răspuns a relației orchestră-solist. Fredonează fragmentul (partitura) din manual, după auz.
2. Ascultă următoarele concerte și scrie pe caiet dacă sunt *concerto grosso* sau concert instrumental:
 - a. Antonio Vivaldi, *Iarna*, din ciclul *Anotimpurile*;
 - b. Johann Sebastian Bach, *Concertul brandenburgic nr. 5*;
 - c. Ludwig van Beethoven, *Concertul nr. 5 – Imperialul*;
 - d. Nigel Hess, *Smile*.
3. Cântă după auz (cântarea-model a profesorului) și recunoaște fragmentul de mai jos, din lista de concerte enunțate la exercițiul 2.

Investigație

Audiați, la recomandarea profesorului, același concert în două interpretări diferite. Remarcați diferențele dintre cele două variante. Precizați ce variantă v-a plăcut mai mult, oferind cel puțin un argument care să motiveze alegerea voastră. Căutați mai multe informații despre interpretul a cărei variantă v-a plăcut mai mult.

Elemente de structură în genul simfoniei

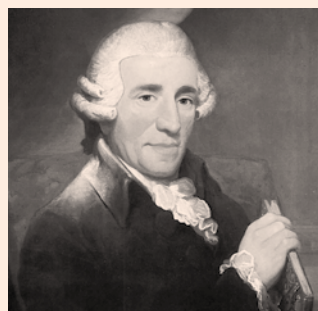
Dicționar

simfonie

din limba greacă, unde *syn* înseamnă „împreună”, iar *phoné* înseamnă „voce”.

- Într-un alt context, pentru discipolii lui Pitagora, simfonia definea armonia și înțelegerea.

JOSEPH HAYDN
(1732-1809)

Angajat de familia prințului de Esterházy timp de trei decenii, **Joseph Haydn** primește încă din primii ani sarcina de a forma o orchestră, care va deveni, în timp, propriul său laborator muzical. *Simfonia nr. 45 – Despărțirea*, compusă de „Papa Haydn” pentru a-i transmite prințului de Esterházy revolta muzicienilor orchestrei, nevoiți să rămână perioade îndelungate departe de familiile lor, prezintă, în ultima sa parte, tema muzicală în interpretarea finală a fiecărei secțiuni a orchestrei, lăsând în urmă doar o vioară, o violă și pe însuși dirijorul-compozitor. În ultimele acorduri, Haydn stinge și lumânarea care îi servea drept lumină.

Observ

Ascultă tema principală a simfoniei și urmărește fragmentul din manual. Ce stare îți creează sonoritatea temei muzicale?

Simfonia nr. 40 (partea I)

Wolfgang Amadeus Mozart

Recapitulez

Orchestra este un ansamblu muzical alcătuit din instrumente aparținând mai multor familii: coarde și arcuș, suflători – din lemn și din alamă – și percuție. Orchestra simfonică are între 70 și 120 de muzicieni. În cadrul orchestrei, pot fi întâlnite și alte tipuri de instrumente, precum harpa și pianul, dar și diverse instrumente tradiționale specifice anumitor popoare.

Descopăr

Începând cu secolul al XVI-lea, termenul *symphonia* apare în muzică având sensul de „cântare împreună”, desemnând o varietate de lucrări vocale sau instrumentale. În secolul al XVIII-lea, în clasicism, simfonia devine un gen muzical amplu, compus pentru orchestră, în trei sau patru părți. Joseph Haydn, supranumit „părintele simfoniei”, este primul compozitor al clasicismului care introduce noua structură de patru părți a simfoniei, remarcabilă în ciclul simfoniilor sale londoneze.

Structura clasică a simfoniei este următoarea:

- **Partea I – Allegro** în formă de sonată;
- **Partea a II-a – Andante** în formă de lied sau temă cu variațiuni;
- **Partea a III-a – Moderato** în formă de menuet;
- **Partea a IV-a – Allegro** în formă de rondo.

Un subgen al simfoniei este simfonia **concertantă**, care include momente solistice pentru unul, două sau trei instrumente. Acest subgen se află la intersecția dintre simfonie și concert, continuând tradiția genului *concerto grosso* din secolul al XVII-lea.

Perioada de început a creației compozitorului Joseph Haydn include simfonii structurate în trei părți, printre care se numără lucrări al căror titlu sugestiv reflectă o poveste (de exemplu, *Simfonia nr. 45 – Despărțirea*, *Simfonia nr. 94 – Surpriza*, *Simfonia nr. 101 – Ceasornicul*, *Simfonia nr. 104 – Cimpoiul*).

Wolfgang Amadeus Mozart (care a compus 41 de simfonii) și Ludwig van Beethoven (care a compus nouă simfonii) – ambii reprezentanți de seamă ai curentului clasic – își aduc contribuția în egală măsură la dezvoltarea și evoluția simfoniei.

În creația lui Wolfgang Amadeus Mozart întâlnim, în supranumita „Marea trilogie simfonică finală” – compusă din ultimele sale trei simfonii (nr. 39, 40 și 41) –, un stil creator vizionar, apropiat de cel beethovenian, în special prin intervențiile sonore ale instrumentelor de suflat.

În 1803, Ludwig van Beethoven compune *Simfonia a III-a*, supranumită *Eroica*. Aceasta devine prima simfonie reprezentativă pentru noul său stil programatic.

Debutul simfoniei în tempoul *Allegro con brio* aduce în fața publicului un iureș de emoții, explorând pierderea și durerea în partea a II-a – *Marș Funebru*. Menuetul, specific părților a III-a de simfonie, este înlocuit cu energicul *Scherzo* (din limba italiană, „glumă”).

Simfonia a V-a, a *Destinului*, considerată cea mai cunoscută simfonie beethoveniană, prezintă motivul ritmico-melodic, devenit reprezentativ pentru eterna luptă dintre om și destin.

Simfonia a VI-a – Pastorală, structurată în cinci părți, intitulată de însuși compozitorul (lucru neobișnuit pentru acea perioadă), și *Simfonia a IX-a*, cea în care Beethoven introduce cor și soliști, reprezintă un punct de cotitură în creația simfonică.

Începând cu perioada romantică (secolul al XIX-lea), simfonia cunoaște o serie de transformări, atât la nivel structural, cât și expresiv, prin legăturile pe care le-a creat cu literatura (de exemplu, *Simfonia Faust*, inspirată din drama omonimă a lui J.W. von Goethe, și *Simfonia Dante*, compuse de Franz Liszt, după *Divina Comedie* a lui Dante Alighieri), precum și prin adăugarea corului și vocilor soliste, orchestrei simfonice. Structura în patru părți stabilită de Haydn rămâne de bază, existând însă și abateri de la acest tipar: *Simfonia a VIII-a – Neterminată* de Franz Schubert (două părți), *Simfonia fantastică* de Hector Berlioz (cinci părți), *Simfonia Alpilor* de Richard Strauss (o singură parte, structurată în 22 de tablouri).

Creatori ai simfoniei în secolele XIX-XX: Franz Schubert, Johannes Brahms, Gustav Mahler, Franz Liszt, Piotr Ilici Ceaikovski, Antonín Dvořák ș.a.

Audiții

- Joseph Haydn, *Simfonia nr. 94 – Surpriza*, partea a II-a
- Joseph Haydn, *Simfonia nr. 101 – Ceasornicul*, partea a II-a
- Wolfgang Amadeus Mozart, *Simfonia nr. 41 – Jupiter*, partea I
- Ludwig van Beethoven, *Simfonia nr. 5*
- Johannes Brahms, *Simfonia nr. 3*, partea a III-a
- Gustav Mahler, *Simfonia nr. 1 – Titanul* – părțile II și III
- Piotr Ilici Ceaikovski, *Simfonia nr. 6 – Patetica*
- Antonín Dvořák, *Simfonia nr. 9 – Din lumea nouă*, părțile I, III și IV
- Hector Berlioz – *Simfonia Fantastică* op. 14, partea a II-a
- Franz Schubert – *Simfonia nr. 8 „Neterminată”*, partea a II-a
- Felix Mendelssohn – *Simfonia Italiană* nr. 6, părțile I și III
- George Enescu, *Simfonia I*, partea I

Rețin

Simfonia este un gen muzical adresat orchestrei, structurat în general în patru părți diferite ca formă și mișcare (tempo).

În funcție de perioada în care au fost compuse, simfoniile pot avea un număr variabil de părți, iar orchestrei i se pot adăuga instrumente soliste sau voci.

Aplic

1. Ascultă cu atenție partea I a *Simfoniei nr. 40* de Wolfgang Amadeus Mozart, urmărind partitura de la rubrica *Observ.* Cântă apoi după auz (cântarea-model a profesorului) și acompaniază-te cu gesturi de percuție corporală.
2. Ascultă cu atenție temele părții I a *Simfoniei nr. 101* de Joseph Haydn, urmărind partitura și scrie pe caiet asemănările și deosebirile sonore.

Simfonia nr. 101 – „Ceasornicul”

Presto

Joseph Haydn

tema I

tema a II-a

3. Audiază, la recomandarea profesorului, câte un fragment din fiecare parte a *Simfoniei a V-a* de Ludwig van Beethoven și identifică prezența motivului ritmic inițial în lucrare.
4. Ascultă cu atenție intervențiile solistice ale flautului și oboiului din partea I a *Simfoniei nr. 9 – Din lumea nouă* de Antonín Dvořák. Descrie atmosfera creată de dialogul celor două instrumente în raport cu imaginea sonoră descrisă de orchestră.

Portofoliu

1. Ascultați cu atenție *Simfonia nr. 6* de Ludwig van Beethoven și realizați, lucrând în echipe formate de profesor, un desen sau o creație literară (poezie, eseu) care să ilustreze, pe rând, atmosfera fiecărei părți.
2. Audiați câte un fragment din fiecare tablou al *Simfoniei Alpilor* de Richard Strauss și realizați o bandă desenată cu 22 de vinete, câte una pentru fiecare tablou.

Elemente de structură în genul operei

Recapitulez

Opera este o lucrare muzicală amplă, un gen muzical sincretic, compus pentru soliști, cor și orchestră, pe baza unui text dramatic (libret). Reprezentarea scenică a acestei lucrări presupune implicarea mai multor tipuri de artă, care însoțesc momentele vocale, corale și orchestrale: literatura, arta dramatică, artele plastice și coregrafia.

La începutul secolului al XVII-lea, încercând să reînvie tragediile antice grecești, membrii Camerateri Florentine pun bazele operei, denumită inițial *dramma per musica*.

Rețin

Opera este un spectacol muzical de mare complexitate, în care muzica, artele vizuale, coregrafia și scenografia pun în evidență valențele artistice ale textului poetic, păstrând, în același timp, structura artei dramatice: acte, scene și tablouri. Desfășurarea acțiunii este susținută muzical de către soliști, cor și orchestră.

Dicționar

sincretic, sincretism

aducerea împreună a elementelor diferite, dar complementare, pentru realizarea unui produs nou

scenă

moment muzical din desfășurarea acțiunii, în care întâlnim duete (dialoguri cântate), momente coregrafice și mișcare scenică dinamică, ce conferă veridicitate, cursivitate și dramatism poveștii

toreador

luptător cu taurii în arenă

corida

tradiționala luptă cu taurii, interzisă prin vot în Parlamentul catalan și apoi aplicată în toată Spania, în anul 2010

A. Structura genului de operă

Observ

Marșul toreadorului din opera *Carmen*

Allegro moderato

Georges Bizet

Descopăr

Cuvântul „opera” provine din limba italiană (vb., *operare*) și se traduce prin „muncă” sau „lucrare”. Expresia *opera in musica* se referă la o creație muzical-dramatică, destinată scenei de teatru. **Opera** este genul muzical în care muzica vocală și instrumentală, cuvântul, mișcarea, mimica, uneori dansul, decorurile și dramaturgia se îmbină într-un tot unitar, cu scopul de a reda acțiunea unui subiect. Aceasta aparține, în esență, genului dramatic, prezentând momentele specifice acestuia: introducerea personajelor, dezvoltarea conflictului dramatic și epilogul (rezolvarea conflictului). Structura detaliază desfășurarea acțiunii în **acte**, **tablouri** și **scene**.

Tablourile sunt alcătuite din **arii** și **recitative** (momente solistice), **duete**, **terțete**, **cvartete**, **momente de ansamblu**, **coruri**, **momente coregrafice**, susținute sonor de orchestră, ale cărei intervenții individuale poartă denumirile de **uvertură** și **interludii**.

De-a lungul secolelor, orchestra a devenit un veritabil partener al vocii solistice și de ansamblu, depășindu-și rolul de acompaniator sonor.

Aplic

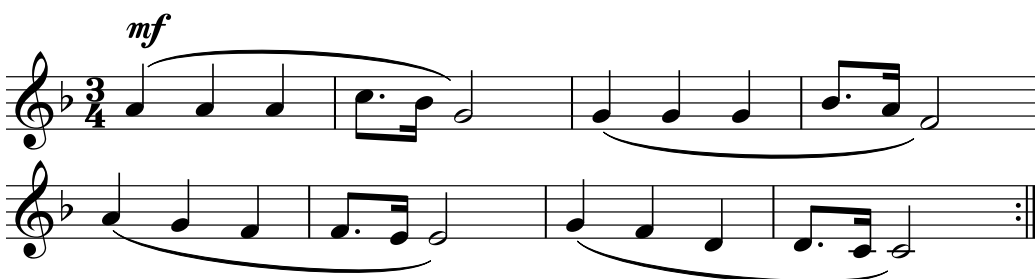
1. Cântă împreună cu colegii fragmentul din opera *Carmen* de Georges Bizet de la rubrica *Observ* și amintiți-vă libretul operei. Apoi, în echipe de câte trei elevi, căutați informații despre personajele principale și secundare.
2. Urmărește un fragment dintr-un spectacol de operă, identificând momentele solistice, de ansamblu, corale și orchestrale.
3. Caută o operă compusă pe baza unei piese de teatru consacrate și compară structurarea în acte, tablouri și scene a textului celor două creații. Exemple: operele *O noapte furtunoasă* de Paul Constantinescu și *Năpasta* de Sabin Drăgoi, compuse după piesele de teatru omonime, scrise de I.L. Caragiale.
4. Vizionați, la recomandarea profesorului, o scenă dintr-o operă în două variante regizorale diferite. În grupe de patru elevi, găsiți diferențele și asemănările, menționați varianta pe care o preferați și argumentați preferința. Dacă ați fi regizor de operă, cum ați regiza scena respectivă?
5. Ascultă introducerea orchestrei la Aria Ducei *La Donna è mobile*, actul III din opera *Rigoletto* de Giuseppe Verdi. Care este rolul orchestrei în dialogul cu solistul?

Aria Ducei *La Donna è mobile* din opera *Rigoletto*

Allegro

Giuseppe Verdi

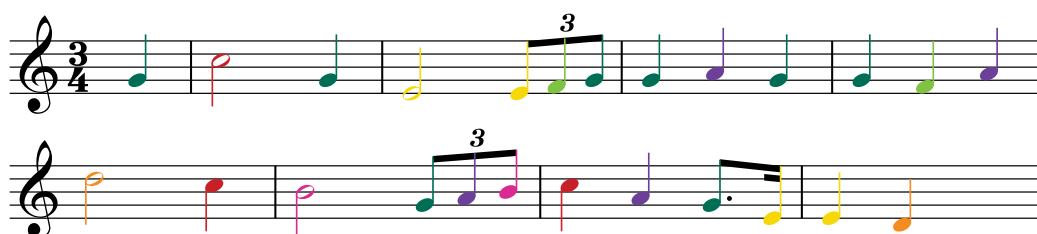

Portofoliu

1. În echipe de patru elevi, realizați afișul unui spectacol de operă, la alegere, recurgând la colaj, desen, pictură sau la un program de editare a imaginilor.
2. În echipe de câte șase elevi, realizați o operă-colaj în patru acte. Alegeți arii și recitative, momente muzicale vocale (duete, terțete, cvartete și coruri) și instrumentale (uvertură și interludii) din operele favorite, apoi scrieți un libret, pornind de la momentele muzicale alese.

B. Uvertura**Observ***Andante maestoso corni***Tannhäuser**

Richard Wagner

Recapitulez

Momentul de debut al operei poartă denumirea de uvertură. Este interpretat de orchestră, fără intervenția compartimentului vocal.

Descopăr

Rolul orchestrei în genul operei este deosebit de important, aceasta devenind un partener egal al vocii umane și primul contact al publicului cu muzica spectacolului dramatic.

Denumită inițial *simfonie*, apoi *toccata*, *preludiu*, **uvertura** devine elementul cel mai important al operei, în care publicul face cunoștință cu temele muzicale ale personajelor și cu sonoritatea orchestrei, care sugerează tipul operei: dramatică sau comică. Compozitorului francez Jean-Baptiste Lully îi datorăm forma uverturii franceze, pe tiparul lent – repede – lent. În aceeași perioadă, în Italia, compozitorul Alessandro Scarlatti pune bazele uverturii italiene, cu tiparul repede – lent – repede.

Începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, uvertura va fi structurată pe tiparul formei de sonată: expoziție – dezvoltare – repriză (reexpoziție), cuprinzând teme din operă, ceea ce creează o legătură mai strânsă între momentul introductiv și lucrarea în sine. Începând cu secolul al XIX-lea, în epoca romantică, forma uverturii va suferi modificări, fiind adesea legată direct de operă. În aceste situații, cortina se deschidea în timpul uverturii.

Rețin

Uvertura este un moment muzical introductiv al orchestrei, prezent în toate genurile muzicii scenice (operă, operetă, balet), care are rolul de a introduce spectatorul în atmosfera lucrării. Uverturile cele mai apreciate de către public sunt interpretate și în concert.

Aplic

1. Citește libretul operei *Tannhäuser* de Richard Wagner, ascultă uvertura urmărind partitura de la rubrica *Observ* și menționează care sunt elementele care fac legătura cu opera.
2. Ascultă uvertura operei *Forza del destino* (*Forța destinului*) de Giuseppe Verdi și argumentează ce tip de subiect îți inspiră muzica.

Audiții

- *Libiamo ne'lieti calici* din actul I al operei *La traviata* de Giuseppe Verdi, interpretată de Anna Netrebko și Rolando Villazón, apoi în varianta interpretată de Diana Damrau și Juan Diego Flórez
- Recitativul *Don Giovanni* și *Leporello* din Actul I, Scena 2, opera *Don Giovanni* de Wolfgang Amadeus Mozart
- Aria *Nessun dorma* din actul III al operei *Turandot* de Giacomo Puccini
- „No, pagliaccio non son”, aria din finalul operei *Paiața* de Ruggiero Leoncavallo
- Opera *Carmen: Uvertura* și *Marșul Toreadorului* de Georges Bizet
- Opera *Porgy and Bess* de George Gershwin
- Opera *O noapte furtunoasă* de Paul Constantinescu
- Opera *O scrisoare pierdută* de Dan Dediu

RICHARD WAGNER
(1813-1883)

Compozitor, dramaturg, scriitor și dirijor, creează atât libretul, cât și muzica pentru toate operele sale. El a revoluționat genul operei, promovând conceptul *Gesamtkunstwerk* (opera totală), prin care sintetizează poeticul, vizualul, arta muzicală și arta dramatică. A creat **leitmotivul**, o temă personală asociată unui personaj principal sau unei situații. Cinematografia va explora tehnica leitmotivului, pentru a imprima în conștiința publicului profilul personajelor principale.

Știi că?

În secolul al XIX-lea întâlnim uvertura și în genul muzicii simfonice: uvertura-fantezie *Romeo și Julieta* de Piotr Ilici Ceaikovski, dar și în muzica de scenă pentru piesa *Visul unei nopți de vară* a dramaturgului William Shakespeare, compozitor fiind Felix Mendelssohn.

Dicționar

preludiul

are rol introductiv în genuri precum suita, opera, baletul și provine de la cuvintele latine *prae* (înainte de) și *ludus* (joc)

toccata

lucrare muzicală a curentului baroc, pentru instrumentele cu claviatură; derivă din verbul în limba spaniolă *tocar* („a atinge”)

uvertură

moment introductiv în operă, balet și operetă; provine din limba franceză, verbul *ouvrir* („a deschide”)

parlando

din limba italiană, verbul *parlare* („a vorbi”)

belcanto

din limba italiană, verbul *cantare* („a cânta”), semnificând interpretare frumoasă

Odată cu evoluția operei, **recitativul** cunoaște transformări, astfel că distingem două tipuri:

- 1 **recitativo secco** – cu acompaniament realizat de clavicin sau de un instrument cu coarde grave, constând în acorduri ce marchează sfârșitul frazelor;
- 2 **recitativo espressivo** – acompaniat de orchestră.

Rețin

Recitativul oferă dinamism acțiunii operei, prin scene cu caracter epic, într-un stil de interpretare apropiat de vorbire (*parlando*) și acompaniament acordic. Are rol de legătură între celelalte momente vocale ale operei.

Aria reprezintă momentul solistic al personajului, susținut muzical de compartimentul orchestral, caracterizat prin lirism și virtuozitate.

Belcanto se numește tehnica interpretativă care evidențiază calitățile vocale ale soliștilor, caracterizat prin fraze lungi cu o linie melodică bogat ornamentată, susținute printr-o bună tehnică de respirație.

C. Aria și recitativul

Observ

Este vară (Summertime) din opera **Porgy and Bess**

Andante

de George Gershwin

Descopăr

Recitativul este un moment muzical vocal, bazat pe un text în proză, în care primează cuvântul și acțiunea scenică. Este caracterizat prin tempo liber, tehnica *parlando* (cântare apropiată de vorbire) și acompaniament schițat armonic. Are rol de tranziție între numerele muzicale, dar și de dinamizare a acțiunii.

Aria este momentul solistic de înaltă virtuozitate, în care interpretul prezintă, alături de orchestră, sentimentele și trăirile personajului. Este celula melodică de bază a operei, interpretată alături de orchestră. Compusă inițial în structură strofică, aria dezvoltă o formă de sine stătătoare, împrumutând din cea a formei de lied, fiind precedată de cele mai multe ori de un recitativ.

Arioso este o formă intermediară între recitativ și arie, mai apropiată de arie, datorită melodiei bine conturate. Caracterul este liric,

cantabil, cu formă liberă, iar acompaniamentul este mai bogat decât cel al recitativului.

Cavatina, cuvânt de origine italiană, este o formă de arie simplă. Înțelesul cuvântului a suferit transformări de-a lungul timpului, de la primul solo cântat de unul dintre personajele principale (secolele XVII-XIX) până la fragmentul apropiat de arie, cu un caracter melodios și liric (din a doua jumătate a secolului al XIX-lea).

Belcanto, tehnică de bază în interpretarea operei, ia amploare în creația de gen a secolului al XIX-lea. Asociat melodiilor frumoase, vocilor strălucitoare și măiestriei tehnicii vocale, belcanto permite vocii să fie auzită într-un teatru de 3 000 de locuri fără amplificare, interpretând fraze ample, cu linii melodice bogat ornamentate, spre a pune în valoare calitățile vocale ale interpreților epocii.

Aplic

Addio del passato – fragment din opera **La Traviata**

Andante mosso

Giuseppe Verdi

1. Cântă, după auz, fragmentele muzicale prezentate în lecție, mai întâi cu toată clasa, apoi în grupe stabilite de profesor.
2. Audiază fragmentele propuse în lecție în diverse interpretări și prezintă-o pe cea care ți-a plăcut mai mult, motivând alegerea făcută.
3. Caută informații despre ce au în comun unele creații de operă cu anumite evenimente istorice, lucrări literare, filme sau muzică de divertisment.

D. Duetul și momentele de ansamblu

Observ

Descopăr

Alături de momentele solistice, în operă întâlnim și **momente dialogate, de grup și colective**. Momentele de ansamblu pot fi cântate de soliști, de cor (personajul colectiv reprezentând o mulțime de personaje care fac parte din aceeași categorie) sau de soliști și cor împreună.

Duetul este dialogul muzical liric dintre două personaje, acompaniate de orchestră. Este des întâlnit în operă, de obicei în scenele în care două personaje își declară dragostea, cum este duetul *Là ci darem la mano* (*Acolo îți voi da mâna*) din opera *Don Giovanni* de Wolfgang Amadeus Mozart, dar poate exprima și o stare de conflict, așa cum se întâmplă în finalul operei *Carmen*, în duetul dintre Carmen și Don José.

Corul, la fel ca în tragediile antice, este reprezentat de un grup de persoane (poate fi un grup de soldați, de vânzători etc.), cu rol de comentator al acțiunii, oferind detalii despre trăirile personajelor principale sau despre desfășurarea poveștii.

Aplic

Lohengrin

Moderato

Richard Wagner

Musical score for the duet from *Lohengrin* by Richard Wagner. The score is in 2/4 time, marked Moderato, and begins with a piano (*p*) dynamic. The lyrics are:

Duși de no-roc Cu drag ve - niți, Fi - e - vă tra - iul în
veci fă - ră nor, Ne - des - păr - țiti Și fe - ri -
ciți, Prin vi - te - ji - e ca și prin a - mor.

1. Cântă împreună cu un coleg/o colegă duetul propus în manual, iar un al treilea coleg va regiza interpretarea voastră. Prezentați momentul în fața clasei.
2. Stabiliți tonalitatea, măsura și tempoul fiecărui fragment interpretat.

Portofoliu

- Audiați *Uvertura 1812* compusă de Piotr Ilici Ceaikovski. În echipe de patru elevi, cercetați contextul în care a fost compusă lucrarea și identificați în timpul audierii elementele muzicale care evocă anumite evenimente istorice.
- În echipe formate de profesor, căutați duete celebre din opere sau musicaluri și realizați o prezentare care să cuprindă cinci astfel de exemple, motivând alegerile făcute. Adăugați cercetările voastre și informații despre compozitori.

Scenă din opera *Aida* la Arena din Verona – una dintre reprezentațiile estivale ale operei lui Giuseppe Verdi, desfășurate în celebrul amfiteatru italian.

Celelalte momente în care cântă mai mulți soliști sunt:

- terțetul (trei soliști);
- cvartetul (patru soliști);
- cvintetul (cinci soliști);
- sextetul (șase soliști).

Rețin

Duetul reprezintă dialogul muzical a două personaje.

Corul reprezintă momentul muzical al personajului colectiv, de grup.

Audiții

- Opera *Rigoletto*: Aria *Ducelui – La Donna è mobile*, actul III de Giuseppe Verdi, în interpretarea tenorului Luciano Pavarotti
- Corul mut din opera *Madama Butterfly* de Giacomo Puccini
- Duetul *Là ci darem la mano* din opera *Don Giovanni* de Wolfgang Amadeus Mozart

Duet din opera *Traviata*
de Giuseppe Verdi

- Câte personaje cântă un duet în operă?
 a. unu; b. într-un duet nu cântă personaje; c. două.
- Câte personaje fac parte din cor în lucrările de operă?
 a. maximum 6 personaje; b. unu; c. niciun personaj.
- Bifează căsuța corespunzătoare genului muzical structurat în trei părți, compus pentru un instrument solist și orchestră.
☐ simfonie ☐ concert instrumental ☐ rondo
- Realizează legătura dintre cele două coloane:

A fost supranumit părintele simfoniei.	•	•	Franz Liszt
Este autorul <i>Simfoniei destinului</i> .	•	•	Joseph Haydn
A compus simfonii inspirate din texte literare.	•	•	Ludwig van Beethoven
- ... este forma muzicală care își are originea în poeziile franceze cu formă fixă, numite *rondeau* și întâlnite între secolele XIII-XV.
- Realizează legătura între cele două coloane.

concert instrumental	•	•	duet
rondo	•	•	cadență
operă	•	•	cuplet
- Scrie pe caiet numele a două simfonii din creația compozitorului Ludwig van Beethoven.

Evaluare

PUNCTAJE

1	10 puncte
2	10 puncte
3	10 puncte
4	10 puncte
5	10 puncte
6	10 puncte
7	10 puncte
8	10 puncte
9	10 puncte

Din oficiu: 10 puncte
Total: 100 de puncte

AUTOEVALUARE

- ✓ Am înțeles
 ✗ Nu am înțeles
 ⚙️ Aș fi înțeles mai bine, dacă

- Opera este un gen muzical:
 a. concertant; b. simfonic; c. scenic.
- Câte părți are structura simfoniei clasice stabilite de J. Haydn?
 a. patru părți; b. cinci părți; c. trei părți.
- Forma de rondo are structura:
 a. ABA; b. ABACA; c. AB.
- Momentul din concertul instrumental în care solistul cântă singur, demonstrându-și virtuozitatea, se numește:
 a. menuet; b. cadență; c. sonată.
- Cum se numește fragmentul cântat de orchestră în deschiderea unei opere?
 a. uvertură; b. intermezzo; c. arie.
- Actele, tablourile și scenele sunt elemente care fac parte din structura:
 a. operei; b. concertului; c. simfoniei.
- Stilul de a cânta operă, bazat pe evidențierea calităților vocale și interpretative ale soliștilor, se numește:
 a. arie; b. belcanto; c. recitativ.
- Momentul din operă în care cântă un personaj, exprimându-și trăirile, se numește:
 a. scenă; b. cadență; c. arie.
- Cele două structuri care alternează în forma de rondo se numesc:
 a. cuplet și refren; b. expoziție și dezvoltare; c. uvertură și arie.

U5

Aspecte ale muzicii în societatea de astăzi

Artă stradală, Havana, Cuba (2016)

Lecția 1	62-63	Evoluția muzicii în context sociopolitic
Lecția 2	64-65	Muzica jazz și country
Lecția 3	66-69	Muzica pop și rock
Lecția 4	70-71	Prelucrări moderne ale unor teme din muzica cultă
Proiect de grup	72	Evoluția muzicii de divertisment
Recapitulare	73	
Evaluare	73	

Evoluția muzicii în context sociopolitic

PHOENIX

Înființată în 1962, la Timișoara, de cantautorul Nicu Covaci, formația Sfinții, care va deveni ulterior cunoscută sub numele de Pasărea Phoenix, a fost una dintre primele trupe de muzică rock din România. Contemporani cu britanicii de la The Rolling Stones și The Beatles, care dominau topurile și radiourile internaționale, membrii trupei au început să experimenteze cu sonoritățile specifice vremurilor. În fonoteca Radiodifuziunii Române se păstrează primele lor înregistrări: în 1964, piesa *Știu că mă iubești și tu și*, un an mai târziu, *Pădure, pădure*. Cea din urmă, una dintre primele compoziții folk-rock inspirate din folclorul românesc, reflectă tendința formației de a îmbina tradiția cu inovația muzicală.

Reinterpretarea folclorului în compoziții originale, energia și muzicalitatea trupei au devenit simboluri ale libertății pentru generațiile anilor '60-'70, fiind o sursă de inspirație și rezistență, mai ales în anii care au urmat plecării lor.

Știi că?

- În Bucureștiul interbelic (considerat Micul Paris), artiști precum Jean Moscopol, Cristian Vasile și Zavaiodoc preiau în repertoriul lor genuri la modă în spațiul european: șansoneta, cântoneta, romanța, tangoul.
- În 1949 ia naștere Orchestra Radioteleviziunii Române, redenumită, în 1989, Big Band Radio.
- Între anii 1960-1970 apar primele trupe de rock și folk românești, fenomenul cultural **Cenacul Flacăra** și emisiunile muzicale televizate în regia lui Alexandru Bocăneț (1944-1977).
- În anii '90 apar primele trupe de hip-hop românesc.

Observ

În umbra marelui U.R.S.S.

Muzica și versuri: Nicolae Covaci – PHOENIX

Allegretto

Stau sin-gur și mă-n-treb: de ce-am ple-cat de-a-ca - să?
Să fi - e bles-te - mul de vea - curi ce m-a-pa - să?

Căci n-am gre - șit cu ni - mic Doar cât am pă - ti -

mit Hu - lit am fost fă-ră rost De cei ce i-am iu - bit.

Recapitulez

În secolul XX, muzica de tip clasic va renunța treptat la regulile convenționale prezente în compoziție, notație și instrumentație, dând naștere unor curente prezente în creația compozitorilor: Arnold Schoenberg (austriac), Alois Hába (ceh), Charles Ives (american), Igor Stravinski (rus), Edgard Varèse (francez), Iannis Xenakis (grec), Karlheinz Stockhausen (german), John Cage (american), Arvo Pärt (estonian), Philip Glass (american).

Muzica de divertisment susține și transmite, prin intermediul genurilor abordate, valori comune, publicul identificându-se adesea cu mesajul muzical promovat.

Descopăr

Apariția, în anul 1877, a fonografului cu suport cilindric al inventatorului Thomas Edison (1847-1931), primul aparat capabil să înregistreze și să redea sunetul, marchează o nouă etapă în dinamica relației interpret – public. Înregistrarea și difuzarea muzicii aduc sala de concert în casele ascultătorilor. Pentru prima dată în istorie, publicul are libertatea să decidă ce ascultă, când ascultă și de câte ori dorește.

Printre primele genuri muzicale ale culturii de masă nou apărute în secolul XX se numără jazzul, interpretat inițial simfonic, cu puternice rădăcini în cultura americană. Tradițiilor primilor coloniști europeni li se vor adăuga cântecele tradiționale ale sclavilor afro-americani. În primele două decenii ale secolului XX, muzica jazz răsuna atât în cele mai elegante localuri din America și Europa, cât și în sălile de cinematograf, unde însoțea filmele mute.

În deceniile următoare, genurile muzicale traversează diverse etape de transformare atât în ceea ce privește mesajul, cât și compoziția, interpretarea și, nu în ultimul rând, producția muzicală.

Muzica devine, pe rând, povestitor al vieții de zi cu zi, vocea de revoltă a tinerei generații și o oglindă a societății. În anii '30 au loc primele mișcări de stradă, populația afro-americană cerându-și drepturile egale după trimiterea pe front a mai multor batalioane de afro-americani. Anii '50 readuc bucuria muzicii live, în timp ce anii '60 sunt marcați de frământări sociale și de conflicte rasiale. Anii '70 reflectă urmările războiului din Vietnam, în timp ce anii '80 readuc în prim-plan genuri noi ale culturii afro-americane, marcând, totodată, apariția primelor case de discuri, care vor avea un rol determinant în producția muzicală, alături de perfecționarea instrumentelor muzicale (electrice și electronice).

Evoluția muzicii în context sociopolitic

1930-1940	Country	– redă sonor viața de zi cu zi a Americii rurale
	Gospel	– muzica religioasă afro-americană influențează scena muzicală americană
	Blues	– prezintă viața afro-americanilor pe plantațiile de bumbac, în sonorități și tempo liric
1940-1950	Bebop	– redă, în sonorități disonante, ritm alert și sacadat, societatea afro-americană
	Swing	– propune o interpretare armonică, adesea în ansamblu, un exemplu al echilibrului și al spiritului muzical complex
1950	Rock-and-roll	– este un gen ritmat, dansant, cu un mesaj pozitiv al versurilor, care aduce un suflu nou generațiilor supraviețuitoare Celui de-Al Doilea Război Mondial
1960	Folk	– prezintă un discurs muzical armonizat al poeziei, promovând pacea, iubirea și înțelegerea
1970	Hard rock și heavy metal	– creează noi sonorități prin apariția instrumentelor electrice, mesajul muzical este mai profund, muzica devenind oglinda societății
	Disco	– este un gen predominant în cultura afro-americană, vesel, colorat, completat de o vestimentație diferită (haine evazate) și coafuri afro
	Punk	– se desprinde din rockul britanic, melodica sa exprimând revolta tinerei generații
1980	Pop	– combină în egală măsură elemente din muzica folk și din muzica disco
	Rap	– prezintă, în discursul vocal-liric, viața din ghetourile americane, unde violența crește într-un mod alarmant
	Soul, R&B (rhythm and blues)	– sunt genuri specifice culturii afro-americane, în tempouri moderate și lente, cu versuri care exprimă cele mai personale trăiri și emoții
1990	Dance	– este o variantă actualizată a muzicii disco
	Muzica electronică (house, techno și rave)	– revoluționează creația muzicală, computerul înlocuind compozitorul, care devine un „producător muzical”
	Hip-hop	– devine o prelungire a rapului, schimbându-și discursul, lirica și metrica

Începând cu anii 2000, muzica începe să-și piardă esența, devenind mai mult un produs al industriei de divertisment. Multitudinea de posturi radio și TV muzicale, platformele online și apariția unui nou tip de artist, DJ-ul, duc la o suprasaturare a industriei muzicale.

Rețin

Linia melodică, ritmul și versurile au drept scop crearea unei imagini sonore a perioadei în care cântecul a fost compus, dar și de a contura un context social cu care ascultătorul să se poată identifica. Dezvoltarea tehnologiei și accesul la aceasta, conflictele sociale, televiziunea, cinematografia, presa scrisă și online, moda și artele spectacolului, toate au condus la transformarea radicală a muzicii, ultimele două decenii culminând cu schimbări rapide ale stilului atât în construcția genurilor, cât și în discursul trupelor muzicale emblematic.

Dincolo de înțelesul versurilor, care adesea exprimă stări și conflicte din viața de zi cu zi, fiecare gen muzical și-a conturat un stil pe care ascultătorii fideli l-au preluat și pe care îl putem identifica în vestimentația, comportamentul și vocabularul acestora. Pentru foarte mulți artiști, muzica reprezintă modul prin care își pot exprima atitudinile și valorile.

Aplic

1. Ascultă cu atenție interpretarea piesei *În umbra marelui U.R.S.S.* a trupei Phoenix și descoperă mesajul acesteia: dezrădăcinarea, pierderea încrederii în oamenii apropiați, trădarea. Dezbateți în clasă subiectul situațiilor în care unul dintre membrii familiei lucrează în altă țară, iar copilul/copiii rămâne/rămân în grija rudelor.
2. Ascultă piesa *Zombie* a trupei The Cranberries și identifică tema centrală a cântecului. Discutați în perechi despre viața copiilor din zonele de conflict armat. Alcătuiți o listă cu nevoile esențiale ale acestor copii, apoi comentați împreună cu ceilalți colegi.
3. Ascultă *Black or White* cântată de Michael Jackson. Identifică în clasă, în școală sau în cercul tău de prieteni cazuri în care un copil a fost agresat din cauza culorii pielii sale. Caută împreună cu colegii de clasă soluții prin care să combateți hărțuirea și discriminarea rasială.

Investigație

Caută pe internet informații despre rolul muzicienilor în mișcarea de susținere a drepturilor civile. Ascultă melodiile dedicate cauzei și realizează un clasament de zece melodii, în funcție de mesajul promovat.

Știi că?

- **U2**, cvartetul irlandez fondat în 1976 la Belfast (Irlanda de Nord), este una dintre trupele rock iconice ale ultimelor decenii. Preocupată de toate aspectele societății moderne, grupul compune piese care oglindesc momentele-cheie din istoria recentă: *Miss Sarajevo* prezintă dramele bosniacilor din timpul războiului din Iugoslavia, iar *Seconds* vorbește despre Războiul Rece dintre SUA și URSS, iar *The Streets Have No Name* prezintă religia din perspectiva egalității între oameni, indiferent de cultul căruia îi aparțin.
- Piesa *Locul potrivit*, interpretată de rapperul **Guess Who**, este o prelucrare a piesei *Noi în anul 2000*, compusă în 1972 de Horia Moculescu. Prelucrarea piesei a fost realizată în anul 2010, cu acordul compozitorului, versurile noii versiuni prezentând nevoile, dorințele și aspirațiile generației contemporane lui Guess Who.

Muzica jazz și country

„Progresiile reprezintă o succesiune de acorduri în relație armonică, treptele urmând un model standard pentru a putea lăsa loc improvizației melodico-ritmice. Pasaje cu progresii armonice se găsesc în tema principală a piesei *The Entertainer*.”

Scott Joplin

ELLA FITZGERALD
(1917-1996)

Interpretă afro-americană de jazz, cu un stil aparte (*scat* – procedeu de improvizație vocală pe onomatopee și silabe) și un ambitus care se întindea pe 3 octave, câștigătoare a 13 premii Grammy, colaborează cu Louis Armstrong și Count Basie, abordând cu ușurință în repertoriul său genuri precum blues, swing și bebop. Se impune în anii '50 drept una dintre cele mai bune voci feminine în cadrul concertelor *Jazz at the Philharmonic*.

Dicționar

armonii

mai multe voci melodice suprapuse, cântând simultan

progresii

repetarea identică (ritm și melodie) ascendent și/sau descendent

Portofoliu

Caută mai multe informații despre muzicienii prezentați în lecție și concepe un rebus cu informațiile dobândite.

Observ

What A Wonderful World

Louis Armstrong

Recapitulez

Muzica de divertisment apare la începutul secolului XX ca reacție a publicului, provenit din diferite categorii sociale, față de caracterul elitist al muzicii clasice, precum și din dorința de a se regăsi în mesajul muzicii audiate.

Genurile muzicale se diversifică ținând pasul cu schimbările, tehnologia și apetitul publicului pentru muzica interpretată live, dar și odată cu posibilitatea de a asculta muzică de calitate oriunde și oricând. Muzica ușoară ajunge în casele ascultătorilor pe calea undelor radio, influențând generații întregi, pe care le provoacă să redescopere lumea.

Descopăr

La finele secolului al XIX-lea, pe fondul Războiului Civil American (1861-1865), ia naștere un gen muzical nou, **ragtime**. Caracterizat printr-un ritm sincopat, a cărui linie melodică este dublată de armonii în progresii și de schimbări de metru/măsură, ceea ce va da senzația de legănare, căreia i se adaugă schimbările bruște de ritm care generează o muzică veselă, energică.

Jazzul, desprins din stilul **ragtime**, aparține culturii americane, fiind rodul tradiției muzicale europene a primilor coloniști și al cântecelor populare afro-americane. Sursele de inspirație sunt muzica gospel (religioasă) și muzica blues (baladele). Improvizația, caracteristică genului, deși supusă unor reguli, este adesea spontană, punând în valoare calitățile interpretative ale muzicienilor.

Una dintre primele orchestre de jazz este fondată în anii '20 de către **Paul Whiteman** (1890-1967), violinist pregătit în stilul muzicii de factură clasică. Orchestra acestuia va concerta în premieră lucrarea *Rhapsody In Blue* (1924, New York) a compozitorului **George Gershwin** (1898-1937).

În New Orleans, Louisiana, apar primele orchestre de jazz de tip **dixieland**, formate din instrumente de suflat: trompetă, trombon, saxofon și baterie (percuții). Unul dintre cei mai apreciați soliști invitați ai orchestrelor a fost **Louis Armstrong**.

Orchestra „Glenn Miller”, condusă de însuși dirijorul (1904-1944), va revoluționa genul **dixieland**, fiind cel mai apreciat ansamblu de jazz din perioada interbelică.

În Chicago, Illinois, trompetistul american **Nick LaRocca** (1889-1961) inovează genul, prin introducerea celor trei secțiuni în formația de jazz: melodică (instrumente de suflat din alamă), ritmică (instrumente de percuție, plus contrabas) și armonică (pian, chitară sau banjo).

În Harlem, New York, **Charlie Parker** (1920-1955) promovează stilul bebop, improvizatoric, cu ritmuri energice și tempouri rapide.

Miles Davis (1926-1991) și **Cvartetul Dave Brubeck**, cu al lor cool jazz, caracterizat de elementele de improvizație într-un ritm sincopat, reinventează tehnica imitației pentru a susține două teme simultan, evidențiind în egală măsură sonoritățile timbrale ale ansamblului.

Ray Charles (1930-2004), promotorul jazzului *fusion*, reprezintă punctul de plecare al unui nou gen de fuziune între *rhythm and blues*, gospel și blues, sonorități împrumutate din muzica religioasă sudistă, în timp ce în Kentucky (la nord de Tennessee) genul *bluegrass* se află la intersecția dintre elegie (liric) și baladă (epic), prezentând, prin sonoritățile viorii, banjoului și ale acordeonului, viața în comunitățile montane. Reprezentanți ai genurilor: Jimmie Rodgers (1897-1933), Johnny Cash (1932-2003), Willie Nelson (n. 1933), Dolly Parton (n. 1946).

JOHNNY RĂDUCANU
(1931-2011)

Contrabasist, pianist, compozitor și orchestrator, Johnny Răducanu a avut o carieră de succes atât în țară, cât și în străinătate, fiind supranumit *Mister Jazz of Romania*. S-a născut într-o familie cu vechi tradiții muzicale, fiind strănepot al lăutarului Petre Crețu Solcanu. A studiat contrabasul la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București. Încă din anii studenției începe să cânte în formația Mariei Tănase, alături de care va susține numeroase concerte în țară și în străinătate. În anul 1976, Departamentul Cultural al SUA îi oferă diploma de merit pentru activitatea sa muzicală.

Audiții

- Kingston Trio, *The Colorado Trail*
- Johnny Cash & June Carter, *Time's A Wastin' și Ring of Fire*
- Dolly Parton, *Joleen*
- Eva Cassidy, *Danny Boy* și *My Love Is Like A Red, Red Rose* (folk irlandez)
- Louis Armstrong & Danny Kaye, *When the Saints Go Marching In*
- Louis Armstrong & Ella Fitzgerald, *Dream A Little Dream of Me*
- Glenn Miller Orchestra – *Chattanooga Choo Choo*

Rețin

Muzica jazz apare la începutul secolului XX în comunitățile afro-americane din sud și este caracterizată de improvizația liberă și de ritmul sincopat.

Stilurile care au dus la formarea și reprezentarea jazzului pe scena muzicală sunt: ragtime (precursor), bebop, swing, cool jazz.

Reprezentanți: Count Basie, Glenn Miller, Peggy Lee, Benny Goodman, Ella Fitzgerald, Dean Martin, Duke Ellington, Frank Sinatra, Doris Day, Billie Holiday, Charlie Parker, Louis Armstrong, Miles Davies etc.

Contemporan apariției jazzului, **country** devine rapid un gen reprezentativ pentru cultura americană a statelor din sud. Deși temele abordate sunt similare jazzului, vizând întâmplările din viața de zi cu zi, instrumentația, tehnicile compoziționale și interpretarea diferă, întrucât ambele genuri au drept rădăcină muzica tradițională a celor două culturi: jazzul, aparținând culturii afro-americane, în timp ce genul country rămâne tribut muzicii americane albe.

Aplic

Oh, Susana

Cântec tradițional country

Din A-la-ba-ma am so-sit, la ban-jo știu să cânt, Spre

Loui-si-a-na am por-nit iu-bi-rea să-mi re-văd. Oh, Su-sa-na!

Nu plân-ge a-cum Din A-la-ba-ma

am so-sit, la ban-jo am să-ți cânt.

1. Învăță cântecele *What A Wonderful World* și *Oh, Susana*, respectând etapele de învățare a unui cântec.
2. Interpretează cântecele cu toată clasa, apoi pe grupe, urmărind indicațiile profesorului.
3. Observă ritmul, linia melodică și varietatea acordurilor. Reluați interpretarea, cu acompaniament de chitară și tamburină.
4. Observă dialogul între voci și intervențiile trompetei și ale pianului în lucrările muzicale propuse pentru audiere. Încearcă să identifice stilurile swing și bebop.

Știi că?

Cvartetul pop ABBA ia naștere în Suedia, în iunie 1966, avându-i drept membri pe Björn Ulvaeus și Benny Andersson, cărora li se vor alătura în 1969 Agnetha Fältskog și Anni-Frid Lyngstad. Trupa înregistrează primul cântec în 1972 (*People Need Love*), iar în 1974 reprezintă Suedia la Eurovision sub numele de ABBA (acronim al prenumelor). Piesa intrată în finală, *Waterloo*, câștigă concursul și aduce trupei recunoașterea internațională.

ELVIS PRESLEY (1935-1977)

Muzician reprezentativ al genului rock-and-roll

Născut în Mississippi într-o familie aparținând clasei mijlocii, profund religioasă, ia contact cu muzica afro-americană ale cărei sonorități din stilurile gospel și blues le regăsim și în creația sa. Idolatrizat de publicul său, Elvis Presley se remarcă printr-o voce timbrată, balade și melodii ritmate deopotrivă, obținând trei premii Grammy pe parcursul vieții. Prima sa melodie, *That's All Right*, a fost lansată în anul 1954. Un an mai târziu, *Heartbreak Hotel* devine un hit și îl va consacra pe Presley drept unul dintre cei mai valoroși muzicieni ai secolului XX. Cântece celebre: *Can't Help Falling In Love*, *It's Now or Never*, *Blue Suede Shoes*, *Love Me Tender* etc.

Observ

Dancing Queen

Adaptare versuri în limba română: Magda Nicoleta Bădău

E C#7 F#m

Poți dan- sa Poți vi- sa Șan- sa e nu- mai a

B7 D

ta Uuu O pri - vești

Bm7 E7 A

Și-ți do - rești dan- sul să-l stă - pâ - nești.

Descopăr

► Regăsim în muzica **rock** rădăcini ale genului **blues**, specific muzicienilor afro-americani relocați în Chicago. Sub influența stilului eferescent din marea metropolă, Little Richard și Chuck Berry compun într-un stil cu totul nou: rock-n-roll. În anii 1950, chitara electrică devine partener egal al vocii solistice. Elvis Presley, Buddy Holly și Jerry Lee Lewis cuceresc publicul cu muzica și dansul lor alert, alături de versurile care se adresează exclusiv generației tinere și rebele.

► Anii '60 aduc în America așa-zisa „invație muzicală britanică a trupelor” devenite în timp legendare, precum: The Rolling Stones, The Animals, The Who, Herman's Hermits, The Beatles. Scena muzicală se împarte, pe de o parte, între rockul britanic propus de trupa The Beatles (care-și ia drept modele muzicieni ai anilor 1950) și The Rolling Stones (al căror discurs muzical preia elemente din jazz, rhythm & blues), și, pe de altă parte, muzica americană (folk, hippie, rock psihedelic) de la finalul deceniului, reprezentată de Joan Baez, Joni Mitchell, Bob Dylan, Simon & Garfunkel, Janis Joplin, Roy Orbison, The Doors, The Grateful Dead, Jimi Hendrix.

► Muzica anilor '70 va crea o punte între rebeliunea anilor '60 și echilibrul deceniului următor. Sătul de conflicte, publicul meloman se va simți atras de muzica **disco**, **funk** și **soul**: Bee Gees, Gloria Gaynor,

ABBA, Donna Summer, Diana Ross, Rufus & Chaka Khan, The Jackson 5, James Brown.

► **Muzica folk** (de tip protest), apărută ca reacție la nedreptățile sociale, îi prezintă publicului realitățile cotidiene, făcându-i părtași cauzei lor. Sonoritățile sunt redade cu ajutorul chitarei, al tamburinei și al instrumentelor cu claviatură.

► Puternic influențat de **blues**, **rockul** din anii '70 expune prin reprezentanții săi, precum Deep Purple, Led Zeppelin, Heart, **The Rolling Stones**, Doro, The Who, un nou tip de discurs muzical. **Hard rockul**, puternic influențat de istorie, mitologie, o fuziune a genurilor anilor '60 (de la country, la folk, blues și rock-n-roll), îi vor urma glam rock (Twisted Sister, Mötley Crüe), trash metal (Slayer, Metallica, Megadeth) și heavy metal (Iron Maiden, Motörhead, Black Sabbath, Judas Priest). Spre deosebire de **heavy**

Trupa The Rolling Stones, de la stânga la dreapta: Ronnie Wood, Charlie Watts, Mick Jagger, Keith Richards

metal și **punk rock**, **glam rockul** promovează un stil sensibil, cu un mesaj similar muzicii pop. Baladele au ca temă principală dragostea. Dintre reprezentanți, mai amintim: Bon Jovi, Europe, Journey, Aerosmith, Guns N' Roses, Alice Cooper.

► **Rockul progresiv** este un gen hibrid care îmbină sonoritățile rock (chitară electrică, bas punctat și ritm sacadat, susținut de percuție) cu genuri ale muzicii clasice. Una dintre cele mai îndrăgite melodii ale acestui gen este *Bohemian Rhapsody* a trupei Queen.

► **Rockul psihedelic** este asociat mișcării hippie. Versurile conțin metafore pentru a transmite un mesaj dedicat exclusiv fanilor genului, muzicienii experimentând cu sonorități din Europa de Est și India (sitarul, tabla, orga sau chiar harpsichordul). Alături de mișcarea folk, se va regăsi în creația multor formații precum: The Beatles, The Doors, Pink Floyd, Jimi Hendrix.

► Prima mențiune a termenului **heavy metal** apare în *Born To Be Wild* (1968) a trupei Steppenwolf, versurile „heavy metal thunder” definind spiritul liber al muzicii rock. Sufletul rockului, chitara electrică, arareori calmă, va reda sonor lirismul, intensitatea și energia genului.

► **New wave**, apărut în anii '70-'80, pornește de la aceeași ideologie ca punkul, însă discursul muzical este electronic, artiștii reprezentativi ai acestui curent îmbinând elemente de punk și new wave (muzică dansantă, utilizarea sintetizatorului și a instrumentelor electronice) în egală măsură în creația lor. Estetica vizuală este una cvasiteatrală. Reprezentanți: Blondie, Patti Smith, The Clash, **David Bowie**, Billy Idol, Duran Duran, The Pretenders, Depeche Mode, The Police, The Cure.

David Bowie

► În anii '90, **punkul** va trece într-o nouă etapă definită de muzica formațiilor Pearl Jam, Nirvana, Soundgarden, Green Day.

Genul va purta numele **grunge**, iar mai târziu, sub influența altor formații, va atinge noi etape: **rock alternativ** (The Smashing Pumpkins, No Doubt, Linkin Park, PJ Harvey, Garbage), **funk rock** (Red Hot Chili Peppers).

► Muzica **hip-hop (rap)** își are originea în comunitățile afro-americane ale New Yorkului, la sfârșitul anilor '70. Mesajul melodic liric prezintă viața pe stradă, cu toate pericolele ei, fiind mult timp un stil underground, nedifuzat de posturile muzicale de radio și televiziune. **Michael Jackson** a fost primul artist afro-american difuzat la MTV. Odată cu el, postul începe difuzarea artiștilor Run DMC, MC Hammer, SNAP, Salt'n Peppa, LL Cool J și alții, într-o emisiune creată special, „Yo! MTV Raps”.

Michael Jackson

► **Muzica pop.** Termenul face referire la muzica populară (apreciată de toată lumea), genul muzical prezentând atât balade, cât și melodii ritmate, cu un mesaj actual, ușor de reținut și fredonat. Anii '80 aduc un stil nou, concentrat pe imagine, soliștii devin superstaruri internaționale, modele de urmat pentru generații întregi de fani: Whitney Houston, Prince, Madonna, Cyndi Lauper, New Kids on the Block, George Michael, **Elton John** și **Michael Jackson**. Muzicieni care au cunoscut succesul în trupe se lansează în cariere solo: Tina Turner, Paul McCartney și Cher. Stevie Wonder și Lionel Richie se reinventează ca artiști pop, validați fiind de publicul care a crescut ascultându-i.

Elton John

Știi că?

- Muzica punk preia din rockul anilor '60 ritmul, riffurile de chitară și stilul vocal, cărora le adaugă spiritul de revoltă față de regulile impuse de societate. Componenta: vocalist, una-două chitare electrice, chitară bas și tobe. Chitarele folosesc un efect de distorsionare a sunetului (grație versiunii moderne a chitarei electrice), ritmul este rapid, în acorduri majore și minore. Garage punk pare că sfidează normele, dovedind că poți cânta chiar și din garajul părinților, fără a avea nevoie de promovarea unui studio de înregistrări (de exemplu, trupa The Ramones).
- Un pas important în conturarea unei noi identități sonore o va avea apariția chitarei electrice. Lui **Les Paul** (1915-2009), chitarist american de jazz și country, îi datorăm sonoritatea chitarei electrice specifice genului rock-and-roll. În 1948, producătorul de chitare și amplificatoare **Leo Fender** (1909-1991) produce, în California, **Broadcaster**, una dintre primele chitare electrice ale cărei sunet și formă vor servi drept exemplu pentru constructorii de instrumente moderne, fiind imediat asimilată muzicii country. În 1950 prezintă modelul **Telecaster**, utilizat datorită sonorității sale versatile, într-o multitudine de genuri, de la country, jazz, blues, soul, reggae la folk, rock, punk, metal, *alternative*, indie, pop și chiar R&B. Triada de chitare electrice este completată în 1951 de modelul **Stratocaster**.

Pink Floyd, 1968

De la stânga la dreapta: Nick Mason, Syd Barrett, David Gilmour, Roger Waters, Richard Wright

- Pink Floyd și Jethro Tull sunt reprezentative pentru rockul progresiv, în care regăsim elemente de rock psihedelic, care atrag ascultătorii spre un stil fuzion de blues, jazz și influențe ale muzicii de factură clasică (rock simfonic).

Audiții

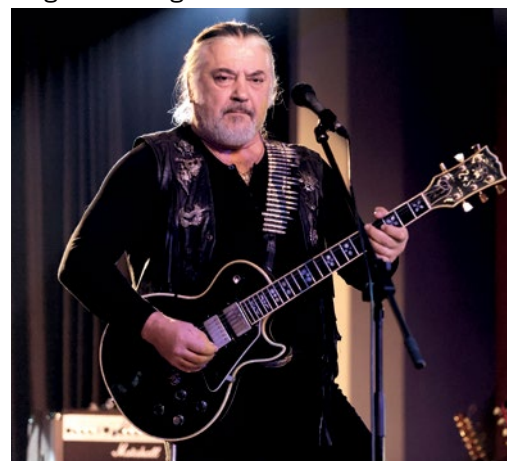
- Aretha Franklin, *I Say A Little Prayer*
- Whitney Houston, *I Wanna Dance with Somebody*
- Stevie Wonder, *Hello*
- Madonna, *Material Girl*
- Elton John, *I'm Still Standing*
- Tina Turner, *Proud Mary*
- Queen & David Bowie, *Under Pressure*
- AC/DC, *It's A Long Way (If You Wanna Rock 'n' Roll)*
- Van Halen, *Jump*
- Bon Jovi, *Livin' On A Prayer*
- Swingle Singers, *Flying High/Wake Me Up when September Ends*
- Adele, *When We Were Young*
- Sam Smith, *Writings On the Wall*
- Pentatonix, *Mary, Did You Know*
- Michael Jackson, *Man in the Mirror*
- Iron Maiden, *Flight of Icarus*
- David Bowie, *The Man Who Sold the World*
- The Rolling Stones, *Jumpin' Jack Flash*
- Depeche Mode, *Enjoy the Silence*

Ajuns la maturitatea stilistică, genul **pop** își cristalizează stilul vocal interpretativ, ambitusul și mesajul. Anii '90, dar mai ales debutul secolului XXI, aduc în fața publicului o multitudine de artiști valoroși, reprezentativi pentru cultura muzicii pop. Rămân însă în topurile muzicale, pentru perioade îndelungate, artiști precum: Adele, Lady Gaga, Celine Dion, Beyoncé, Alicia Keys, Sam Smith, Justin Timberlake, Michael Bublé.

► **Muzica românească** urmează fidel tendințele internaționale, anii '70 aducând în prim-plan rockul. Luând drept model formațiile The Beatles și The Rolling Stones, rockul românesc propune o noutate: citatul folcloric și adaptarea sonorităților acestuia instrumentelor moderne.

► În 1973 se pun bazele fenomenului **Cenaclul Flacăra**, actul de naștere al folkului românesc autentic. Dintre reprezentanți, amintim: Sfinx (București, 1962), Mondial (București, 1966), Sincron (București, 1964) și **Phoenix** (Nicu Covaci – Timișoara, 1962).

Stilul muzicii rock românești se diversifică și apar formații precum Holograf și Iris (București, 1977), Compact (Cluj, 1977), Celelalte cuvinte (Oradea, 1981), Cargo (Timișoara, 1985), Trooper (Târgoviște, 1995), Bucium (București, 2000), Bucovina (Iași, 2000). Urmând curentul metal simfonic, asistăm la colaborări inedite: Iris și soprana Felicia Filip, Holograf și soprana Angela Gheorghiu.

Nicu Covaci, fondator al formației Phoenix

Rețin

Hard rockul apare între 1960-1970 în Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. Formația de hard rock este constituită din chitară electrică, chitară bas, percuții, clape/pian. Vocea devine liderul grupului (povestitor sonor), traversând mai multe stiluri vocal-interpretative: de la cel liric, cantabil, până la cel cu asperități, agresiv, revoltat.

Heavy metal este desprins din hard rock și va dezvolta subgenurile: *black, doom, death, gothic, glam rock, grindcore, metalcore, NU-metal, power, progresiv, thrash*.

Vocea de heavy metal are aceeași emisie cu cea de operă: puternică, sonoră, captivând publicul de la primul la ultimul rând.

Pop, puternic influențat de muzica jazz și soul, va cunoaște adevărata cristalizare a genului începând cu anii 1980. Formația utilizează chitare electro-acustice și electrice pe alocuri, chitară bas, percuții, instrumente cu claviatură, efecte produse de calculator și, uneori, instrumente clasice. Vocea este lirică, dar puternică, iar începând cu anii 2000 se diversifică, revenind stilurile jazz și soul.

Aplic

1. Ascultă integral piesa *Wake Me Up When September Ends* de Green Day. Folosind o platformă muzicală online, cântă varianta karaoke împreună cu colegii de clasă.
2. Execută formula ritmică de mai jos, astfel:
 - bate cu ambele palme simbolul palmelor;
 - bate cu fiecare picior, pe rând, simbolul ghetei.

4/4

⚡
pauză

Repetă până când recunoști formula ritmică a piesei *Wake Me Up When September Ends*. După ce te familiarizezi cu ritmul, interpretează piesa integral, folosind elemente și gesturi de percuție corporală.

3. Caută acordurile melodiei *Wake Me Up When September Ends*. Încearcă să te acompaniezi la un instrument (de exemplu, chitară sau pian) sau folosește o aplicație muzicală online. Observă solourile instrumentale, dialogul muzical dintre ele și intervențiile vocii soliste.
4. Profesorul împarte clasa în două grupe. O grupă va cânta vocal fragmentul, folosind un suport karaoke online, a a doua grupă va acompania ritmic cu elementele de percuție corporală, prezentate la punctul 2.

Wake Me Up When September Ends

Green Day

Sum - mer_ has come and passed The in - no - cent_ can_ ne -
 - ver_ last_ Wake me up_ when Sep - tem - ber_ ends!_
 Like my fa - ther's come to pass, Se - ven years has_ gone
 so_ fast_ Wake me up_
 when Sep - tem - ber_ ends!_

Ce bine că ești

Allegretto

Nicu Alifantis

Ce bi - ne că ești!_ Ce mi - ra - re că sunt!
 Do - uă cân - te - ce di - fe - ri - te_
 lo - vin - du - se a - mes - te - cân - du - se_ Mm_

5. Ascultă integral piesa *Ce bine că ești* de Nicu Alifantis. Cântă împreună cu colegii de clasă fragmentul din manual și încearcă să te acompaniezi la chitară sau cu ajutorul unei aplicații muzicale online, urmărind acordurile scrise în partitură.
6. Citește integral poezia „Ce bine că ești” a poetului Nichita Stănescu și realizează, împreună cu colegii de clasă, utilizând aceleași acorduri, muzica pentru cele două strofe care nu apar în creația cantautorului Nicu Alifantis.

Știi că?

Metallica, una dintre cele mai versatile trupe de thrash metal, a colaborat cu Lady Gaga în 2017, interpretând *Moth Into Flame* la Premiile Grammy, și cu pianistul Lang Lang în 2014, pentru piesa *One*. Aceste colaborări au combinat elemente din genul muzicii pop și din cel al muzicii clasice, cu stilul inconfundabil al trupei, demonstrând, încă o dată, versatilitatea acestora.

Trupa americană de punk rock **Green Day**, formată în 1987 în Berkeley, California, de Billie Joe Armstrong și Mike Dirnt, a devenit una dintre cele mai influente formații ale anilor '90 și 2000. Trupa a avut un succes uriaș cu albumul *Dookie* (1994), revigorând scena punk rock și aducând genul în mainstream.

NICU ALIFANTIS
(n. 1954)

Despre artist, marele poet Nichita Stănescu scria:
 „Să smulgem fildeșii din Alifantis
 și din Mediterana tot ce-a fost Atlantis.
 Să-l auzim cum cade, cum
 șoimul cel vânat,
 leneș și în cascade, într-un alt
 fel, păcat.
 Când cântă, parcă moare o
 taină dintr-un grec
 și tot ce e în mine zare arată
 a înec.
 Dar nu-n sărăta mare, ci în
 ceva cu mult mai mare.”

SERGHEI RAHMANINOV (1873-1943)

A fost un compozitor emblematic al începutului de secol XX, pianist desăvârșit, autor a trei concerte pentru pian și orchestră, precum și a cunoscutei *Rapsodie pe o temă de Paganini* (1934), care apare pe coloana sonoră a filmului *Somewhere In Time*.

ALEKSANDR BORODIN (1833-1887)

Compozitor și cercetător rus, chimist și medic, fondator al Școlii de Medicină pentru Femei din Sankt Petersburg, pune bazele curentului ce va defini școala muzicală națională rusă: *Grupul celor Cinci*, alături de Mili Balakirev, Nikolai Rimski-Korsakov, Modest Musorgski și Cezar Antonovici Cui.

Un simfonist desăvârșit, Borodin moare înainte să finalizeze opera *Cneazul Igor*, al cărui subiect cu caracter istoric va avea premiera la Sankt Petersburg în 1890, fiind finalizată de către Nikolai Rimski-Korsakov și Aleksandr Glazunov.

Știi că?

- Între 1950 și 1951, Dmitri Șostakovici compune ciclul *24 de Preludii și Fugi* op. 87 în toate tonalitățile majore și minore, ca un omagiu adus lui Johann Sebastian Bach. *Preludiul nr. 15 în Re bemol Major*, op. 87, este scris sub forma unui vals, iar în primele sale note se remarcă tema bine-cunoscutului colind *We Wish You A Merry Christmas*. Coincidență sau nu, premiera ciclului de *Preludii și fugi* a avut loc la Leningrad, la 23 decembrie, 1952. Merită menționată și vizita compozitorului în 1949 la Conferința Culturală și Științifică pentru Pacea Lumii, desfășurată la New York, SUA.

Prelucrări moderne ale unor teme din muzica cultă

Observ

Ascultă și identifică diferențele de timbru, tempo și intensitate dintre original și prelucrare în *Toccata și Fuga în re minor*, BWV 565 de J.S. Bach, în interpretarea lui Karl Richter, și în *Toccata*, interpretată de trupa instrumentală Sky. Intepretează fragmen-tul folosind atât mâna dreapta (Md), cât și mâna stângă (Ms), utilizând aplicații gratuite, precum *onlinepianist*, *musicca* sau *virtualpiano*.

Toccata și Fuga în re minor

Johann Sebastian Bach

Recapitulez

Apariția genurilor de divertisment în parcursul muzical al secolului XX va remodela percepția asupra societății atât în ceea ce privește timbrul vocal și al instrumentelor (electrice), melodia (contur ritmico-melodic), versurile și forma în care acestea transmit mesajul autorului, cât și în ceea ce privește estetica muzicală.

Muzica va acompania sonor filmele mute, va inspira marile case de modă și va fi o soluție pentru îndemnurile civice ale generației hippie, devenind ulterior bun de larg con-sum pentru generațiile anilor 1980-1990.

În secolul XX, trei genuri muzicale au trecut testul timpului: jazz, rock și pop.

Descopăr

Johann Pachelbel (1653-1706) compune *Canon și Giga pentru trei viori și bas continuu*. În 1801, Ludwig van Beethoven îi va dedica *Sonata pentru pian nr. 15 în Re Major*, op. 28, *Pastorala*, contelui Joseph Freiherr von Sonnenfels, jurist și scriitor, apropiat al compozitorului. La o cercetare mai atentă, muzicologii au descoperit o temă prelucrată în ultima parte, *Rondo: Allegro ma non troppo*, a cărei linie melodică amintește de *Canonul* lui Pachelbel. În 1997, **Coolio feat. 40 Thevz** preiau tema muzicală din *Canonul în Re Major* de Pachelbel pentru piesa *C U When U Get There*, care a urcat rapid în topurile muzicale.

Între 1900-1901, Serghei Rahmaninov (1873-1943) compune *Concertul pentru pian și orchestră nr. 2 în do minor*, op. 18, pe care îl dedică medicului său personal Nikolai Dahl, cel care îl ajută să depășească perioada dificilă, cauzată de eșecul de la premiera primei sale simfonii, în 1897. În 1975, Eric Carmen va lansa pe piața muzicală balada *All By Myself*, a cărei temă muzicală este preluată integral din partea a II-a a concertului. Varianta cea mai cunoscută este însă cea interpretată de Celine Dion (1996).

În perioada anilor '60, în România, o serie de artiști preiau melodii din repertoriul internațional, realizând așa-numitele coveruri, foarte apreciate de public.

În 1971, președintele Nicolae Ceaușescu susține importanța reformei în cultură, care duce, implicit, la interzicerea muzicii de tip cover și a muzicii în altă limbă, fiind propuse subiecte care să promoveze aspectele pozitive ale României anilor 1970.

Începând cu anii '70, formațiile rock românești sunt redenumite „formații de chitară electrică”, termenul rock fiind interzis. Cu toate acestea, Casa de discuri „Electrecord” va scoate, pe o perioadă de aproape două decenii ale României comuniste, 12 albume denumite generic „Formații rock”, adunând laolaltă cele mai apreciate trupe ale momentului.

Rețin

Preluarea unui fragment dintr-o lucrare muzicală deja existentă (citată) sau prelucrarea acesteia în întregime (cover) sunt procedee utilizate încă din secolele XVII-XVIII.

Dacă în muzica de factură clasică întâlnim adesea citatul, muzica de divertisment va prelua în întregime lucrarea muzicală, adaptând-o, prin procedee specifice de instrumentație, metrică, ritm și tempo, la genul pe care interpretul îl promovează.

Adaptarea contemporană a unor teme din creația compozitorilor de muzică clasică presupune cunoștințe muzicale, creativitate, spirit muzical improvizatoric și o mare răspundere pentru lucrarea muzicală citată sau adaptată.

În România, Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe reglementează cazurile în care o creație poate fi utilizată.

Aplic

1. Compară partea a II-a a Concertului nr. 2 pentru pian și orchestră a lui Serghei Rahmaninov și fragmentul din manual al melodiei *All By Myself*, pentru a descoperi citatul muzical și maniera în care acesta a fost prelucrat și integrat în noua lucrare muzicală.
2. Identifică în concert fragmentul propus spre interpretare și cântă-l folosind audiția lucrării originale a lui Rahmaninov cu rol de negativ (karaoke).

De unul singur (*All By Myself*) (după auz)

Muzica: Serghei Rahmaninov Versuri: Eric Carmen; adaptare în limba română: Magda Bădău

Când-va de-mult_ N-a - veam ne - vo - ie să as - cult

iu - bi - rea nu con-ta prea mult Timp a tre - cut.

Sin-gu - ră sunt_ A - cei pri - e - teni din tre - cut

Când îi mai sun la te - le - fon, Nu mai răs - pund.

3. Ascultă fragmentul propus în original de Tomaso Albinoni – *Adagio*, apoi în varianta prelucrată de Lara Fabian – *Adagio* și Tiësto – *Athena*. Observă asemănările și deosebirile dintre versiuni, apoi discută-le împreună cu colegii. Cântați împreună fragmentul din manual, după exemplul profesorului.

Nu te gă-sesc nici - un - de Nu știu un-de te a - fli

Îți a - ud vo - cea prin vânt Te port cu mi-ne în gând. ...

Știi că?

- Celine Dion (n. 1968), lansată în muzica pop a anilor '80, devine în scurt timp un star internațional. În 1988 reprezintă Elveția la Eurovision, câștigând trofeul cu piesa *Ne partez pas sans moi*. Cu multe premii Grammy în palmares, printre care și cel pentru duetul alături de Peabo Bryson în filmul Disney *Frumoasa și bestia* (1991), Celine Dion interpretează unul dintre cântecele filmului *Titanic* (1997), *My Heart Will Go On*, care îi va aduce un premiu Oscar și locul întâi în topurile muzicale. În 1996, *All By Myself* apare pe albumul *Falling Into You*, atunci când Celine Dion avea 28 de ani. În 1975, la lansarea melodiei originale, Eric Carmen avea 26 de ani, iar în 1901, când a avut loc prima audiție a concertului, Serghei Rahmaninov avea 25 de ani.

TOMASO GIOVANNI ALBINONI

(1671-1751)

Compozitor italian de operă

Atribuit lui Albinoni, *Adagio în sol minor pentru vioară*, orchestră de coarde și orgă, pare a fi creația muzicologului italian Remo Giazotto (1910-1998), acesta din urmă fiind interesat în perioada următoare Celui de-Al Doilea Război Mondial de salvarea manuscriselor deteriorate în timpul bombardamentelor. Chiar dacă nu vom ști niciodată autorul lucrării, titlul se păstrează astfel: *Adagio în sol minor* – Tomaso Albinoni. Pentru a percepe dramatismul lucrării muzicale, ascultă înregistrarea Orchestrei Filarmonice din Berlin, dirijor Herbert von Karajan, alături de David Bell (orgă) și Leon Spierer (vioară).

Obiectivele proiectului:

- înțelegerea evoluției stilurilor muzicale și a genurilor de divertisment;
- explorarea influenței tehnologiei și a schimbărilor sociale asupra muzicii;
- dezvoltarea abilităților de colaborare și de cercetare;
- demonstrarea cunoștințelor dobândite prin prezentarea produsului final.

Timp de realizare:

4 săptămâni

Calendarul**desfășurării proiectului:****Săptămâna 1:**

Formarea grupelor și alegerea temei

Săptămânile 2-3:

Cercetarea, documentarea și realizarea proiectului

Săptămâna 4:

Prezentarea produsului final, evaluarea colegială și de către profesor

Evoluția muzicii de divertisment

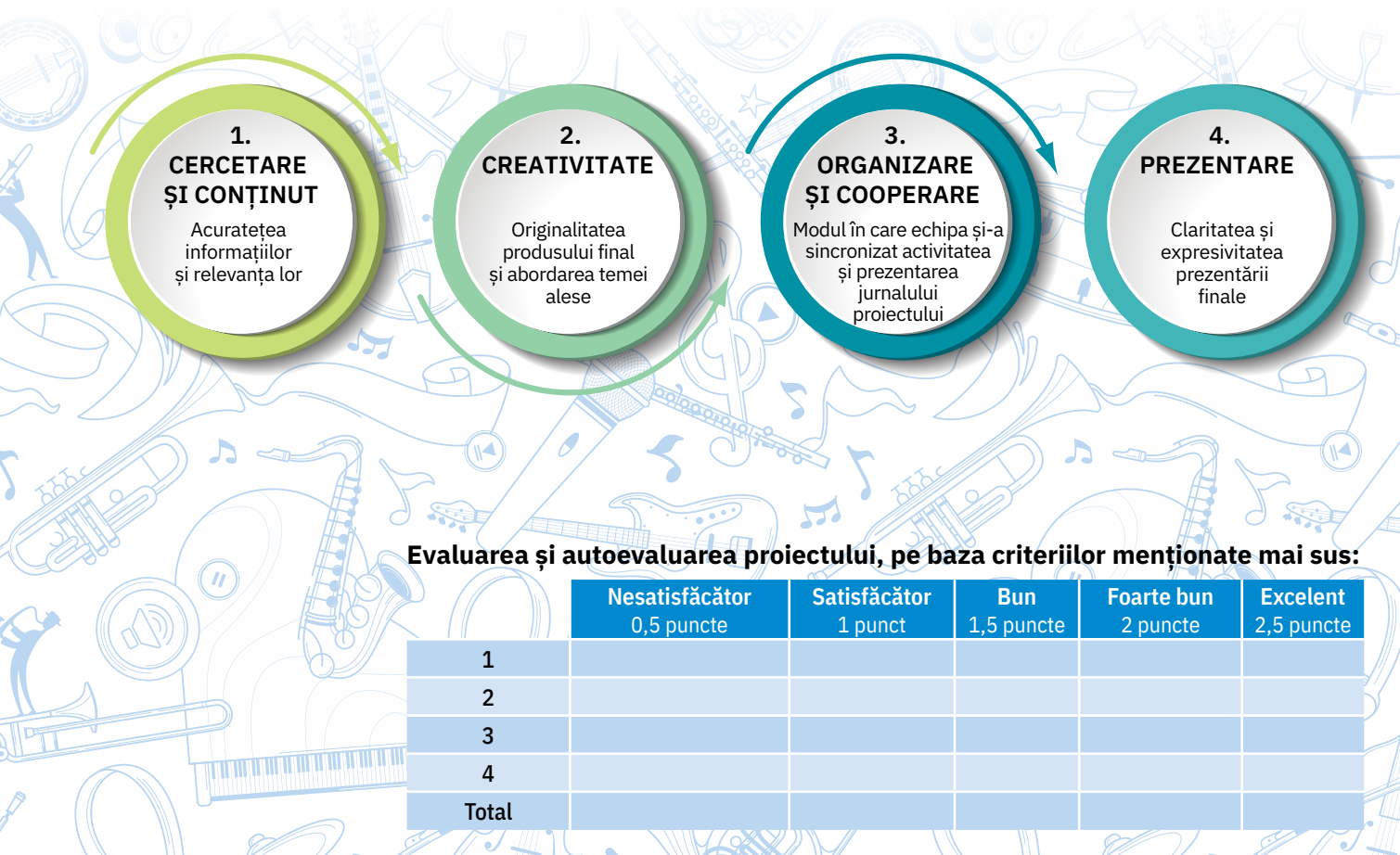
Sarcina de lucru și pașii pentru realizarea proiectului:

1. Formați grupe de câte 4-5 elevi. Fiecare membru al echipei va avea responsabilități clare, de la cercetare până la prezentarea finală a proiectului, responsabilități care vor fi consemnate în jurnalul proiectului.
2. Fiecare echipă își va alege o perioadă sau un gen muzical din istoria muzicii de divertisment.

Exemple de subiecte:

- *Rock-and-roll și începuturile muzicii pop;*
- *Evoluția muzicii rock;*
- *Muzica jazz: originea și dezvoltarea genului;*
- *Cultura hip-hop și muzica rap;*
- *Muzica online, platformele sociale și muzica virală.*

3. Cercetarea va cuprinde aspecte referitoare la istoricul, tehnologia utilizată și impactul social și cultural pe care perioada sau genul muzical ales le prezintă. Echipele vor cerceta stilul muzical și artiști reprezentativi. De asemenea, echipele vor avea în vedere evoluția tehnologiilor care au făcut muzica accesibilă (de la discuri, la streaming), precum și modul în care muzica acelei perioade a fost primită de public și a influențat comportamentele, moda și opiniile personale.
4. Produsul final poate fi constituit dintr-o prezentare PowerPoint (include informații istorice, exemple de melodii și imagini ale artiștilor reprezentativi), un afiș sau un poster interactiv (conține imagini și coduri QR, pentru accesul facil la exemple relevante) sau un material video (sub forma unui videoclip, în care să fie explicată și exemplificată evoluția stilului muzical ales).
5. În ultima etapă a desfășurării proiectului, fiecare grupă prezintă proiectul în fața clasei. După prezentare, elevii vor primi feedback de la colegi și de la profesor, bazându-se pe claritatea expunerii și pe relevanța informațiilor prezentate.

Evaluarea și autoevaluarea proiectului, pe baza criteriilor menționate mai sus:

	Nesatisfăcător 0,5 puncte	Satisfăcător 1 punct	Bun 1,5 puncte	Foarte bun 2 puncte	Excelent 2,5 puncte
1					
2					
3					
4					
Total					

1. Cântă din memorie începutul melodiei *Blowin' In The Wind* de Bob Dylan, în adaptarea lui Florian Pittiș.

Vânare de vânt

Bob Dylan

Adaptare text: Florian Pittiș

Do Fa Do

Câ - te bom - be vor mai sfâr - te - ca mii de vieți Pâ - nă

Fa Do Fa Sol7

le in - ter - zi - cem pe veci Răs - pun - sul pri - e - teni e

Do la m Fa Sol7 Do

vâ - na - re de vânt, Răs - pun - su - i vâ - na - re de vânt.

Florian Pittiș

2. Scrie pe caiet diferențele dintre genurile muzicale jazz și country, menționând originea și instrumentele specifice fiecăruia.
3. Desenează pe caiet un copac. La rădăcină scrie rock'n-roll, apoi împarte trunchiul în două părți, una pentru hard rock, iar cealaltă pentru heavy metal, și desenează crengi pentru fiecare subgen provenit din cele două genuri menționate anterior.
4. Dacă îți place și ascuți respectivul subgen, desenează crengile înfrunzite, dar dacă nu este unul dintre preferatele tale, desenează crengile uscate.

Evaluare

1. Completează spațiile punctate cu informațiile corecte.
 - a. În America, baladele și cântecele de dans ale muzicii americane dau naștere genului country, în timp ce stilurile muzicii afro-americane generează ...
 - b. House, tehno și rave aparțin genului muzicii ...
 - c. Curente muzicale se nasc pe teritoriul Statelor Unite ale Americii și se răspândesc rapid în Europa, prin intermediul ...
 - d. *Mister Jazz of Romania* este o titlatură care i-a fost acordată lui ...
2. Alege varianta corectă:
 - a. Dixieland este un gen al muzicii:
 - rock;
 - jazz.
 - b. Louis Armstrong este considerat unul dintre cei mai mari ... ai secolului XX.
 - pianisti;
 - trompetiști.
 - c. Care dintre cele două piese ale formației ABBA a câștigat concursul Eurovision în 1974?
 - *Dancing Queen*;
 - *Waterloo*.
3. Marchează cu adevărat sau fals afirmațiile care urmează.
 - a. Michael Jackson a fost primul interpret afro-american difuzat de MTV. ☐
 - b. Rockul progresiv îmbină sonoritățile specifice genului cu cele ale muzicii clasice. ☐

PUNCTAJ

1	4 x 10 puncte = 40 de puncte
2	3 x 10 puncte = 30 de puncte
3	2 x 10 puncte = 20 de puncte
Din oficiu:	10 puncte
Total:	100 de puncte

AUTOEVALUARE

- ✓ Am înțeles ...
- ✗ Nu am înțeles ...
- ⚙ Aș fi înțeles mai bine, dacă ...

Recomandări de noțiuni pentru cartonașele activității

- dirijor
- măsură
- emisie
- muștiuc
- închidere
- vocalize
- mixolidian
- Re Major
- sol minor
- măsură eterogenă
- sincopare
- ritm punctat
- plugușorul
- acompaniament
- ison
- brașoveanca
- ciuleandra
- călușul
- șezătoare
- rondo
- expoziție
- simfonie
- uvertură
- duet
- jazz
- rock
- pop

I. Joc. Activitate în perechi

Întrebare – întrebare – schimb

Durata activității: 5-10 minute

Sarcina de lucru:

1. Profesorul pregătește un număr de cartonașe egal cu cel al elevilor din clasă, notând pe fiecare câte o noțiune învățată în clasa a VIII-a.
2. Fiecare elev primește câte un cartonaș și trebuie să formuleze o întrebare al cărei răspuns să fie cuvântul notat pe cartonaș.
3. Împreună cu colegul/coleaga de bancă, elevii își adresează reciproc întrebările notate pe cartonașe.
Exemplu: Dacă un elev primește cartonașul pe care este notat cuvântul „dirijor”, îi poate adresa colegului/colegei de bancă următoarea întrebare: „Cum se numește persoana care conduce un cor sau o orchestră?”
4. Dacă partenerul activității cunoaște răspunsul, îl va spune sau, dacă nu, poate recunoaște acest lucru, caz în care i se comunică răspunsul corect.
5. Elevii schimbă cartonașele între ei și formează pereche cu un alt coleg/o altă colegă, repetând procesul.

II. Interpretează cântecul *Leliță Ioană* și răspunde la întrebările de mai jos.

Leliță Ioană

1. De-aș mai tră-i pân' la toam-nă, Le-li-ță I-oa-nă,
Să beau vin să mînc pas-tra-mă, Le-li-ță I-oa-nă oa-nă.

2. Să mă duc în deal la vie, Leliță Ioană – bis
Să beau vin de razachie, Leliță Ioană – bis	4. Bun îi vinu', mult îmi place, Leliță Ioană – bis
Nu știu viei ce i-o face, Leliță Ioană – bis
3. Să mănânc pește sărat, Leliță Ioană – bis
Să beau vin de săricat, Leliță Ioană – bis	5. Și-o calca-o cu picioru', Leliță Ioană – bis
Și-o bea vinu' cu ulcioru', Leliță Ioană – bis
6. M-am jurat că n-oi mai be, Leliță Ioană – bis
Dar eu nu mă pot ține, Leliță Ioană – bis

1. În ce tip de măsură este scris cântecul de mai sus? Motivează-ți răspunsul, apoi oferă alte exemple de cântece compuse în același tip de măsură.
2. Extrage scara muzicală a melodiei și precizează modul în care este compus cântecul.
3. Menționează dacă este un mod de stare majoră sau minoră.
4. Care este criteriul care determină starea unui mod?

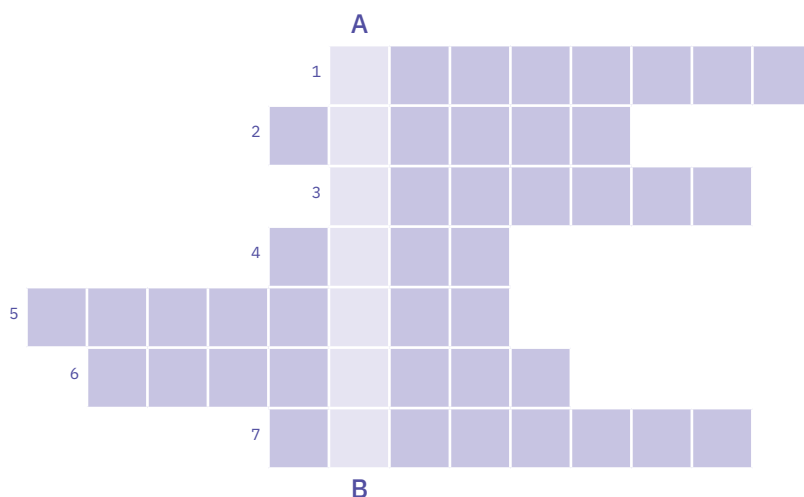
1. Copiază pe caiet tabelul de mai jos și scrie în dreptul fiecărui mod nota pe care se formează.

mixolidian	...
frigian	...
lidian	...
dorian	...
locrian	...
ionian	...
eolian	...

PUNTAJE

1.	7 x 5 puncte = 35 de puncte
2.	5 puncte
3.	6 x 2,5 puncte = 15 puncte
4.	7 x 5 puncte = 35 de puncte
Din oficiu:	10 puncte
Total:	100 de puncte

2. Alege răspunsul corect. Care dintre următoarele genuri muzicale se structurează în acte?
- concertul instrumental;
 - simfonia;
 - opera.
3. Marchează cu A (adevărat) sau F (fals) următoarele enunțuri:
- În operă, corul reprezintă un personaj colectiv.
 - Beethoven a fost supranumit „părintele simfoniei”.
 - Uvertura se cântă la sfârșitul operei, drept o sinteză a întregii lucrări.
 - Johnny Răducanu a fost unul dintre cei mai mari reprezentanți ai jazzului românesc.
 - Brașoveanca este un dans specific din zona Munteniei.
 - Stevie Wonder și Lionel Richie sunt reprezentanți ai stilului hip-hop (rap).
4. Rezolvând corect rebusul, pe verticala A – B, vei descoperi perioada pe care ai așteptat-o cel mai mult.

- Exerciții pentru încălzirea vocii
- Starea unui mod care are la bază 3M
- Cântece din perioada sărbătorilor de iarnă
- Gen muzical provenit din cântecele tradiționale ale populației afro-americane, cu un caracter improvizatoric
- Gen muzical cântat de orchestră, structurat, în general, în patru părți
- Fragment orchestral cântat în deschiderea operei
- Divinitate invocată de grupuri de femei sau de copii, pe timp de secetă

AUTOEVALUARE

- ☒ Am înțeles ...
- ☐ Nu am înțeles ...
- ☐ Aș fi înțeles mai bine, dacă ...

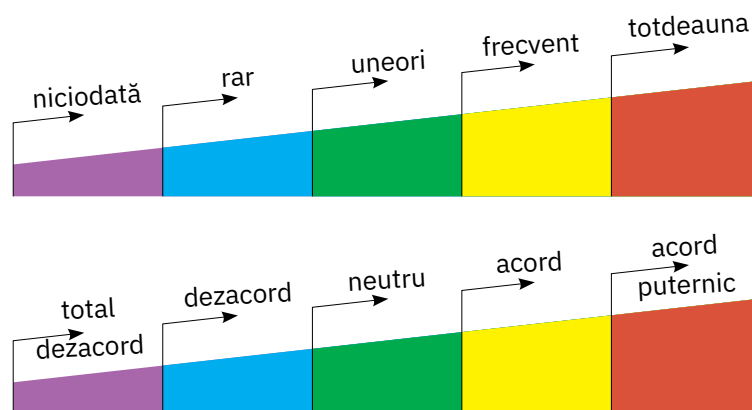
Observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor

Observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor este o metodă prin care profesorul monitorizează activitatea și comportamentul elevilor în contexte diverse, cum ar fi lucrul în grup, activitățile practice sau prezentările orale.

Această metodă este utilă pentru profesor pentru a obține informații despre abilități, atitudini și procese de învățare care nu pot fi evaluate prin teste sau alte metode de evaluare tradiționale. Observarea sistematică oferă o imagine mai completă asupra progresului elevului, fiind un instrument valoros în evoluția personalizată a procesului de învățare.

Pentru reușita acestei metode de evaluare, este foarte important ca profesorul să proiecteze corect instrumentele de observare. Iată mai jos câteva exemple:

- **Scara de clasificare** este un instrument utilizat pentru a evalua diverse trăsături, comportamente sau performanțe, într-un mod sistematic și organizat. Se formulează o întrebare, iar răspunsul se va da în funcție de indicatorii care reprezintă treptele scării și care pot fi denumiți diferit, raportat la tipul de întrebare, conform exemplelor de mai jos.

MODEL

Numele și prenumele elevului

Cerințe	totdeauna	frecvent	uneori	rar	niciodată
Elevul ascultă cu atenție explicațiile profesorului?					
Elevul răspunde întrebărilor adresate de profesor?					
Elevul face comentarii relevante?					
Elevul manifestă interes pentru opiniile colegilor?					
Elevul pune întrebări?					

- Profesorul va realiza o fișă asemănătoare pentru fiecare elev și va bifa, în căsuța corespunzătoare, acordul sau dezacordul cu privire la comportamentul elevului.

- **Fișa de observare sau lista de comportament** înregistrează prezența sau absența unei acțiuni, a unei atitudini a elevului dintr-o listă elaborată de profesor, cuprinzând comportamentele așteptate de către acesta din partea elevilor. Este un instrument de evaluare care permite interpretarea comparată a valorilor pentru a observa evoluția elevului în anumite perioade de învățare.

Fișă de observare:

MODEL

Nr. crt.	Numele și prenumele elevului	Ascultă cu atenție explicațiile profesorului.		Răspunde întrebărilor adresate de profesor.		Face comentarii relevante.		Manifestă interes pentru opiniile colegilor.		Pune întrebări.	
		Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu

- Profesorul va realiza o fișă asemănătoare pentru fiecare elev și va bifa căsuța corespunzătoare fiecărui criteriu observat.

Repertoriu de cântece

Shchedryk

Mykola Leontovych

Shche-dryk shche-dryk shche - dri-voch-ka, pry - le - ti - la, la - sti-voch-ka,
 Hark! How the bells, sweet sil-ver bells, all seem to say "Throw cares a-way":
 Șoap - te ce - rești, voci în - ge-rești, Tai - ni - ce spun: „Dom - nul e bun”

sta - la so - bi shche - be - ta - ty, hos - po - dar-ya, vy - kly - ka - ty:
 Crist - mas is here bring - ing good cheer to young and old, meek and the bold.
 Glas mi - nu - nat pe în - se - rat E clo - po - țel, e cân - te - cel

„Vyy - dy, vyy - dy, hos - po - dar - yu, po - dy - vy - sya, na ko - sha - ru,
 "Ding, ding, ding, dong," that is their song, with joy - ful ring, all car - ol - ing.
 În ies - le jos doar - me fru - mos Prun - cul Dom-nesc, Prun - cul Ce-resc

tam o - vech-ky, po - ko - ty - lys' a yah-nyich-ky na - ro - dy - lys'
 One seems to hear words of good cheer from ev' - ry-where fill - ing the air.
 Co - lin - dă - tori, buni ves - ti - tori Mer - gem cân-tând și bu - cu-rând

V te - be to - var ves ko - ro - shy, bu - desh ma - ty mir - ku hro-shey,
 Oh, how they pound, rais - ing their sound o'er hill and dale, tell - ing their tale.
 Azi a ve - nit Cel pro - fe - țit, Cel ne - vă - zut azi s-a nă - cut

V te - be to - var ves ko - ro - shy, bu - desh ma - ty mir - ku hro-shey,
 Gai - ly they ring, while peo-ple sing songs of good cheer, Christ-mas is here!
 Vă bu - cu - rați și tre-săl - tați Cel aș - tep - tat S-a a - ră - tat

V te be shin - ka chor - no - bro - va.
Mer - ry, mer - ry, mer - ry, mer - ry Christ - mas!
Sla - vă, Bu - cu - ri - e, sus în ce - ruri Pa - ce pe pă - mânt a - cum și pu - ruri

Hoch ne hro - shi, to po - lo - va, v te - be zhin - ka chor - no - bro - va.
On, on they send, on with - out end, their joy - ful tone to ev' - ry home.
În ies - le jos Dom - nul Hris - tos Prunc Prun - cu - șor Mân - tu - i - tor

Shche - dryk shche - dryk shche - dri - voch - ka, pry - le - ti - la, la - sti - voch - ka!
Hark! How the bells, sweet sil - ver bells, all seem to say Ding, dong, ding, dong.
Noi Îi cân - tăm și - L a - do - răm, Lui ne ple - căm Prun - cul e Domn.

Oshogatsu
(Anul Nou)

Cântec tradițional japonez

Adaptare text în limba română: Mariana Magdalena Comăniță

Potrivit

Noi ne pre-gă - tim a - cum O - sho - ga - tsu Pen-tru no-ul an cu toți

Ve - seli vrem să fim Ca - sa noi o de - co - răm, O um-plem cu lu - mini

Toți îl aș - tep - tăm să vi - nă O - sho - ga - tsu.

Chindia

Alexandru Pașcanu

Allegro

Musical score for 'Chindia' in 2/4 time, marked *Allegro*. The score consists of three systems of staves. The first system has a treble staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C), and a bass staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody is in the treble staff, and the accompaniment is in the bass staff. The lyrics are: Ra-pa ra pa ra pa ra pa ra pa ra pa ra pa ra pa ra pa ra pa. The second system has a treble staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C), and a bass staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody is in the treble staff, and the accompaniment is in the bass staff. The lyrics are: ta ka ta ka ta pa ra pa ta ka ta ka ta ka ta ta ka ta ka ta ka ta. The third system has a treble staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C), and a bass staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody is in the treble staff, and the accompaniment is in the bass staff. The lyrics are: ta ka ta ka ta pa ra pa pa ra pa ra pa ra pa ra pa ra pa ra pa pa ra.

Alunelu

Dans popular românesc

Allegro

Musical score for 'Alunelu' in 2/4 time, marked *Allegro*. The score consists of three systems of staves. The first system has a treble staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C), and a bass staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody is in the treble staff, and the accompaniment is in the bass staff. The lyrics are: A - lu-ne-lu, A - lu-ne-lu, hai la joc! Să ne fi-e, să ne fi-e cu no - roc. The second system has a treble staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C), and a bass staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody is in the treble staff, and the accompaniment is in the bass staff. The lyrics are: Ci - ne ho - ra o să joa - ce Ma - re, ma - re se va fa - ce. The third system has a treble staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C), and a bass staff with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The melody is in the treble staff, and the accompaniment is in the bass staff. The lyrics are: Ci - ne n-o ju - ca de fel Va ră - mâ - ne mi - ti - tel.

